

ವೇದಾಂತೋಪದಿಷ್ಠ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ

(ಉಪನಿಷತ್‌ಗಳ ಸಾರವೂ ಗೀತೋಪದೇಶವೂ)

ಬರೆದವರು :

ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಸಚ್ಚಿದಾನಂದೇಂದ್ರಸರಸ್ವತೀ ಸ್ವಾಮಿಗಳು

ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಕಾರ್ಯಾಲಯ

ಹೊಳೆನರಸೀಪುರ - 573 211

www.adhyatmaprakasha.org

ಬೆಂಗಳೂರು. ದೂರವಾಣಿ: 26765548

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಕಾರ್ಯಾಲಯದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳು

1. ವೇದಾಂತೋಪದಿಷ್ಟ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ (ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಸಾರವೂ ಗೀತೋಪದೇಶವೂ): ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಗಳವರು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪುರದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಅಂಜನೇಯ ಸ್ವಾಮಿ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ 1957ರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಹನ್ನೊಂದು ಉಪನ್ಯಾಸಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯಗಳ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಅರ್ಥಾನುಸಾರಿಯಾದ ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಗ್ರಂಥವಿದು. ಈಗ ಇದು ನಿಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿದೆ. (I ಮುದ್ರಣ: 2012; ಪು. 78)
2. ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಸಾರ ಮತ್ತು ಪ್ರಧಾನೋಪದೇಶಗಳು. ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಗಳವರು ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತಾ ಭಾಷ್ಯಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಅಧ್ಯಾಯದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿಸಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಗ್ರಂಥವಿದು. ಮತ್ತು ಶ್ರೀಶ್ರೀಗಳವರೇ 1967ನೇ ಗೀತಾಜಯಂತಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಪ್ರಧಾನೋಪದೇಶಗಳು ಎಂಬ ಉಪನ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದೆ. (IV ಮುದ್ರಣ: 2012; ಪು. 78)
3. ಗೀತಾಮನನ : ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಪಂಡಿತರಾದ ವೇ|| ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಕೆಲವು ಉಪಯುಕ್ತವಾದ 101 ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಾಯಕ್ರಮದಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಸಮೇತ ಗೀತೆಯ ಸಾರವನ್ನು ಮನನಮಾಡಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಬರೆದು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಷೇತ್ರದ ಮೇಲೆ ಗೀತೆಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಲು ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಪುಸ್ತಕವಿದು. ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳಿಗೂ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರಿಗೂ ಗೀತೆಯ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಪುಸ್ತಕ. 1972ರಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿತ್ತು ಈಗ ಬೇರೆ ಪುಸ್ತಕವಾಗಿಯೇ ಹೊರತಂದಿದೆ. (III ಮುದ್ರಣ: 2002; ಪು. 50)
4. ಭಗವದ್ಗೀತಾಭಾಷ್ಯ : ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಶಾಂಕರಭಾಷ್ಯ ಸಮೇತವಾದ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ನಿವೃತ್ತಿ- ಎಂಬ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಧರ್ಮಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ, ಪ್ರವೃತ್ತಿಧರ್ಮವು ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮಕ್ಕೆ ದ್ವಾರವಾಗುವ ಬಗೆಯನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಸರ್ವಕರ್ಮಸಂನ್ಯಾಸಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವವರಿಗೆ ಸಂಸಾರಬಂಧನದಿಂದ ಆತ್ಮಂತಿಕವಾಗಿ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವದರ ಮೂಲಕ ಸಾಧನ - ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ವಿಕಾಸಗೊಳಿಸುವ ಗ್ರಂಥವಿದು. ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಬಾರಿಗೆ ಮುದ್ರಣವನ್ನು ಕಂಡಿದೆಯೆಂದರೆ ಅದರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ವಾಚಕರೇ ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. (IX ಮುದ್ರಣ: 2012; ಪು. 1224)
5. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು : ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಸಚ್ಚಿದಾನಂದೇಂದ್ರ ಸರಸ್ವತೀ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ಹೊಳೆನರಸೀಪುರದ ಕಾರ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ 9.6.1946ರಿಂದ 17.12.1950ರವರೆಗೆ ಪ್ರತಿ ಭಾನುವಾರವೂ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದು ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕರಿಸಿ ಪುಸ್ತಕರೂಪದಲ್ಲಿ 1953ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಬಾರಿಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಗ್ರಂಥ. ಒಟ್ಟು 198 ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ

ರಕ್ಷಾಕವಚದ 3ನೇ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾತ್ಮಗ್ರಂಥಾವಳಿ

ವೇದಾಂತೋಪದಿಷ್ಟ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ (ಉಪನಿಷತ್‌ಗಳ ಸಾರವೂ ಗೀತೋಪದೇಶವೂ)

ಬರೆದವರು

ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಸಚ್ಚಿದಾನಂದೇಂದ್ರಸರಸ್ವತೀಸ್ವಾಮಿಗಳವರು

ಕ್ರಮಾಂಕ : 252

ಪ್ರಕಾಶಕರು :

ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಕಾರ್ಯಾಲಯ

ಹೊಳೆನರಸೀಪುರ- 573211

ದೂರವಾಣಿ : 08175 273820

www.adhyatmaprakasha.Org.

email: adhyatmaprakasha@gmail.com

2012

VEDANTHOPADISTA TATHAVAJNAANA

Written by **Sri Sri Sachidanandendra Saraswathi Swamiji**,
Published by Adhyatma Prakasha Karyalaya (Public Charitable
Trust), Holenarasipur - 573211(INDIA)

Phone : 08175-273820 website : www.adhyatmaprakasha.org.
email: adhyatmaprakasha@gmail.com

ಮೊದಲನೆಯ ಮುದ್ರಣ **I** 2012 (1000 ಪ್ರತಿಗಳು)

ಪುಟಗಳು : 6 + 72 =78

ಬೆಲೆ : ರೂ. 25/-

ಇದರ ಹಕ್ಕುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಕಾರ್ಯಾಲಯದವು
All Rights Reserved

ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ :

ಪ್ರಶಾಂತ್ ಎಂಟರ್‌ಪ್ರೈಸಸ್

ನಂ. 45, 3ನೇ ಮುಖ್ಯರಸ್ತೆ, ಟಿ.ಆರ್.ನಗರ ಪೋಸ್ಟ್
ನಾಗಸಂದ್ರ, ಬೆಂ - 28, ದೂರವಾಣಿ: 26761529

ಮುದ್ರಣಸ್ಥಾನ :

ಶ್ರೀರಾಮ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್

ನಂ. 25, 15ನೇ ಕ್ರಾಸ್,

ಶ್ರೀನಿಧಿ ಲೇಔಟ್, ಬೆಂಗಳೂರು - 560 062

ದೂ. 98453 46197

ಪ್ರಕಾಶಕರ ಬಿನ್ನಹ

ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಸಚ್ಚಿದಾನಂದೇಂದ್ರಸರಸ್ವತೀಸ್ವಾಮಿಗಳು ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದ್ಯಾಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ 1920ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಕಾರ್ಯಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಸಾಮಾನ್ಯಜನರಿಗೂ ವೇದಾಂತಾಭಿರುಚಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು “ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ” ಎಂಬ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇದರ ಪ್ರಧಾನಸಂಪಾದಕರಾಗಿ, ಭಗವದ್ಗೀತೆ, ಉಪನಿಷತ್ತು, ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ, ವೇದ, ರಾಮಾಯಣ, ಮಹಾಭಾರತ ಮುಂತಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು; ಜ್ಞಾನ, ಭಕ್ತಿ, ವೈರಾಗ್ಯ, ನೀತಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಅನೇಕ ಲೇಖನಗಳನ್ನು 1975ನೇ ಇಸವಿವರೆಗೂ ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ.

“ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ” ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಗಳವರ ಅನೇಕ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಉಪದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವ ಉಪದೇಶಗಳು ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕವೆಂದು ಅರಿತು ಕಾರ್ಯಾಲಯವು ಈ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ವಿಷಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಪುಸ್ತಕರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವದು ಉತ್ತಮವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿತು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ‘ವೇದಾಂತ ಸಂದೇಶಗಳು’ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ‘ಪರಮಾರ್ಥಚಿಂತನೆ’ (ಸಂಪುಟ-1, ಪುಟಗಳು 218), ‘ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಸಿರಿ’ (ಸಂಪುಟ 2, ಪುಟಗಳು-247), ‘ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಬೆಳಕು’ (ಸಂಪುಟ-3, ಪುಟಗಳ 334), ಅಧ್ಯಾತ್ಮದ ಔನ್ನತ್ಯದ ಕಡೆಗೆ (ಸಂಪುಟ-4, ಪುಟಗಳು-334) ಶ್ರೀಶ್ರೀಗಳವರ ಹಿತವಚನಗಳು (ಸಂಪುಟ-5, ಪುಟಗಳು 573 (ನಾಲ್ಕು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ) ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಕಾರ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿದೆ.

ಇದೇ ಸರಣಿಯಲ್ಲಿ ಈಗ ಶ್ರೀಶ್ರೀಗಳು ದಿನಾಂಕ 27.1.1957ರಿಂದ 6.2.1957ರ ತನಕ ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪುರದ ಸಜ್ಜನರಾವ್ ಸರ್ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀವಾಲ್ಮೀಕಿ ಆಂಜನೇಯಸ್ವಾಮಿ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು, ಅವರೇ ಏಪ್ರಿಲ್ 1957ರಿಂದ ಫೆಬ್ರವರಿ 1958ರ ತನಕ 11 ಸಂದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ “ವೇದಾಂತೋಪದಿಷ್ಟತತ್ತ್ವ ಜ್ಞಾನ” ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಅದೇ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪುಸ್ತಕರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರತರಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಉಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯಗಳ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಅರ್ಥಾನುಸಾರಿಯಾದ ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಶ್ರೀಶ್ರೀಗಳವರು ತೋರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಡಿಸೆಂಬರ್ 1970ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶ್ರೀಗಳು 'ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರೋಪದೇಶ ಸೋಪಾನ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದ ಲೇಖನವು ಈ ಗ್ರಂಥ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಸಾಧನಸೋಪಾನ ಕ್ರಮವನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಮೈಸೂರಿನ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಪೂಜ್ಯ ಶ್ರೀ ಮುಕ್ತಿದಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ನಮ್ಮ ಕೋರಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಅಭಿಮಾನವಿಟ್ಟು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದ ಮುನ್ನುಡಿಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಪೂಜ್ಯ ಶ್ರೀಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ನಮನಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಾಲಯವು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ 1. ಶ್ರೀಮತಿ ಶಾರದಮ್ಮ ಬೆಂಗಳೂರು ; 2. ಶ್ರೀಮತಿ ಆರ್. ಲಲಿತಮ್ಮ ಮದನಪಲ್ಲಿ ; 3. ಶ್ರೀಮತಿ ಸಿ.ಆರ್. ಲಲಿತಮ್ಮ, ಬೆಂಗಳೂರು ; 4. ಡಾ. ಎನ್.ಕೆ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ ಬೆಂಗಳೂರು ; 5. ಎಸ್. ಗೋಪಾಲರಾವ್, ಬೆಂಗಳೂರು ; 5. ಅಂತರಂಗಭಕ್ತರು. ಇವರುಗಳು ಉದಾರವಾಗಿ ಧನ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಕಾರ್ಯಾಲಯವು ಆಭಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಹೊರತರಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ ಎಲ್ಲಾ ಭಕ್ತರಿಗೂ ವಂದನೆಗಳು.

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡು ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಓದುಗರ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ರಕ್ಷಾ ಕವಚದ ಒಳಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಎಂದಿನಂತೆ ಮಹಾಜನರು ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು ಸುಲಭ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳಿಗೆ ದೊರಕುವಂತಾಗಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕಾಗಿ ವಿನಂತಿ

ನಂದನನಾಮ ಸಂವತ್ಸರ
ಆಷಾಢ ಬಹುಳ ತ್ರಯೋದಶಿ
(ಶ್ರೀಶ್ರೀಗಳ ಆರಾಧನಾ ದಿನ)
16.7.2012

ಪ್ರಕಾಶಕರು

ಮುನ್ನುಡಿ

ಸ್ವಾಮಿ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದೇಂದ್ರಸರಸ್ವತೀಯವರು ಅದ್ವೈತ ಶಾಂಕರ ವೇದಾಂತವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಜನತೆಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಿದ ಮಹನೀಯರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಪಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರಯತ್ನವು ಇದಾಗಲೇ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶನ ಕಾರ್ಯಾಲಯದಿಂದ ಅವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಶಂಕರಭಗವತ್ಪಾದರ ಸಮಗ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳ ಅನುವಾದ ಮಾಲಿಕೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮುಂದಿದೆಯಷ್ಟೆ. ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಅವರು ಬರೆದಿರುವ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಮುನ್ನುಡಿಗಳು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪುಟದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಶಯಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲೆಂದು ಸೇರಿಸಿರುವ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಅನಿಸಿಕೆಗಳು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಕರಣದ ನಂತರ ಅದರ ಸಾರಾಂಶಗಳು, ಮುದ್ದಾದ ಮುದ್ರಣ - ಇವುಗಳಿಂದ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಟನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ವಹಿಸಿರುವ ಗುರುತರಜವಾಬ್ದಾರಿ ಎಷ್ಟೆಂದು ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ತಿಳಿದುಬಂದರೆ, ಅವರಲ್ಲಿರುವ ಬತ್ತದ ಉತ್ಸಾಹದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ, ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಒಳನೋಟದ ಅವರ ಪರಿಗಳ ಪರಿಚಯವೂ ಆಗದೆ ಇರದು. ಯಾರು ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞದ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿಲ್ಲವೋ, ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮದ ನೌಕೆಯನ್ನೇರಿಲ್ಲವೋ ಅವರಿಂದ ಇಂಥ ಪ್ರಯತ್ನವು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂಬ ಗುಟ್ಟು ಹಗಲಿನೊಡೆಯನ ಇರುವಿನಂತೆ ರಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಸಾಧನೆಯಿಂದ. ಅವರ ಲೇಖನಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡ, ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ, ಸಮಸ್ತ ಶಾಂಕರಕೃತಿಗಳ ಅನುವಾದ, ಕೆಲವು ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಗ್ರಂಥಾನುವಾದ, ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳ ಅನುವಾದ, ಧಮ್ಮಪದದ ಅನುವಾದಗಳ ಜೊತೆ ಜೊತೆಗೆ ಹತ್ತು-ಹಲವು ಸ್ವತಂತ್ರ ವೈಚಾರಿಕ ಹಾಗೂ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಸೇರಿ ಸುಮಾರು ಇನ್ನೂರು ಕೃತಿಗಳು ಹೊರಬಂದಿವೆ. ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದನಾ ಕಾರ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ವೇದಾಂತಗಳ ಮೇಲೆ ಹಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಂಶಯಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತ ಹೊರಗೆ ಕರ್ಮಯೋಗಿಯಾಗಿ, ಒಳಗೆ ಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠರಾಗಿ ಭಗವಂತನ ನುಡಿಯಂತೆ 'ಲೋಕಸಂಗ್ರಹ'ದ ಜೀವನವನ್ನು ಸವೆಸಿದವರು. ಅವರು ನೀಡಿರುವ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಲಿಕೆಗಳು ಹಲವು ಅದಾಗಲೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದರೂ, ಇನ್ನೂ ಬೆಳಕನ್ನು ಕಾಣದೆ ಇರುವವು ಅದೆಷ್ಟೋ. ಈಗ ಹೊತ್ತಿಗೆಯ ರೂಪಿನಿಂದ ಜಗತ್ತಿಗೆರ್ಪಿತವಾಗುತ್ತಿರುವ 'ವೇದಾಂತೋಪದಿಷ್ಟತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ'ದ ಮೊದಲ ಭಾಗವೂ ಇದೆ ಸರಣಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು. ಈ ಉಪನ್ಯಾಸಮಾಲಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯರೂ ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ವೇದಾಂತ

ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆಧುನಿಕ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪರಿಭಾಷೆಯನ್ನೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತ ವಿವರಿಸುವ ರೀತಿ ಸೊಗಸಾಗಿದೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಹಾಗೂ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಕೆಲವು ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ಸ್ವಾಮಿಗಳು ನೀಡಿರುವ ವಿವರಣೆ ಮೀಮಾಂಸಾ ಶಾಸ್ತ್ರದ ರೀತ್ಯಾ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗಲೂ, ಅಧ್ಯಾರೋಪ-ಅಪವಾದ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಮೀರದೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗಲೂ, ನಿಜವಾದ ವೇದಾಂತಕ್ಕೆ ಅನುರೂಪವಾದ ಉದಾರತೆಯನ್ನೂ, ಪ್ರಾಯೋಗಿಕತೆಯನ್ನೂ ಒಂದಿನಿತೂ ತೊರೆದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು, ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗಿದ್ದ ಸರಿಯಾದ ವೇದಾಂತಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿಯೇ ಸರಿ. ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಈ ಪ್ರಕಟನೆಯು ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸತಕ್ಕ ಶ್ರದ್ಧಾಂಜಲಿಯಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಾತ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳು ಇದರಲ್ಲಿರುವ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನನಕ್ಕೆ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತ ಒಳಗಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆರೆಯುವಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಲಿದೆಯೆಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಭಗವತ್ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮವ

1.7.2012

ಸ್ವಾಮಿ ಮುಕ್ತಿದಾನಂದ

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಶ್ರಮ

ಮೈಸೂರು -20

೧.

ಸಂಚಿಕೆ 8 ಏಪ್ರಿಲ್ 1957

(27-1-57*)

ವೇದಾಂತೋಪದಿಷ್ಟತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ

ಸ ವಾ ಏಷ ಮಹಾನಜ ಆತ್ಮಾಜರೋಽಮರೋಽಮೃತೋಽಭಯೋ
ಬ್ರಹ್ಮಾಭಯಂ ವೈ ಬ್ರಹ್ಮಾಭಯಗ್ಂ ಹಿ ವೈ ಬ್ರಹ್ಮಭವತಿ ಯ ಏವಂ
ವೇದ ||
-ಬೃ. 4-4-25.

ಜಗತ್ತಿನ ಧಾರ್ಮಿಕವಾಙ್ಮಯದಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಗೆ ವೇದಾಂತಗಳೆಂದು ಹೆಸರು; ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ದರ್ಶನಕ್ಕೂ ವೇದಾಂತವೆಂದೇ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ ಮಾನವನ ಅನುಭವಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಗರಬಾಡಿ ಯುಕ್ತಿಗೆ ಹೊಂದಿಸಿ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ನಿರ್ಧಾರಮಾಡಿರುತ್ತದೆ. ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯು ಅನುಭವಾವಸಾನ ವಾದದ್ದು; ಎಂದರೆ ದೇಶಕಾಲಾದಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೀರಿರುವ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕಾನುಭವದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗಾಣತಕ್ಕದ್ದು .

ವೇದಾಂತಕ್ಕೆ ವೇದವೇ ತಳಹದಿ. ವೇದದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳ ಪರಾಮರ್ಶವಿರುತ್ತದೆ; ಅಂಥ ವೇದದ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿರುವ ವೇದಾಂತವು ಸರ್ವಾನುಭವಕ್ಕೆ ಹೊಂದುಗೆಯಾಗಿರುವದೆಂಬುದು ಒಂದು ವಿರೋಧಾಭಾಸವೇ ಸರಿ. ಆದರೂ ಈ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ದೃಶ್ಯವು-ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ವೇದದೊಳಗಿಂದ ದೇಶಕಾಲಾದಿಗಳ ಎಲ್ಲೆಡೆಗೂ ಮೀರಿರುವ ಸಾರ್ವಜನಿಕಾನುಭವಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ವೇದಾಂತವು ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದುಬಂದಿರುವದು-ಈಗ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಇರುತ್ತದೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಒಂದು ತಿಪ್ಪೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ಗಿಡದ ಹೂವು ಸುಂದರವಾಗಿಯೂ ಸುವಾಸನಾಯುಕ್ತವಾಗಿಯೂ ಇರಬಹುದಷ್ಟೆ, ಇದರಂತೆ ಕೆಲವು ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳುಳ್ಳ ವೇದದಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಕಟ್ಟನ್ನೂ ಮೀರಿರುವ ವೇದಾಂತದರ್ಶನವೂ ಹುಟ್ಟಬಹುದು ಎಂದು ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟು

*ತಾ|| 27-1-57ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪುರದ ಸಜ್ಜನ್‌ರಾವ್ ಸರ್ಕಲ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಆಂಜನೇಯದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಉಪದೇಶ ಸಾರವಿದು. ಮುಂದಿನ ಸಂದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ತಾರೀಖುಗಳು ಹಾಕಿರುವದು ಇದನ್ನೇ ಸೂಚಿಸುವದು.

ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಏಳುನೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂಡಿಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳ ಪರಾಮರ್ಶವೂ ಇದೆ, ಸಾರ್ವತ್ರಿಕಾನುಭವಕ್ಕೆ ಹೊಂದುವ ತತ್ತ್ವದರ್ಶನವೂ ಇದೆ. ಇದೇ ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿರುವ ಅದ್ಭುತಮಹಿಮೆ. ವೈವಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಏಕತ್ವವೂ ಇದೆ. 'ಏಕೋ ದೇವಃ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ಗೂಢಃ' ಒಬ್ಬ ದೇವನೇ ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಡಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸ್ಥಾವರಪ್ರಾಣಿಯವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿತ್ಯಶುದ್ಧಬುದ್ಧಮುಕ್ತಸ್ವಭಾವನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನೇ ಒಂದೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ-ಎಂಬುದು ವೇದಾಂತದ ಸಂದೇಶವು. 'ಸಮಂ ಸರ್ವೇಷು ಭೂತೇಷು ತಿಷ್ಠಂತಂ ಪರಮೇಶ್ವರಮ್' ಎಂಬ ಗೀತೋಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಹೊರಗಿನ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆಯೂ ಇರುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಭೌತಿಕವಿಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಇದ್ದಲು, ವಜ್ರ-ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಗಾಲವೆಂಬ ಒಂದೇ ತತ್ತ್ವವಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರಲ್ಲವೇ? ಅದರಂತೆಯೇ ಇದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಹೇಳಿರುವ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಈ ಸಂದೇಶದ ಮೇಲುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಅದರ ಅರ್ಥವೇನೆಂದರೆ, ಈ ನಮ್ಮ ಆತ್ಮನು ಮಹಾಂತನು, ಅಜನು, ಅಜರನು, ಅಮರನು, ಸಾವಿಲ್ಲದ ಸ್ವಭಾವದವನು, ಅಭಯವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವು. ಯಾವನು ಹೀಗೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೋ ಅವನೂ ಇಂಥ ಅಭಯವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಆಗುವನು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆಯೇ? ಇದು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಹೊಂದುತ್ತದೆಯೇ? -ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡೋಣ. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲು ಭಗವಂತನು ಹೇಳಿರುವದಿದು: "ಅಶೋಚ್ಯಾನನ್ವಶೋಚಸ್ತ್ವಂ ಪ್ರಜ್ಞಾವಾದಾಂಶ್ಚ ಭಾಷಸೇ" ನೀನು ಜ್ಞಾನಿಗಳಂತೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವೆ; ಆದರೆ ಯಾರಿಗಾಗಿ ಶೋಕಮಾಡಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲವೋ ಅವರಿಗಾಗಿ ಶೋಕಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ! - ಎಂದು ಆ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ. ವೇದಾಂತದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಶೋಕಮೋಹಗಳು ತೊಲಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನು ತನ್ನ ಬಂಧುಬಾಂಧವರ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಅವರಿಗಾಗಿ ಶೋಕಿಸುತ್ತಿದ್ದನು; ಅವರು ಸಾಯುವರಲ್ಲ ಎಂದು ಕಳವಳಗೊಂಡಿದ್ದನು. ನಿಜವನ್ನು ತಿಳಿದರೆ ನೀನು ಶೋಕಿಸುವದಿಲ್ಲ ಎಂದಂತೆ ಆಯಿತು. ನಿಜವಾದ ತತ್ತ್ವವು ಯಾವದು? "ನ ಜಾಯತೇ ಮ್ರಿಯತೇ ವಾ ಕದಾಚಿನ್ನಾಯಂ ಭೂತ್ವಾಭವಿತಾ ವಾ ನ ಭೂಯಃ | ಅಜೋ ನಿತ್ಯಃ ಶಾಶ್ವತೋಽಯಂ ಪುರಾಣೋ

ನ ಹನ್ಯತೇ ಹನ್ಯಮಾನೇ ಶರೀರೇ ||” ಈ ನಮ್ಮಗಳ ಆತ್ಮನು ಹುಟ್ಟುವದಿಲ್ಲ , ಸಾಯುವದೂ ಇಲ್ಲ; ಇವನು ಅಜನು, ನಿತ್ಯನು, ಶಾಶ್ವತನು, ಪುರಾಣನು. ಶರೀರವು ಹತವಾದರೂ ಇವನು ಸಾಯುವದಿಲ್ಲ. ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಅರ್ಥವೇ ಗೀತೆಯ ಉಪದೇಶ. ಆತ್ಮನು ಜನ್ಮಾದಿವಿಕಾರಗಳಿಲ್ಲದವನು; ಈ ನಿಜವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡರೆ ಶೋಕಮೋಹಗಳು ತೊಲಗುತ್ತವೆ. ನಾವು ಅಸಂಸಾರಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಆಗಿಬಿಡುತ್ತೇವೆ. ಈ ಸಂಸಾರವು ಜನ್ಮಮೃತ್ಯುಜರಾವ್ಯಾಧಿದುಃಖಗಳೆಂಬ ದೋಷಗಳಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ನಮ್ಮ ಈಗಿನ ಭಾವನೆ. ಆದರೆ ಆತ್ಮನ ಯಾಥಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡರೆ, ಈ ಜನ್ಮಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಮಗೆ ನೀಗಿಹೋಗುವವು.

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಈ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಉಪಸಂಹಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯೂ ‘ಶೋಕಿಸದಿರು’ ಎಂದು ಕೃಷ್ಣನು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾನೆ; ‘ಮೋಹವು ಕಳೆದುಹೋಯಿತು’ ಎಂದು ಅರ್ಜುನನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತ್ಮನು ಅಜನು ಎಂದು ಮುಂತಾದ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದಿಂದ ಶೋಕಮೋಹಾದಿಗಳು ತೊಲಗುವವು ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ತಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಗೀತೆಗೂ ಮಹಾತಾತ್ಪರ್ಯವೆಂದಾಯಿತು. ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಗಳು ಕರುಣಾಶಾಲಿಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಮಹಾಭಾರತದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಪನಿಷತ್ತಾರವಾದ ಈ ಗೀತೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ವೇದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಕೂಡ ಯಾವ ಕಷ್ಟವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಪರಮಾರ್ಥವು ತಿಳಿಯಬೇಕು, ಸಂಸಾರದುಃಖವು ತೊಲಗಬೇಕು, ನಿತ್ಯಾನಂದವು ದೊರಕಬೇಕು— ಎಂಬುದೇ ಅವರ ಉದ್ದೇಶ. ಮನುಷ್ಯನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತಾನು ಸಂಸಾರಿಯೆಂದೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಸಂಸಾರದುಃಖವನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ದುಃಖದಾಯಕವಾದ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಾ ದುಃಖಫಲವನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತಾ ಈ ಕೀಳುಸ್ಥಿತಿಗೆ ಇಳಿದಿರುತ್ತಾನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ತನ್ನ ನಿತ್ಯಾನಂದಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ಸ್ಮರಣೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪರಮಾತ್ಮಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅವನಿಗೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಫಲವೇ ಲಭಿಸುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನೆನಪಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುವೆನಿಸಿರುವವನು ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನಾದ ಭಗವಂತನು. ಆತನು ಪರಮೇಶ್ವರನು, ಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ರೇಸರನು ; ಅಂಥವನು ಹೇಳಿದರೆ ಅಜ್ಞಾನವು ತೊಲಗದೆ ಇದ್ದೀತೆ? ಅರ್ಜುನನು ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಶಿಷ್ಯನು. ಕ್ಷತ್ರಿಯಧರ್ಮವನ್ನೆಲ್ಲಮಾಡಿ ಬುದ್ಧಿಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವಾತನು. ಅವನಿಗಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೆ ಮತ್ತೆ ಯಾರಿಗೆ ತತ್ತ್ವವು ತಿಳಿಯಬೇಕು? ಆದ್ದರಿಂದ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ

ಸಾರವನ್ನೇ ಭಗವಂತನು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ತಾವುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಗೀತೆಯನ್ನು ಪಾರಾಯಣಮಾಡುತ್ತೀರೆಂದು ಕೇಳಿದೇನೆ; ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮವನ್ನೂ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಿದರೆ ಮತ್ತೂ ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಅದರಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಕೊಂಡಾಡುವ ನಾಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವದರಿಂದ ಭಗವಂತನೇ ಆಗುತ್ತಾನೆ. ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮಪಠನಕ್ಕೆ ಫಲವನ್ನು ಹೇಳಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿರಿ. ‘ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ವೇದಾಂತಜ್ಞಾನಿಯಾಗುವನು, ಕ್ಷತ್ರಿಯನು ವಿಜಯಿಯಾಗುವನು, ವೈಶ್ಯನು ಧನಸಮೃದ್ಧನಾಗುವನು, ಶೂದ್ರನು ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು?—ಎಂದು ಅಲ್ಲಿಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಶೂದ್ರನೆಂದರೆ ಯಾರು? ಬರಿಯ ಹೊಟ್ಟೆ ಬಟ್ಟೆಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿರುವ ಸುಖವಿದ್ದರೆ ಸಾಕು—ಎಂಬ ಬುದ್ಧಿಯವನು. ನಮಗೆ ಅಷ್ಟೇ ಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂದಾದರೆ ನಾವು ಶೂದ್ರಬುದ್ಧಿಯವರೇ ಸರಿ. ನಾವು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಯಾವ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಚಿಂತಿಸಿದರೆ ಅಂಥ ಫಲವು ನಮಗೆ ದೊರಕುವದು. ಸಹಸ್ರನಾಮದಲ್ಲಿಹೇಳಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನ ನಾಮಗಳಲ್ಲಿಮೊದಲನೆಯದು ಯಾವದು? ‘ವಿಶ್ವಮ್’ ಇಡೀ ಜಗತ್ತೇ ಬ್ರಹ್ಮವು ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನಾದೀತು? ‘ಯೋ ಯಚ್ಛ್ರದ್ಧಃ ಸ ಏವ ಸಃ’ ಯಾವನು ಹೇಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡುವನೋ ಅವನಿಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆಯೇ ಫಲವಾಗುವದು—ಎಂಬುದೊಂದು ನಿಯಮವಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷಿತನಿಗೆ ಶುಕರು “ಎಲೈ ರಾಜನೆ, ನಾನು ಸಾಯುವೆನು ಎಂಬೀ ಪಶುಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು; ನಾನೇ ಪರಮಾತ್ಮನು ಎಂಬ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡು ಅದನ್ನೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರು, ಹಾಗಾದರೆ ನೀನು ಮೃತ್ಯುವಿಗೂ ಮೃತ್ಯುವಾಗುವೆ” ಎಂದು ತಿಳಿಯಹೇಳಿದಾರೆ.

ವೇದಾಂತವೆಂಬುದು ಕೇವಲ ತರ್ಕಪ್ರಧಾನವಾದ ಬುದ್ಧಿಯ ಕೆಲಸದಿಂದ ತಿಳಿಯಬರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಹೃದಯದಿಂದಲೇ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈಗ ನಮಗೆ ಅದು ತಿಳಿಯದೆ ಇದೆ, ಅಜ್ಞಾನವು ಆ ತಿಳಿವಳಿಕೆಗೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿದೆ.

ಅಜ್ಞಾನವೆಂದರೇನು? ನಮ್ಮ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಾವು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿಲ್ಲ ವೆಂಬುದಿಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ತಪ್ಪಾಗಿಯೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದೆವೆ. ಹುಚ್ಚರಿಗೆ ತಾವು ಹುಚ್ಚರೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವದಿಲ್ಲ ; ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ , ಅವರು ಮಿಕ್ಕವರೇ ಹುಚ್ಚರು ಎಂದೂ ಭಾವಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಹುಚ್ಚರ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದವನನ್ನು ನೋಡುವದಕ್ಕೆ ಯಾರೋ ಬಂದಿದ್ದರಂತೆ. ಅವರನ್ನು ಆ ಹುಚ್ಚನು “ನೀವು ಯಾವ ಹುಚ್ಚರ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಿಂದ ಬಂದಿದ್ದೀರಿ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನಂತೆ ! ನಮಗೆ ಜನ್ಮಜರಾಮೃತ್ಯುಭಯಾದಿಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಆತ್ಮನು ಎಂಬುದು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ನಾನು

ಸಂಸಾರಿಯೇ; ಹುಟ್ಟು, ಮುಪ್ಪು, ಸಾವು-ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವವನೇ-ಎಂಬ ಖಂಡಿತವಾದ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತೇವೆ; ಇದಕ್ಕೇ ಅಜ್ಞಾನವೆಂದು ಹೆಸರು. ನಾವು ವೇದಾಂತಪುಸ್ತಕಗಳಿಂದ ಏನೇನೋ ಓದಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರಬಹುದು, ಆದರೆ ಆ ಜ್ಞಾನವು ನಮಗೆ ಯಾವ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೂ ಬರುವಂತೆ ಇಲ್ಲ; ಏಕೆಂದರೆ ಅದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಅಜ್ಞಾನವು ಹೋಗಿಲ್ಲ. ನಾವು ಸಂಸಾರಿಗಳು, ಮರ್ತ್ಯರು-ಎಂದು ನಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತೇವೆ. ತರ್ಕಬದ್ಧವಾದ ವೇದಾಂತದಿಂದ ಇದು ಹೋಗುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಈಗ ನಾವು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅರ್ಜುನನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುತ್ತೇವೆ; ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕೆಳಗಿನ ಅಂತಸ್ತಿನಲ್ಲಿದ್ದೇವೆ. ನಮಗೆ ಶೋಕಮೋಹಗಳು ತಪ್ಪಿರುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಪ್ರಾಜ್ಞರಂತೆ ವೇದಾಂತದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ! ತಪ್ಪುತಿಳಿವಳಿಕೆಯ ಸ್ವಭಾವವೇನು? ಅದು ಇರುವವರೆಗೆ 'ಇದು ತಪ್ಪು ತಿಳಿವಳಿಕೆ' ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಗುವದಿಲ್ಲ; ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಇದೇ ಸರಿಯಾದ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಸರಿಯಾದ ಜ್ಞಾನವು ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲೆ ಕನಸಿನಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತಂತೆ 'ಆಹಾ! ಈವರೆಗೂ ತಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೆನು' ಎಂದು ತಟ್ಟನೆ ಗೊತ್ತಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ತನ್ನತನ್ನ ವ್ಯವಹಾರದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ತಾನು ಬುದ್ಧಿವಂತನೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ತಿರುಕರು ಕೂಡ ತಾವು ಸುಖವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತೇವೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದ ಬಾಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ? ಇದರಂತೆ ನಾವುಗಳೂ ಈ ಸಂಸಾರವು ಸುಖಮಯವಾಗಿದೆಯೆಂದೇ ನೆರೆನಂಬಿರುತ್ತೇವೆ. ಇದು ದಟ್ಟವಾದ ಅಜ್ಞಾನದ ಫಲವು. 'ಅಜ್ಞಾನತಿಮಿರಾನ್ಧಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಾಞ್ಜನಶಲಾಕಯಾ | ಚಕ್ಷುರುನ್ಮೀಲಿತಂ ಯೇನ ತಸ್ಮೈ ಶ್ರೀ ಗುರವೇ ನಮಃ||' ಎಂದಂತೆ ನಮ್ಮ ಅಂತಃಕರಣವೆಂಬ ಚಕ್ಷುಸ್ಸಿಗೆ ಅಜ್ಞಾನದ ಪರೆ ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಈ ತಿಮಿರರೋಗವು ಹೋಗುವದಕ್ಕೆ ಅನುಭವಿಯಾದ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಮಗೆ ಜ್ಞಾನಾಂಜನವು ಬೀಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆಗ ನಾವು ಈ ನಮ್ಮ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯು ತಪ್ಪೇ ಎಂದು ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವೆವು. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಆತ್ಮನು ಒಬ್ಬ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವೆವು. ಅವನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟು, ಮುಪ್ಪು, ಸಾವು- ಮುಂತಾದ ಯಾವ ವಿಕಾರಗಳೂ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವೆವು. ನಮಗೆ ಅಂಜಿಕೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಬಲ್ಲ ದ್ವಿತೀಯವಸ್ತುವೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವೆವು. ಆ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವು ಬಂದರೆ ನಾವು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಅಭಯವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಆಗಿದ್ದೆವು; ಈಗಲೂ ಆಗಿದ್ದೇವೆ, ಮುಂದೆಯೂ ಆಗಿರುವೆವು-ಎಂಬ ನಿಶ್ಚಯವು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವದು.

೨.

ಸಂಚಿಕೆ 9 ಮೇ 1957

(28-1-57)

ಸದೇವ ಸೋಮೈದಮಗ್ರ ಆಸೀದೇಕಮೇವಾ ದ್ವಿತೀಯಮ್ ||- ಛಾಂ. 6-2-1
 ಸ ಯ ಏಷೋಽಣಮೈತದಾತ್ಮ್ಯಮಿದಗ್ಂ ಸರ್ವಂ ತತ್ಸತ್ಯಗ್ಂ ಸ ಆತ್ಮಾ
 ತತ್ತ್ವಮಸಿ ಶ್ವೇತಕೇತೋ || - ಛಾಂ. 6- 8-7.

ವೇದಾಂತಗಳಲ್ಲಿ, ಎಂದರೆ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ, ಪೂರ್ಣಾನುಭವಕ್ಕೆ ಹೊಂದುವಂತೆ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿರುತ್ತದೆ; ಅದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ 'ಸ ವಾ ಏಷ ಮಹಾನಜ ಆತ್ಮಾ.....' ಆ ಈ ಆತ್ಮನು ಜನ್ಮರಹಿತನಾದ ಮುಪ್ಪಿಲ್ಲದ ಸಾವಿಲ್ಲದ ಅಭಯವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವೇ-ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನೇ 'ನ ಜಾಯತೇ ಮ್ರಿಯತೇ ವಾ' ಈ ಆತ್ಮನು ಹುಟ್ಟುವದೂ ಇಲ್ಲ, ಸಾಯುವದೂ ಇಲ್ಲ- ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಆತ್ಮನು ಜನ್ಮಾದಿವಿಕಾರಗಳಿಲ್ಲದವನು ಎಂದು ತಿಳಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ. ಈ ಅರ್ಥವು ಪೂರ್ಣಾನುಭವಕ್ಕೆ ಹೊಂದುಗೇಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಅರಿತುಕೊಂಡರೆ, ನಾವು ಸಂಸಾರಭಯರಹಿತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಆಗಿಬಿಡುವೆವು; ನಾವು ಸಂಸಾರಿಗಳು, ಜನನಮರಣಾದಿಯುಕ್ತರು-ಎಂಬ ಅಜ್ಞಾನವು ತೊಲಗಿಬಿಡುವದು.

ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿಹೇಳಿರುವ ಈ ಅರ್ಥವು ಅನುಭವಸಂಮತವೇ? - ಎಂಬುದನ್ನು ಈಗ ವಿಚಾರಿಸಬೇಕು. ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಹೇಳಿರುವದು ಹೇಗೆ? ಛಾಂದೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ವಾಕ್ಯವಿದೆ: "ಅಪ್ಪ, ಇದು ಮೊದಲು ಸತ್ತೇ ಆಗಿತ್ತು, ಎರಡನೆಯದಿಲ್ಲದ ಒಂದೇ ಒಂದಾದ ಸತ್ತೇ ಆಗಿತ್ತು-ಅದು ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿತು....." ಉದ್ದಾಲಕನು ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಶ್ವೇತಕೇತುವಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಿದು. ಒಂದನ್ನರಿತರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರಿತಂತೆ ಆಗುವದೆಂಬುದು ಹೇಗೆಂದರೆ, ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಒಂದು ಸತ್ತೇ ಇತ್ತು; ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಆ ಸತ್ತೇ ಆಗಿತ್ತು; ಆ ಸತ್ತುತೇಜಸ್ಸು ಮುಂತಾದ ಭೂತಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿ ಆ ಮೂಲಕ ಈ ಜಗತ್ತನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಆ ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಸತ್ತಿದೆಯಲ್ಲ, ಅದೇ ಈ ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲ ಆತ್ಮವು ಅದೇ ಇದೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಸಾರವು. ಅದೇ ಸತ್ಯವು, ಅದೇ ನೀನು. ಹೀಗೆಂದು ಉದ್ದಾಲಕನು ಉಪದೇಶಮಾಡಿರುತ್ತಾನೆ. ನಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪದ ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಸತ್ತೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಕರೆದಿರುತ್ತದೆ. ನಾವು

ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುತ್ತೇವೆ; ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೂ, ತಪ್ಪಾಗಿತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವಾಗಲೂ, ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಮೇಲೂ ಅದು ಸತ್ತೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಆತ್ಮನೇ ಸತ್ತು, ನಿಜವಾದ ಇರವು. ನಾವು ಅದನ್ನು ಅಚೇತನವಾದ ಪಂಚಭೂತಗಳ ರೂಪವಾಗಿ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇವೆ; ಈ ಪಂಚಭೂತಗಳ ರೂಪವೇ ಅಸತ್ತು, ಇಲ್ಲದ್ದು. ಸತ್ತು ತಾನೊಂದೇ ಇದೆ. ಅದೇ ಈ ಅಸತ್ತಾದ ಜಗತ್ತಿನ ರೂಪದಿಂದಲೂ ಕಾಣುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಮಣ್ಣು ಮಡಕೆಯಾಗುವದಕ್ಕೆ ಕುಂಬಾರನು ಬೇಕು; ಆದರೆ ಸತ್ತು ಜಗತ್ತಾಗುವದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆಯಾವ ಎರಡನೆಯದೂ ಬೇಕಿಲ್ಲ. 'ಏಕಮೇವಾದ್ವಿತೀಯಮ್' ಎರಡನೆಯದನ್ನು ಬಯಸದೆ ತಾನೊಂದೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡಿರುವ ಸತ್ತೇ ಈ ಜಗತ್ತಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಎಂದರೆ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಈ ಜಗತ್ತಾಗಿತೋರುತ್ತಿರುವದು ಎಂಬುದು ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯದ ಅರ್ಥ .

ಸತ್ತಾಗಿರುವ ಆತ್ಮನು, ಅಸತ್ತಾಗಿರುವ ಜಗತ್ತು-ಎಂದು ಎರಡು ಪದಾರ್ಥಗಳಿಲ್ಲ. ಸತ್ತೊಂದೇ ತನಗೆರಡನೆಯದಿಲ್ಲದ ಆತ್ಮನೊಬ್ಬನೇ ಪರಮಾರ್ಥವು; ಅದರಲ್ಲಿ ಅನಾತ್ಮದ ಕಲ್ಪನೆ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪಂಚಭೂತಾತ್ಮಕವಾದ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ ಎಂಬುದು. ನಿಜವಾಗಿ ಇರುವದು ಆತ್ಮವಸ್ತುವೊಂದೇ. ಅದನ್ನೇ ನಾವು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅನಾತ್ಮವೆಂದು ವಿಕಲ್ಪಿಸುತ್ತಿರುವೆವು. ಅನಾತ್ಮವೆಲ್ಲವೂ ಅಸತ್ತು, ನಿಜವಾಗಿಲ್ಲದ್ದು ; ಅದು ಅನ್ಯತ, ಹುಸಿ. ಅನ್ಯತವಾದ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದರ ವಾಸನೆಯಿಂದಲೇ ಕೂಡಿದವರಾಗಿ, ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊರಳಾಡಿಸುತ್ತಾ ಇರುವದು ನಮ್ಮಗಳ ಸ್ವಭಾವವು. ನಿಜವಾಗಿ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜನರು ಏತಕ್ಕೆ ಅಸತ್ತಾದ ಅನಾತ್ಮದ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ? 'ಅನ್ಯತೇನ ಹಿ ಪ್ರತ್ಯೂಢಾಃ' ಇವಳು ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ, ಇವನು ನನ್ನ ಮಗನು, ಇದು ಭಕ್ತವು, ಇದು ಭೋಜ್ಯವು, ಇದು ಬಟ್ಟೆಯು, ಇದು ಹಣವು, ಇದು ಹೊಲವು, ಇದು ಮನೆ-ಎಂದು ವಿಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಅವುಗಳ ಆಶೆಯಿಂದ ಬಿಗಿವಡೆದು, ಅವುಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೊಂದೇ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರರತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ; ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ನಿಜವಾಗಿಲ್ಲದ ಅನಾತ್ಮವನ್ನು ನಿಜವೆಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಂಬಿ ಹೀಗೆ ಆಶೆಯಿಂದ ತೊಳಲುತ್ತಿರುವದೇ ಅನ್ಯತವು. ಈ ಅನ್ಯತವೇ, ಮಾಯಿಕವಾದ ಬಾಹ್ಯವಸ್ತುಗಳ ಆಶೆಯೇ, ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಸೆಳೆದು ತಂದಿರುವದು. ನಿಜವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಆತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಅನಾತ್ಮವಸ್ತುವೂ ಇರುವದೇ ಇಲ್ಲ . ಹಾಗೆ ಅದು ಇರುವದೆಂದು ತಿಳಿಯುವದು ಬರಿಯ ವಿಕಲ್ಪವೇ. ಯಾರು ಅನ್ಯತವನ್ನು, ಬಾಹ್ಯವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ತಹತಹವನ್ನು, ಗೆದ್ದುಕೊಳ್ಳುವರೋ, ಅವರಿಗೆ ಇದೆಲ್ಲವೂ ನಿಜವಾಗಿ ಆತ್ಮನೇ ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುವದು. ಅನಾತ್ಮವು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿದೆ,

ಅದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆತ್ಮನು ಅಣು, ಸೂಕ್ಷ್ಮನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಅಗೋಚರನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಈ ಅಣುಭಾವವಿದೆಯಲ್ಲ, ಈ ಆತ್ಮನೆಂಬ ಸೂಕ್ಷ್ಮತತ್ತ್ವವಿದೆಯಲ್ಲ, ಅದೇ ಈ ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲ ಆತ್ಮವು. ಅದೇ ಇದರ ಸಾರವು. ಹಗ್ಗವನ್ನು ನಸುಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಾವೆಂದು ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹಾವಾಗುವದೇನು? ಇಲ್ಲ. ಅದು ಆಗಲೂ ಹಗ್ಗವೇ. ಹೇಗೆ ಹಗ್ಗವೇ ಕಲ್ಪಿತವಾದ ಹಾವಿಗೆ ಆತ್ಮವೋ, ಹೇಗೆ ಹಾವೆಂದು ತೋರುತ್ತಿರುವ ಹೆಡೆ, ಮೈ, ಬಾಲ-ಎಲ್ಲವೂ ಹಗ್ಗವೇ ಆಗಿರುವದೋ, ಹಾಗೆ ಜಗತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತಿರುವದೆಲ್ಲವೂ ನಿಜವಾಗಿ ಆ ಸತ್ತೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆ ದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ ಹಾವೆಂದು ತೋರುತ್ತಿರುವದು ನಿಜವಾಗಿ ಹಾವಿನ ರೂಪದಿಂದ ಅಸತ್ತೇ ಆಗಿರುವದೋ, ಹೇಗೆ ಹಗ್ಗವೇ ಅದರ ಆತ್ಮವಾಗಿ, ಅದರ ತಿರುಳಾಗಿ, ಇರುವದೋ; ಅದರಂತೆ ಹೊರಗಿನ ವಿಷಯಗಳು, ಶರೀರ, ಪ್ರಾಣ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ-ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿರುವ ಅನಾತ್ಮವೆಲ್ಲವೂ ಆ ತೋರಿಕೆಯ ಅನಾತ್ಮರೂಪದಿಂದ ಅಸತ್ತೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ; ಸದ್ರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನೇ ಅನಾತ್ಮಕ್ಕೂ ತಿರುಳಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಎಲೈ ಶ್ವೇತಕೇತುವೆ, ನೀನು ಈ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿರೂಪದವನಲ್ಲ, ನಿಜವಾಗಿ ಆ ಸದ್ರೂಪವಾದ ತತ್ತ್ವವೇ ಆಗಿರುತ್ತೀಯೆ ಎಂದು ಉದ್ದಾಲಕನು 'ಐತದಾತ್ಮ್ಯಮಿದಂ ಸರ್ವಮ್' ಎಂದು ಮುಂತಾದ ಎರಡನೆಯ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ.

ವೇದಾಂತಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಸತ್ಯವು ಎನ್ನುತ್ತಾರಷ್ಟೆ? ಆ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಹೀಗೆಯೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮವೊಂದು, ಜಗತ್ತೊಂದು-ಹೀಗೆ ಎರಡು ಪದಾರ್ಥಗಳಿವೆ; ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವು ಸತ್ಯ, ಜಗತ್ತು ಮಿಥ್ಯೆ-ಎಂದೇನೂ ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮವೊಂದೇ ನಿಜವಾಗಿ ಇರತಕ್ಕದ್ದು, ಜಗತ್ತೆಂಬುದು ಅದರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿತವಾಗಿರುವ ಹುಸಿತೋರಿಕೆ. ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಜಗತ್ತೆಂಬುದು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಆ ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಎಲ್ಲಾ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಆತ್ಮವು, ಎಲ್ಲಾ ಜಗತ್ತಿನ ತಿರುಳು. ತೋರುವ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ನಿಜವಾಗಿ ಆ ಬ್ರಹ್ಮವೇ ; ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಯಾವದೊಂದೂ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಅರಿಯಬೇಕು.

ಈಗ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಸಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡೋಣ. “ನಾಸತೋ ವಿದ್ಯತೇ ಭಾವೋ ನಾಭಾವೋ ವಿದ್ಯತೇ ಸತಃ | ಉಭಯೋರಪಿ ದೃಷ್ಟೋಽನ್ತಸ್ತ್ವನಯೋಸ್ತತ್ತ್ವದರ್ಶಿಭಿಃ ||” (2-16) ಅಸತ್ತಿಗೆ ಇರವು ಇಲ್ಲ, ಸತ್ತಿಗೆ ಅಭಾವವಿಲ್ಲ ; ಇವೆರಡರ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ತತ್ತ್ವದರ್ಶಿಗಳು

ಕಂಡುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದ್ದದ್ದು ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ , ಇಲ್ಲದ್ದು ಬರುವದಿಲ್ಲ-ಎಂದು ಲೋಕದ ಜನರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಆಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುತ್ತಾರಲ್ಲವೇ? ಆ ನಾಣ್ಯದಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಗಂಭೀರಾರ್ಥವೇ ಅಡಗಿರುತ್ತದೆ. ಸತ್ತು, ಅಸತ್ತು-ಎಂದು ಎರಡು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಅಸತ್ತು ಎಂಬುದು ಬರಿಯ ವಿಕಲ್ಪವೇ, ಅದು ಬರಿಯ ತೋರಿಕೆಯೇ-ಎಂಬುದೇ ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದದ್ದು . ಸತ್ಯವೆಂದರೆ ಯಾವದು? ಯಾವದು ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಬದಲಾಯಿಸದೆ ಇರುವದೋ, ಒಂದಾನೊಂದು ರೂಪದಿಂದ ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಮೇಲೆ ಆ ರೂಪವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇರುವದೋ, ಅದೇ ಸತ್ತು. ಅಸತ್ತೆಂಬುದು ಹಾಗಿಲ್ಲ, ಅದು ಕಾಲನೇಮಿಯಂತೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಮಡಕೆಯೆಂಬುದು ಒಂದು ವಸ್ತುವೆಂದು ಮೊದಲು ತೋರಿದರೂ ಅದು ಮಣ್ಣಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಕುಡಿಕೆ, ಮಡಕೆ-ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಾರಣವಾದ ಮಣ್ಣೇ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಮಣ್ಣು ತನ್ನ ಅವಯವಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಕಾರ್ಯರೂಪವಾದ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ತಮ್ಮ ರೂಪವನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಅಂತೂ ಆತ್ಮ, ಅನಾತ್ಮ-ಈ ಎರಡರೊಳಗೆ ಆತ್ಮನು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವನೇ ಸತ್ತು (ಇರವು) ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನು; ಇನ್ನು ಅನಾತ್ಮವು ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಇರುವದರಿಂದ, ಯಾವದೊಂದು ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ರೂಪವನ್ನೂ ಗೊತ್ತಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ, ಅದು ಅಸತ್ತು, ಹುಸಿ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕದ್ದು .

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ಸತ್, ಅವಿನಾಶಿ, ನಿತ್ಯ-ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಕರೆದಿರುತ್ತದೆ; ಅನಾತ್ಮವನ್ನು ಅಸತ್, ಅಸ್ತವತ್, ಅನಿತ್ಯ-ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಕರೆದಿರುತ್ತದೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಪರ್ಯಾಯಶಬ್ದಗಳು, ಎಂದರೆ ಒಂದೇ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಶಬ್ದಗಳು. ಇದನ್ನು ನಾವು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟಿರಬೇಕು.

ಆತ್ಮನು ಸದ್ರೂಪನು, ಅವಿನಾಶಿ, ನಿತ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಅನಾತ್ಮವು ಅಸತ್ತು, ಅಂತವುಳ್ಳದ್ದು, ಅನಿತ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಹೇಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು? ಈ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ಯಾವ ಸಾಧನದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು? ಇದನ್ನು ವಿಚಾರ ಮಾಡುವದು ಅವಶ್ಯ. ಏಕೆಂದರೆ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಕೊಡವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವವನಿಗೆ ಅದನ್ನು ಕಾಣುವದಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣು ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ ; ಅದಕ್ಕೆ ಕೈ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕರಗಿದ

ಉಪ್ಪನ್ನು ಕಾಣುವದಕ್ಕೆ ಕೈ ಬೇಕಾಗುವದಿಲ್ಲ , ಅದಕ್ಕೆ ನಾಲಗೆ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ತಲೆನೋವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣು , ಕಿವಿ-ಮುಂತಾದ ಯಾವ ಇಂದ್ರಿಯವು ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ; ಏಕೆಂದರೆ ನೋವೆಂಬುದು ಅತೀಂದ್ರಿಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಅದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸೇ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಂತೆ ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸಾಧನವು ಬೇಕು? “ವಾಕ್ಕಿನಿಂದಲಾಗಲಿ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲಾಗಲಿ, ಚಕ್ಷುಸ್ಸಿನಿಂದಲಾಗಲಿ ಇವನನ್ನು ಪಡೆಯುವದಕ್ಕೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲ; ಆತ್ಮನು ಇದಾನೆ ಎಂದು ಆಗಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ನಂಬಿ ವಿಚಾರಮಾಡುವವನ ಅನುಭವದಿಂದಲೇ ಅದು ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಕಠೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ(2-3-12) ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಒಳಗೆ ಇರುತ್ತದೆ; ಇದನ್ನು ಬಲ್ಲವರ ಉಪದೇಶದಿಂದ ತನ್ನೊಳಗೇ ಹುಡುಕಿ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗಾಗಲಿ ಮನಸ್ಸಿಗಾಗಲಿ ಸಿಕ್ಕದೆ ಇರುವವನು ಆತ್ಮನು; ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಲಿ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವದು ತಪ್ಪಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವನನ್ನು ಅರಿಯುವದಕ್ಕೆ ಆಗಮವೇ, ಬಲ್ಲವರು ತಿಳಿಸಿದ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವದೇ, ಉಪಾಯವು.

ಇದನ್ನೇ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. “ಅವ್ಯಕ್ತೋಽಯಮಚಿನ್ಮೋಽಯಮವಿಕಾರೋಽಯಮುಚ್ಯತೇ | ತಸ್ಮಾದೇವಂ ವಿದಿತ್ವೈನಂ ನಾನು ಶೋಚಿತುಮರ್ಹಸಿ||” ಇವನು ಅವ್ಯಕ್ತನು, ಇವನು ಅಚಿಂತ್ಯನು, ಇವನು ಅವಿಕಾರ್ಯನೆನಿಸುವನು; ಆದ್ದರಿಂದ ಇವನನ್ನು ಹೀಗೆಂದು ಅರಿತುಕೊಂಡು ಶೋಕಿಸದೆ ಇರು-ಎಂದು ಭಗವಂತನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗುವದು ಯಾವದೋ ಅದು ವ್ಯಕ್ತವೆನಿಸುವದು; ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಾರುಹೊಳೆಯುವ ಮುಖದಂತೆ ವಿಷಯಗಳ ರೂಪವು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ವ್ಯಂಜಕ, ವಿಷಯವು ವ್ಯಕ್ತ ಎನ್ನಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಆತ್ಮನು ಹಾಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ತೋರಿಸಿಕೊಡುವದಕ್ಕೆ ಆಗುವ ಸ್ವರೂಪದವನಲ್ಲ , ಅವ್ಯಕ್ತನು. ಯಾವದನ್ನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ವಿಷಯೀಕರಿಸಿ ಬೆಳಗಿ ತೋರಬಲ್ಲವೋ ಅದನ್ನು ಮನಸ್ಸು ಚಿಂತಿಸಬಲ್ಲದ್ದಾಗಿರುವದು; ಆದರೆ ಆತ್ಮನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತನಾಗುವವನಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಅಚಿಂತ್ಯನು, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಚಿಂತ್ಯನೂ ಅಲ್ಲ . ಅನಾತ್ಮವಾದದ್ದು ಅವಯವಗಳುಳ್ಳದ್ದಾದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಏತರಿಂದಲಾದರೂ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವದಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಅದರ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅವುಗಳಿಂದ ಇಂಥಂಥ

ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಾಗುವ ಸ್ವಭಾವದ ವಸ್ತುವಿದು ಎಂದು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಭೌತಿಕವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ (Experiments) ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವದು, ಅದರ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಿಂದಲೇ; ಆದರೆ ಆತ್ಮನು ಮಾರ್ಪಾಡುವವನೇ ಅಲ್ಲ; ಅವನು ಅವಿಕಾರ್ಯನು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಮೇಯವಿಷಯಗಳ ಸ್ವಭಾವವು ಯಾವದೂ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನಾಗಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದು. ಆದರೂ ಅವನನ್ನು ಹೀಗೆಂದು ಅರಿತುಕೊಂಡರೆ ಶೋಕವಾಗುವದಿಲ್ಲ- ಎಂದಿರುವದರಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಮನಸ್ಸುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೊಂದು ಸಾಧನದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಥವಾ ಬಲ್ಲವರ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಅನುಭವವು. ಆ ಅನುಭವದಿಂದಲೇ ಆತ್ಮನನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ಎಂಥವನೆಂದು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಹೀಗೆಂದು ವರ್ಣಿಸಿದೆ: “ಯ ಆತ್ಮಾಅಪಹತಪಾಪ್ಮಾ ವಿಜರೋ ವಿಮೃತ್ಯುರ್ವಿಶೋಕೋ ವಿಜಿಘತ್ಸೋಽಪಿಪಾಸಃ ಸತ್ಯಕಾಮಃ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪಃ ಸೋಽನ್ವೇಷ್ಟವ್ಯಃ ಸ ವಿಜಿಜ್ಞಾಸಿತವ್ಯಃ (ಛಾಂ. 8-7-1) ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಮೀರಿರುವ, ಮುಪ್ಪಿಲ್ಲದ, ಶೋಕರಹಿತನಾದ, ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳಿಲ್ಲದವನಾದ, ಸತ್ಯಕಾಮನಾದ, ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾದ ಆತ್ಮನುಂಟಷ್ಟೆ, ಅವನನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕು, ಅವನನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈಗ ನಮ್ಮ ಆತ್ಮನು ಪಾಪಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವನೆಂತಲು ಅವುಗಳ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವದಕ್ಕೆ ಶರೀರಧಾರಣೆ ಮಾಡುವವನೆಂತಲೂ ನಮಗೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಇವನಿಗೆ ಮುಪ್ಪುಸಾವುಗಳುಂಟು, ಹಸಿವು ನೀರಡಿಕೆಗಳೂ ಉಂಟು, ಇವನು ಯಾವದನ್ನು ಬಯಸಿದರೆ ಅದು ಸಿಕ್ಕುವದೆಂಬ ಭರವಸೆಯಿಲ್ಲ. ಏನೂ ಸಂಕಲ್ಪಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಸಿದ್ಧಿಸುವದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಒಳಹೊಕ್ಕು ನೋಡಿದರೆ ಇವನೊಳಗೆ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಆತ್ಮನೊಬ್ಬನಿರುವನು, ಅವನ ರೂಪವು ಈಗ ನಮಗೆ ತಿಳಿದು ಬರುವ ರೂಪಕ್ಕಿಂತ ಅತ್ಯಂತವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಅವನನ್ನು ಇವನೇ ಆತ್ಮನು ಎಂದು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಈ ಆತ್ಮನನ್ನು ಹುಡುಕುವದೆಂದರೇನು? ಆತ್ಮನಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲವೂ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿದೆ ಎಂದರೇನು? ಶಾಸ್ತ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವದೆಂದರೆ ಹೇಗೆ? ಇದನ್ನು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ.

೩.

ಸಂಚಿಕೆ 10 ಜೂನ್ 1957

(29-1-57)

ಹನ್ನಾ ಚೇನ್ಮನ್ಯತೇ ಹನ್ತುಗ್ಂ ಹತಶ್ಚೇನ್ಮನ್ಯತೇ ಹತಮ್ |

ಉಭೌ ತೌ ನ ವಿಜಾನೀತೋ ನಾಯಗ್ಂ ಹನ್ತಿ ನ ಹನ್ಯತೇ ||

-ಕಾರ. 1-2-19

ಪರಮಾರ್ಥತತ್ತ್ವವು ನಮ್ಮ ಆತ್ಮನೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಅಜಾದ್ವೈತವು, ಎಂದರೆ ಜನ್ಮಾದಿವಿಕಾರಗಳಿಲ್ಲದ್ದು, ತನಗೆ ಎರಡನೆಯದಿಲ್ಲದ್ದು. ಹೀಗೆ ಇದ್ದರೂ ನಮಗೇಕೆ ಅದು ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲ? ನಮ್ಮ ಆತ್ಮನನ್ನು ನಾವು ತಿಳಿಯದಿರುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಎಂದರೆ ಅಜ್ಞಾನವೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಾವು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂಬುದಿಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅದನ್ನು ನಾವು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದೇವೆಂದೇ ಹೆಮ್ಮೆಪಡುತ್ತಿರುತ್ತೇವೆ. ತಿಳಿಯದಿರುವದು ಅನರ್ಥಕ್ಕೆ ಮೂಲ, ತಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅದೇ ಸರಿಯಾದ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಎಂದುಕೊಂಡಿರುವದು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನರ್ಥಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಅಜ್ಞಾನವೆಂದರೇನು? ಅದು ಆತ್ಮನ ಮರಹಲ್ಲ, ನಾವು ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಆತ್ಮನನ್ನು ಮರೆತೆವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೂ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಈ ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬುದೊಂದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕಭ್ರಾಂತಿ. ಮನುಷ್ಯನು ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಕೊಂಡು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದಾನೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಹೊರಮುಖವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಿಂದ ಆತ್ಮನನ್ನು ವಿಷಯೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಅರಿಯುವದು ಎಂದಿಗೂ ಆಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಇಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನವು ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದೇ ಅಜ್ಞಾನವು. 'ಪರಾಞ್ಚಿ ಖಾನಿ ವ್ಯತ್ಯಣತ್ಸ್ಯಯಮ್ಭುಸ್ತ ಸ್ವಾತ್ಮರಾಜ್ಜಿಶ್ಯತಿ ನಾನ್ತರಾತ್ಮನ್' ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನವನ್ನುಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿರುವವರು ಒಳಗಿನ ಆತ್ಮನನ್ನು ಏಕೆ ಕಾಣಲಾರರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆ. 'ಅವ್ಯಕ್ತೋಽಯಮಚಿನ್ಮೋಽಯಮ್' ಎಂಬ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಅವಿಷಯನೆಂದೂ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ.

ಇಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಜ್ಞಾನವೆಂದು ಕರೆದಿರುವದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕರಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಯೇ ತೋರುತ್ತದೆ. ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಲ್ಲದೆ

ಇರುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ . ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಪರೀಕ್ಷೆಮಾಡಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡದ್ದೇ ಅಜ್ಞಾನವಾದರೆ, ಇನ್ನು ಸುಜ್ಞಾನವು ಯಾವದು?—ಎಂಬ ಶಂಕೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಕುರುಡರ ಕಣವೆಯೊಂದು ಇತ್ತಂತೆ; ಅಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲ ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಕುರುಡರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರೊಳಗೆ ಒಬ್ಬನು ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನು ಬಂದನು. ಅವನು ಅರುಣೋದಯವನ್ನು ಕಂಡು 'ಹೇಗೆ ಕೆಂಪಗಿದೆ !' ಎಂದು ಬಣ್ಣಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಕೆಂಪುಗೆ ಎಂದರೇನು? ಈ ಮಾತಿಗೆ ಆ ಕುರುಡರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ , ಅವರು 'ಇವನಿಗೆ ಯಾವದೋ ರೋಗವಿದೆ, 'ಕೆಂಪುಗೆ' ಎಂಬ ಪದಾರ್ಥವೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಇದೆಯೆನ್ನುತ್ತಾನೆ?—ಎಂದುಕೊಂಡರಂತೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಇಂದ್ರಿಯವನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಅದರಿಂದಾದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯೇ ನಿಜವಾದ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಎಂದುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಆತ್ಮತತ್ತ್ವದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಕುರುಡರೇ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗುವದಲ್ಲ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಿಳಿಯಬರುವದೂ ಅಲ್ಲ -ಎಂದರೆ 'ಅಂಥ ವಸ್ತುವೆಲ್ಲಿದ್ದೀತು?' ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕುರುಡರೇ ದಾರಿತೋರಿಸುವವರಾಗಿ ಅವರು ಹೇಳಿದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವವರೂ ಕುರುಡರೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಕಣ್ಣಿರುವವರನ್ನು ಕೇಳುವವರು ಯಾರು? ಹೀಗೆಯೇ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆಲ್ಲ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುವದು ಅವಿಶ್ವಸನೀಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುತ್ತದೆ.

ಆದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಮರ್ಶೆಮಾಡಿದರೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುವದು ಅಂಥ ಅಸಂಭಾವಿತವೇನು ಅಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ನಾನು ನೋಡುವವನು, ನಾನು ಕೇಳುವವನು, ನಾನು ಚಿಂತಿಸುವವನು—ಎಂದು ದರ್ಶನ, ಶ್ರವಣ, ಮನನ—ಮುಂತಾದ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ನಾನು ಎಂಬುದನ್ನು ಮೊದಲೇ ಸಿದ್ಧವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ನಾನು ಎಂಬುದೇ ಇಲ್ಲವಾದರೆ ನೋಡುತ್ತೇನೆ ಎಂಬುದೆಲ್ಲಿ ಬಂತು? ಕೇಳುತ್ತೇನೆ, ಚಿಂತಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂಬುದೆಲ್ಲಿ ಬಂತು? ನಾನು ಎಂಬುದು ಮೊದಲು ಇದ್ದರೇ ಮನಸ್ಸು ನನ್ನದು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ನನ್ನವು, ಶರೀರವು ನನ್ನದು—ಎಂದು ವ್ಯವಹಾರವು ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಶರೀರ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಮನಸ್ಸು—ಇವು ನನಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವೆಯೋ, ಇಲ್ಲವೋ—ಅದನ್ನೀಗ ಒಳಹೊಕ್ಕು ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳು ಇವೆ ಎನ್ನುವದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ನಾನು ಎಂಬುದು ಇರಬೇಕು. ನಾನು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಚಿಂತಿಸುತ್ತೇನೆ, ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯ ವನ್ನುಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ನೋಡುತ್ತೇನೆ, ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯವನ್ನುಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ—ಇತ್ಯಾದಿ. ಹೀಗಿರುವದರಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದಲೂ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಹೊರಗಿರುವ ಪ್ರಮೇಯವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ; ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವದಕ್ಕೂ ಮೊದಲೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡಿರಬೇಕಾದ 'ನಾನು' ಎಂಬ

ವಸ್ತುವನ್ನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದಲಾಗಲಿ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲಾಗಲಿ ವಿಷಯೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಅರಿಯುತ್ತೇನೆ ಎಂಬುದು ಎಂಥ ಅಪಹಾಸ್ಯವಾದ ಮಾತಾಯಿತು! ನೋವಿಗೆ ತೂಕವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಿರುವವರು 'ನಿಮಗೆ ಎಷ್ಟು ತೂಕ ನೋವು ಆಗಿದೆ?' ಎಂದು ಯಾರಾದರೂ ಕೇಳುವರೆ? ಇಲ್ಲ. ಇದರಂತೆ ನಾನು ಎಂಬ ವಸ್ತು ಮೊದಲೇ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಕರಣಗಳಿಂದ ನೋಡುವದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವದು ಸರಿಯಾದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಾದೀತೆ? ಕರಣಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುವದು ಹೊಸದಾಗಿ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರುವ ಪ್ರಮೇಯವಸ್ತುಗಳನ್ನ. ಸ್ವತಃಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಆತ್ಮನನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಕರಣಗಳೇಕೆ ಬೇಕು? ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದಲೇ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಭಾವವಿರುವದರಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗೋಚರವಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ವಸ್ತು ಇರುವದೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ತಪ್ಪುತೀರ್ಮಾನವಾಗುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನೊಂದು ವಿಚಾರ. ಆತ್ಮನನ್ನು 'ನಾನು' ಎಂದು ಜನರು ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅವನನ್ನು ಸ್ವತಃಸಿದ್ಧನೆಂದೂ ಅಜನಂದೂ ತಿಳಿದು ಕೊಂಡಿರುವದಿಲ್ಲ. ಶರೀರಾದಿಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ನಾನು ಎಂಬ ವಸ್ತುವಿರಬಹುದೆಂಬುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಮಗೆ ಒಪ್ಪಾಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಜನ್ಮಾದಿವಿಕಾರಗಳಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಮಾತ್ರ ನಮಗೆ ಒಗ್ಗುವದಿಲ್ಲ. ನಾನು ಹುಟ್ಟುತ್ತೇನೆ, ಬೆಳೆಯುತ್ತೇನೆ, ಮಾರ್ಪಡುತ್ತೇನೆ, ಸೊರಗುತ್ತೇನೆ, ಸಾಯುತ್ತೇನೆ-ಎಂದೇ ಎಲ್ಲರೂ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಶರೀರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಹುಟ್ಟು, ಬೆಳೆವಣಿಗೆ ಮುಂತಾದವು 'ನಾನು' ಎಂಬ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವಿಚಾರ್ಯವಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ, ಹೇಗೂ ತಾವು ನಿತ್ಯವಾಗಿ ವಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುವವರೇ ಎಂದು ಅವರ ದೃಢವಾದ ವಿಶ್ವಾಸವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಅವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು? "ಯಾವನು ನಾನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತೇನೆ ಎಂದುಕೊಂಡಿರುವನೋ, ಯಾವನು ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವನೋ-ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಅರಿಯರು; ನಿಜವಾಗಿ ಈ ಆತ್ಮನು ಕೊಲ್ಲುವದೂ ಇಲ್ಲ, ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಡುವದೂ ಇಲ್ಲ" ಎಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ಮಾತನ್ನು ಯಮನು ನಚಿಕೇತನಿಗೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕರೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಈ ಎರಡು ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಾವಿನ ವಿಚಾರವು ಬಂದಿತ್ತು. ಅರ್ಜುನನು ನಾನು ಇವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕೊಂದು ಹಾಕುವೆನು-ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಶೋಕಿಸುತ್ತಿದ್ದನು; ನಚಿಕೇತನು ಶರೀರವು ಸತ್ತ ಬಳಿಕ 'ಜೀವನು ಸಾಯುವನೇನು?' ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲೆಳಸಿದ್ದನು. ಎರಡು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆತ ಉತ್ತರವು ಒಂದೇ; ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸಾವೇ ಇಲ್ಲ-ಎಂಬುದೇ ಆ ಉತ್ತರ. ಆತ್ಮನು

ನಿಜವಾಗಿ ಅಹಂಪ್ರತ್ಯಯಗಮ್ಯನಲ್ಲ; ನಾನು ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯನೂ ಅಲ್ಲ, ವಿಷಯನೂ ಅಲ್ಲ. ಜಾಗ್ರತ್ಸ್ವಪ್ನಗಳಲ್ಲಿನಾನು ಎಂದು ತೋರಿಕೊಂಡರೂ ಸುಷುಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆ ರೂಪವೇನೂ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ, ಆತ್ಮನಿಗೆ ಜನ್ಮ, ವೃದ್ಧಿ-ಮುಂತಾದ ಯಾವ ವಿಕಾರಗಳೂ ಇಲ್ಲ; ಅವನು ಅಜನು ಎಂಬುದೇ ಶಾಸ್ತ್ರಸಿದ್ಧಾಂತ.

ಆತ್ಮನನ್ನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು?— ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಈಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಉತ್ತರವು ಹೊಳೆದಿರಬೇಕು. ಆತ್ಮನು ಇಂದ್ರಿಯಗಮ್ಯನಲ್ಲ, ಮನಸ್ಸಿಗೂ ವಿಷಯನಲ್ಲ; ಅವನು ಅಹಂಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೆ ವಿಷಯನೂ ಅಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವನು ನಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪವೇ ಆಗಿರುತ್ತಾನಾದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಆಗಮಗಮ್ಯನು ಎಂದರೆ ಗುರುಶಿಷ್ಯಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಅನುಭವಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕ್ರಮವರಿತು ಮಾಡಿದ ಉಪದೇಶದಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯಬರುವವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ಆತ್ಮನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಕರ್ತೃವಲ್ಲವೆ ? ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಸ್ವರೂಪದವನಲ್ಲವೆ ? ಇಂಥ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಇಂಥ ಫಲವು ಸಿಕ್ಕುವದೆಂದು ವೇದದ ಕರ್ಮಕಾಂಡದಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲ ! ಆತ್ಮನು ನಿಜವಾಗಿ ಕರ್ತೃವಲ್ಲವಾದರೆ ಕರ್ಮಕಾಂಡಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣ್ಯವಿಲ್ಲದಂತಾಗುವದಿಲ್ಲವೆ ?— ಎಂದು ಕೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಕ್ರಿಯಾಕಾರಕಫಲ ವ್ಯವಹಾರವು ಸತ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡಿರುವವರಿಗೆ ಕಾರಕಗಳನ್ನು ಇದ್ದಂತೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಪಾಪಕ್ಷಯಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ, ಕಾಮಿಗಳಿಗೆ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿಯೂ ಸಾಧನವನ್ನು ಕರ್ಮಕಾಂಡವು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು, ಕಾರಕವು ಸತ್ಯವಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯದಿಂದಲೇನೂ ಹೇಳುವದಿಲ್ಲ. ಜೀವನು ತಾನು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವದಕ್ಕೆ ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಅದರಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗಬಹುದು; ಆದರೆ ಕರ್ಮಾದಿಗಳು ಪರಮಾರ್ಥವು ಎಂದು ಅದರಿಂದ ಏರ್ಪಡಲಾರದು. “ವಾಸಾಂಸಿ ಜೀರ್ಣಾನಿ ಯಥಾ ವಿಹಾಯ ನವಾನಿ ಗೃಹ್ಣಾತಿ ನರೋಽಪರಾಣಿ | ತಥಾ ಶರೀರಾಣಿ ವಿಹಾಯ ಜೀರ್ಣಾನ್ಯನ್ಯಾನಿ ಸಂಯಾತಿ ನವಾನಿ ದೇಹೀ ||” ಎಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಆತ್ಮನಿತ್ಯತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕ್ರಿಯಾಕಾರಕಗಳನ್ನು ಸತ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವದು ಅವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಎಂಬ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ ಇದೇನೂ ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲ.

ಪರಮಾರ್ಥವಾದ ಅಜಾತ್ಮನನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವದು ಹೇಗೆ?— ಎಂದು ಕೆಲವರು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಉತ್ತರವಿದು: “ಅವಿನಾಶಿ ತು ತದ್ವಿದ್ಧಿ

ಯೇನ ಸರ್ವಮಿದಂ ತತಮ್ | ವಿನಾಶಮವ್ಯಯಸ್ಯಾಸ್ಯ ನ ಕಶ್ಚಿತ್ಕರ್ತುಮರ್ಹತಿ ||”
ಯಾವದರಿಂದ ಇದೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆಯೋ ಅದನ್ನು ಅವಿನಾಶಿ ಎಂದು ತಿಳಿ;
ಅವ್ಯಯವಾಗಿರುವ ಅದನ್ನು ವಿನಾಶಗೊಳಿಸುವದಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಸಮರ್ಥರಲ್ಲ. ‘ಆತ್ಮನು
ನಿತ್ಯನು’ ಎಂದರೆ ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವವನು ಎಂದೇನೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿಲ್ಲ;
ಏಕೆಂದರೆ ಆತ್ಮನು ಕಾಲಾತೀತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಪರಮಾರ್ಥವಾದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು
ಸತ್, ಅವಿನಾಶಿ, ನಿತ್ಯ-ಎಂದು ಆಗಲೇ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತೇನೆ. ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು
ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇರುವದರಿಂದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ನಿತ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.
ಇದನ್ನು ಬಲ್ಲವರ ಉಪದೇಶದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಯಾವದು
ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ-ಎಂದರೆ ಈ ಕಾಲಾಕಾಶಸಹಿತವಾಗಿರುವ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವನ್ನೂ-
ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವದೋ, ಆಕಾಶವು ಘಟಾದಿಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ
ಎಲ್ಲದರೊಳಗೂ ಹೊರಗೂ ನಡುವೆಯೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವದೋ,
ಅದೇ ಅವಿನಾಶಿಯಾದ ಆತ್ಮವಸ್ತು. ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಅಪ್ಪು, ಅಪ್ಪನ್ನು ತೇಜಸ್ಸು,
ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ವಾಯು, ವಾಯುವನ್ನು ಆಕಾಶ-ಹೀಗೆ ಒಂದನ್ನೊಂದು
ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಆಕಾಶವನ್ನು ಕೂಡ ಈ ಚಿದ್ರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನು
ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೇಗೆ ಗಡಿಗೆಯೆಂಬುದೆಲ್ಲವೂ ಮಣ್ಣಿನಿಂದಲೇ
ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುವದೋ, ಹೇಗೆ ಅದು ನಿಜವಾಗಿ ಮಣ್ಣೇ ಆಗಿರುವದೋ ಅದರಂತೆ ಈ
ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಈ ಆತ್ಮನಿಂದಲೇ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ‘ಆಪ್ನೋತೀತ್ಯಾತ್ಮಾ’ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ
ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವದರಿಂದಲೇ ಇದನ್ನು ಆತ್ಮನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ; ‘ಆತ್ಮೈವೇದಂ
ಸರ್ವಮ್’ ಮುಂದೆ, ಹಿಂದೆ, ಎಡಕ್ಕೆ, ಬಲಕ್ಕೆ, ಕೆಳಗೆ, ಮೇಲುಗಡೆ-ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ
ಆತ್ಮನೇ ಇರುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಶ್ರುತಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವದೊಂದನ್ನು
ನೋಡಿದರೂ ಬೆಳಕಿನ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಕಾಣುತ್ತಿರುವೆವು, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬೆಳಕು
ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ; ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ಯಾವದು? ಅದನ್ನು ಕಾಣುವದು
ಹೇಗೆ?-ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಎಂಥ ಅವಿವೇಕದ್ದೆಂದಾಯಿತು! ಹಾಗೆಯೇ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕ
ನಾದ ಆತ್ಮನ ಚೈತನ್ಯದ ಬೆಳಕಿನಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾವು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆವು.
ಹೀಗಿದ್ದೂ ಆತ್ಮನನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವದು ಹೇಗೆ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಿರುವೆವು! ಇದೇ
ಅಜ್ಞಾನ. ನಿತ್ಯವೂ ಸಂಸಾರದ ವಿಷಯಗಳ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಊಡಿಸಿ
ಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿರುವ ನಮಗೆ ವಿಷಯಗಳೇ ಕಾಣುತ್ತಿರುತ್ತವೆ; ಆತ್ಮನು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಒಬ್ಬ ರಾಜನಿಗೆ ‘ನಿನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಇಂಥ ದಿನ ಒಬ್ಬನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾನೆ’ ಎಂದು
ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಹೇಳಿದಂತೆ ಆಯಿತಂತೆ. ಅವನಿಗೆ ಅಂದಿನಿಂದ ಅದೇ ಚಿಂತೆ

ಹತ್ತಿಕೊಂಡಿತು. ಮಗನನ್ನು ಒಂದು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಇರಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ನೆಚ್ಚಿನ ಕಾವಲುಗಾರನನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ್ದನಂತೆ. ಆದರೂ ಆ ಗೊತ್ತಾದ ದಿವಸ ಅಂಗರಕ್ಷಕನೇ ಆ ಹುಡುಗನನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕಿದನಂತೆ. ಹೀಗಾಗಿದೆ, ನಮ್ಮಗಳ ಪಾಡು ! ನಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಆತ್ಮನು ಅವ್ಯಯನು, ನಾಶರಹಿತನು. ಅವನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಗಳು ಆಗುವಂತೆ ಇಲ್ಲ. ಅವನು ಸದ್ರೂಪನೇ, ತನ್ನ ರೂಪದಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ಮಾರ್ಪಡುವವನಲ್ಲ; ಅಥವಾ ಧನಹಾನಿಯಿಂದ ಒಬ್ಬನು ವ್ಯಯವಾಗುವಂತೆ ತನ್ನದು ಯಾವದಾದರೊಂದರ ಹಾನಿಯಿಂದಲೂ ವ್ಯಯವಾಗುವಂತಿಲ್ಲ ; ಏಕೆಂದರೆ ಅವನಿಗಿಂತ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದ ತನ್ನದೆಂಬುದೇ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಅವ್ಯಯನಾಗಿರುವದಿರಂದ ಅವನನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವದಕ್ಕೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಆಗಲಾರದು. ಆದರೂ ನಾವು ಈ ಆತ್ಮನು ನಾಶವಾಗುವವನು, ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಂದು ದಿನ ನಾಶವಾಗುವೆವು-ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವೆವು. ನಿಜವಾಗಿ ಇದ್ದದ್ದು ಹೋಗುವದು ಹೇಗೆ? ಸದ್ರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ನಾಶವೆಂದರೇನು? ಆದರೂ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಮ್ಮ ಆತ್ಮನಿಗೆ ನಾಶವುಂಟೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆವು; ರಾಜನಿಗೆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಪುತ್ರಮರಣದ ಜ್ಞಾನದಂತೆ ನಮಗೆ ಅವಿದ್ಯಾ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಆತ್ಮನಿಗೆ ನಾಶವುಂಟೆಂಬ ಅಂಜಿಕೆಯ ಅರಿವು ಹೇಗೋ ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಅದರಿಂದಲೇ ನಾವು ಮಿಥ್ಯಾಮರಣಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ತೊಳಲುತ್ತಿರುವೆವು !

ಆದರೆ ನಿಜವೇನು? “ಅನ್ತವನ್ತ ಇಮೇ ದೇಹಾ ನಿತ್ಯಸ್ಯೋಕ್ತಾಃ ಶರೀರಿಣಃ | ಅನಾಶಿನೋಽಪ್ರಮೇಯಸ್ಯ ತಸ್ಮಾದ್ಭ್ಯದ್ಯಸ್ಯ ಭಾರತ ||” ಈ ನಿತ್ಯನಾದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ದೇಹಗಳು ಅಂತವಂತಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ; ಅವನು ಅನಾಶಿ, ಅಪ್ರಮೇಯನು. ನಮ್ಮ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯು ಇದಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತವಿಪರೀತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಶರೀರವು ನಿತ್ಯವೆಂದೇ ನಾವು ಭಾವಿಸಿರುತ್ತೇವೆ. ನಿಜವಾಗಿ ಅವು ಅಂತವಂತಗಳು, ಅನಿತ್ಯಗಳು; ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ದೇಹಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವು ಇವೆಯೆಂದೇ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಎಚ್ಚರವಾಗುತ್ತಲೂ ಅಂತವಾಗುವದೋ, ಮಾಯಾನಿರ್ಮಿತವಾದ ದೇಹಗಳು ಮಾಯಾಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇವೆಯೆಂದೇ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಮಾಯಾವಿಯು ಮಾಯೆಯನ್ನು ಉಪಸಂಹಾರಮಾಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಅಂತವಾಗುವದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ವಿವೇಕಜ್ಞಾನವುಂಟಾದರೆ ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಈ ಎಲ್ಲಾ ದೇಹಗಳೂ ಅಂತವಂತಗಳೇ, ಬಾಧ್ಯವಾದವುಗಳೇ, ಅನೃತವಾದವುಗಳೇ; ನಿಜವಾಗಿ ಆತ್ಮನೊಬ್ಬನೇ ನಿತ್ಯನು, ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪನು, ಯಾವ ವಿಕಾರವೂ ಇಲ್ಲದವನು, ಅವ್ಯಭಿಚರಿತಸ್ವರೂಪನು-ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುವದು. ಆತ್ಮನು ನಿತ್ಯನೆಂದರೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ

ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವವನೆಂದಲ್ಲ; ಏಕೆಂದರೆ ಕಾಲವು ನಿತ್ಯವೋ, ಅನಿತ್ಯವೋ—ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾಗಿರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾಲವಿರುವದಿಲ್ಲ. ನಿತ್ಯವೆಂದರೆ ಸದ್ರೂಪವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು , ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದು ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗದೆ ಇರತಕ್ಕದ್ದು—ಎಂದೇ ಅರ್ಥ .

ಆತ್ಮನನ್ನು ಏತರಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು? ಅವನು ಅಪ್ರಮೇಯನು; ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದಲೂ ಅವನನ್ನು ಅರಿಯುವದಕ್ಕೆ ಆಗಲಾರದು. ಇಂದ್ರಿಯ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲ . ಅನುಮಾನದಿಂದ ಊಹಿಸುವದಕ್ಕೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ . ಅವನು ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಮಾಣಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ಚೈತನ್ಯದಿಂದಲೇ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಅವನನ್ನು ಹೇಗೆ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು? ಎಂದರೆ ಯಾವನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರಿಯುತ್ತಾನೋ ಅವನೇ ಆತ್ಮನು ಎಂದು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆತ್ಮನೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪವೇ, ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವ ಸ್ವರೂಪವದು. ಬೆಳಕಿನಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡುವವರು ಬೆಳಕನ್ನು ಕಾಣುವದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ಸಾಧನವನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೋರುವದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಆತ್ಮನನ್ನು ಕಾಣುವದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ಸಾಧನವನ್ನು ಬಯಸಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲ . ಆತ್ಮನ ಬೆಳಕಿನಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲವೂ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ ; ಆ ಬೆಳಕಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಯಾವದೊಂದೂ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿಲ್ಲ, ಅದು ಅದ್ವಿತೀಯವು. ಎರಡನೆಯದರಿಂದಲ್ಲವೆ, ಭಯ? ಅದ್ವಿತೀಯನಾದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಯ ಭಯ? ಆತ್ಮನು ಎಲ್ಲಾ ಶರೀರಗಳಿಗೂ ಒಬ್ಬನೇ; ಅವು ಮಿಥ್ಯಾ ಆದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ 'ಸಮಂ ಸರ್ವೇಷು ಭೂತೇಷು' ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಅವನು ಸಮವಾಗಿಯೇ ಇರುವನು. ಹೀಗೆಂದು ಯಾರು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವರೋ ಅವರೇ ಧೀರರು, ಅವರಿಗೆ ನಾಶವಿಲ್ಲ, ಅಮೃತರು. ಅವರೇ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರು, ಅವರ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿಯಿರುವದಿಲ್ಲ .

೪ .

ಸಂಚಿಕೆ 11 ಜುಲೈ 1957

(30-1-57)

ಸರ್ವಂ ತತ್ ಪ್ರಜ್ಞಾನೇತ್ರಂ ಪ್ರಜ್ಞಾನೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ ಪ್ರಜ್ಞಾನೇತ್ರೋ ಲೋಕಃ
ಪ್ರಜ್ಞಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಪ್ರಜ್ಞಾನಂ ಬ್ರಹ್ಮ ||

—ಐ. 3-3

ಪರಮಾರ್ಥತತ್ತ್ವವು ಸ್ವತಃಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಅದನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಮಾಣವೇನೂ ಬೇಕಿರುವದಿಲ್ಲ . ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಅನೇಕರು ಅದನ್ನು

ಅರಿಯರು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ಅಜ್ಞಾನವೇ. ಅಜ್ಞಾನವೆಂದರೆ ಆತ್ಮನನ್ನು ಮರೆಯುವದಲ್ಲ; ಇಂದ್ರಿಯಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಜ್ಞಾನವೇ ಅಜ್ಞಾನ. ಈ ಅಜ್ಞಾನವು ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇದ್ದುಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಅನಾದಿ.

ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ಅದಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗಿರುವ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟರೆ ನಮಗೆ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಸಾಧನವಿದೆ?—ಎಂದು ಯಾರಾದರೂ ಕೇಳಬಹುದು. ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳುವವನು, ಈ ಎರಡಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆ ಯಾವದಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ನಾನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾಪೆನು—ಎಂಬ ಭಾವವನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿಂದಲೇ ಹೊರಪಡಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಇಂದ್ರಿಯ, ಮನಸ್ಸು—ಇವುಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ಆತ್ಮನೊಬ್ಬನು ಇದಾನೆಂದು ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿಂದಲೇ ಹೊರಡುತ್ತದೆ. ಆ ಆತ್ಮನನ್ನು ನಾವು ಇದಾನೆಂದು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ? ಇದನ್ನು ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಬೇಕು.

ನಾನು ಇಂಥ ಇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಇಂಥದೊಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತೇನೆ—ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇನೆ, ಕಿವಿಯಿಂದ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ—ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ 'ನಾನು' ಎಂಬುದೂ ಸೇರಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಈ ಇಂದ್ರಿಯಮೂಲಕವಾದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯು ಅಜ್ಞಾನವೆಂದದ್ದರಿಂದ ಇದರೊಳಗೆ ಅಡಕವಾಗಿರುವ 'ನಾನು' ಎಂಬುದೂ ಅಜ್ಞಾನದ ವಿಷಯವೆಂದೇ ಆಯಿತು. 'ನಾನು' ಎಂಬ ಅರಿವು ನನಗೇ ಆಗುತ್ತದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಅಹಂಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯನು. ನಾನು ಯಾರೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯೆನು ಎಂಬಲ್ಲಿ ನಾನು ಎಂಬ ಅರಿವಿಗೆ ನಾನೇ ಗೋಚರನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಅಹಂಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೆ ವಿಷಯನು—ಎಂದಾಯಿತು. ಅಲ್ಲವೆ? ಹೀಗೆ ಆತ್ಮನು ಅಹಂಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯನೂ ವಿಷಯನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಅರಿಯುವದೂ ಅಜ್ಞಾನವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

ಇದೆಲ್ಲವೂ ಅಜ್ಞಾನವೆಂದಾದರೆ ಇನ್ನು ಸುಜ್ಞಾನವು ಯಾವದು?—ಎಂದು ನೀವು ಕೇಳಬಹುದು. ನಾನು ಎಂಬ ಪ್ರಮಾತ್ಯವನ್ನೂ—ಅರಿಯುವಾತನನ್ನೂ—ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಏನೇನನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತೇವೆಯೋ ಅದೆಲ್ಲವೂ ಜ್ಞೇಯವು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಯಾವ ಸ್ವರೂಪದ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ವಿಷಯವಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆವೋ ಅದೇ ಆತ್ಮನು. ಆತ್ಮನು ಏತಕ್ಕೂ ವಿಷಯನಲ್ಲ, ಯಾವ ಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೂ ಆಶ್ರಯನಲ್ಲ—ಎಂದು ಆತ್ಮನನ್ನು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಅನುಭವದಿಂದ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವದೇ ಜ್ಞಾನವು. ಇದ್ದದ್ದು ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುವದು ಜ್ಞಾನ, ಅದು ತೋರುವಂತೆಯೇ ಇದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವದು ಅಜ್ಞಾನ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಒಂದು ಕೋಲನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿಟ್ಟರೆ ಅದು ಡೊಂಕಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುತ್ತದೆ;

ಮುಖವು ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿದಾಗ ಅದರ ಎಡಗಡೆಯ ಭಾಗವು ಬಲಗಡೆಯದಾಗಿಯೂ ಬಲಗಡೆಯ ಭಾಗವು ಎಡಗಡೆಯದಾಗಿಯೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೇನು? ಕೋಲು ನಿಜವಾಗಿ ಡೊಂಕಾಗಿರುವದೇ ಇಲ್ಲ; ಮುಖದ ಪಾರ್ಶ್ವಗಳು ಅದಲುಬದಲಾಗಿರುವದೂ ಇಲ್ಲ. ಅಲ್ಲವೇ? ಹೀಗೆ ವಸ್ತುವನ್ನು ಇದ್ದದ್ದು ಇದ್ದಂತೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದೇ ಜ್ಞಾನ. ಇದರಂತೆ ಆತ್ಮನು ಅಹಂಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯನು, ವಿಷಯನು—ಎಂದು ತೋರುವಾಗಲೂ ಅವನು ಹಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಯಾವ ಪ್ರತ್ಯಯದ ಹಂಗೂ ಇಲ್ಲದೆ ಅಸಂಗನಾಗಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವದೇ ಆತ್ಮವಿಷಯದ ಸರಿಯಾದ ಜ್ಞಾನವು.

ಅಜ್ಞಾನವು ತಪ್ಪುತಿಳಿವಳಿಕೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಅದು ಸರಿಯಾದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿಂದ ಬಾಧಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆತ್ಮನು ಸಪ್ರಪಂಚನು, ಸಂಸಾರಿಯು—ಎಂದು ತಿಳಿದಿರುವದು ಅಜ್ಞಾನ ವಾದ್ದರಿಂದ ಅದೂ ಆತ್ಮನ ಸರಿಯಾದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಬಾಧಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಸರಿಯಾಗಿ ಮನಮುಟ್ಟಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿದಾಗ ಕೋಲು ನೀರಿನಲ್ಲಿರುವಾಗಲೂ ಡೊಂಕಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವಂತೆ ನಮ್ಮ ಆತ್ಮನು ಈಗಲೂ ಪ್ರಮಾತ್ಯವಲ್ಲ—ಅವನು ನೋಡುವವನೂ, ಕೇಳುವವನೂ, ಮೂಸುವವನೂ, ಮುಟ್ಟುವವನೂ ಅಲ್ಲ; ಅವನಿಗೆ ಸಂಸಾರದ ಯಾವ ಫಲವೂ ಸೋಂಕಿರುವದಿಲ್ಲ—ಎಂಬ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆತ್ಮನು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ನಿಷ್ಪ್ರಪಂಚನು, ಅಸಂಸಾರಿಯು—ಎಂಬ ಜ್ಞಾನವು ಆಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. 'ಸ ವಾ ಏಷ ಮಹಾನಜ ಆತ್ಮಾಮರೋಽಮೃತೋಽಭಯೋ ಬ್ರಹ್ಮ' ಈ ನಮ್ಮ ಆತ್ಮನೇ ಜನ್ಮವಿಲ್ಲದ, ಮರಣವಿಲ್ಲದ, ಸಾಯುವ ಸ್ವಭಾವದವನಲ್ಲದ, ಯಾವ ಅಂಜಿಕೆಯೂ ಇಲ್ಲದ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಬ್ರಹ್ಮವು—ಎಂದು ಶ್ರುತಿಸಾರುತ್ತಿರುವದು. ಇದು ಆತ್ಮನು ಇರುವ ಸ್ಥಿತಿ; ಆತ್ಮನು ಎಂದಾದರೊಂದು ದಿನ ಬ್ರಹ್ಮವಾಗುವನೆಂದಲ್ಲ, ಶ್ರುತಿಹೇಳುತ್ತಿರುವದು. ಈಗ ನಾವು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸಂಸಾರಿಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಾಗಲೇ ನಾವು ಜನ್ಮಾದಿ ರಹಿತವಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪರಾಗಿರುತ್ತೇವೆ. ಹೀಗೆಂಬ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯೇ ಸುಜ್ಞಾನವು.

ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವು ಉಂಟಾದಾಗ ಎಲ್ಲವೂ ಅದ್ವೈತನಾದ ಆತ್ಮನೇ ಆಗಿ ಬಿಡುವದರಿಂದ ಗುರುವಿಗೆ ಶಿಷ್ಯನಿರುವಂತಿಲ್ಲ, ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಗುರು ಇರುವಂತಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾದರೆ ತತ್ತ್ವೋಪದೇಶವು ನಡೆಯುವದು ಹೇಗೆ? ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಕೆಲವರು ಆಕ್ಷೇಪಿಸುವುದುಂಟು. ಅದ್ವೈತವೇದಾಂತಿಗಳು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೆಲ್ಲ ಕರಗಿಸಿ ಏನೋ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಮರಸಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ—ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದಂತೆ ಇದೆ, ಅವರ ಆಕ್ಷೇಪ ! ನಿಜವು ಹೀಗಿಲ್ಲ . ನಾವು ಸಂಸಾರಿಗಳಾಗಿರುವದು ಅಧ್ಯಾಸದಿಂದ, ಅವಿದ್ಯೆಯಿಂದ. ಈ ಅವಿದ್ಯೆಯು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಆದದ್ದಲ್ಲ . ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ

ಜನರಿಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ತೋರುವದು, ಅದು. ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡಿದಾಗ ಯಾವ ಪ್ರಪಂಚವೂ ಇಲ್ಲ . ಸಂಸಾರಿತ್ವವು ಬಂದೂ ಇಲ್ಲ , ಹೋಗಬೇಕಾದದ್ದೂ ಇಲ್ಲ- ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೆ .

ಹಾಗಾದರೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೂ ನಮಗೂ ತಾರತಮ್ಯವೇನು? ಯಾರಿಗೂ ಹೋಗಬೇಕಾದ ಬಂಧವಿಲ್ಲ, ಬರಬೇಕಾದ ಮುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ-ಎಂದಾಯಿತಲ್ಲ!-ಎಂದು ಕೆಲವರು ಶಂಕಿಸುವರು. ಹಾಗಲ್ಲ. ತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದವರು ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ, ಉಳಿದವರು ಅನವಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲರ ಆತ್ಮನೂ ಜನ್ಮಾದಿವಿಕಾರಗಳಿಲ್ಲದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಆಗಿರುತ್ತಾನಾದರೂ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವದಕ್ಕೆ ಅವರ ಊಟ, ಆಟ, ವೇಷ, ಭಾಷೆ-ಇವುಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವದಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಾರದು. ಅವರ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಹೇಗಿರುತ್ತದೆಯೋ ಅದನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ತಿಳಿವಳಿಕೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಅವರು ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ 'ಪ್ರಜ್ಞಾ'ಎಂಬುದು ಆತ್ಮನ ಹೆಸರು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಗುವ ವೃತ್ತಿಗಳೆಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನವು ಪ್ರತಿಫಲಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳು ಒಂದು ಕೆರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ಅಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಷ್ಟೆ ? ಅವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೇಗೆ ಒಬ್ಬನೇ ಸೂರ್ಯನು ಆಧಾರವಾಗಿರುವನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಬೇರೆಬೇರೆ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಫಲಿಸುವ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಒಂದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಚಿದಾಭಾಸಗಳಿಗೆ ಬೇರೆಬೇರೆಯ ಹೆಸರುಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿಹೇಳುವದೇನೆಂದರೆ: ಸಂಜ್ಞಾನ (ಅರಿಕೆ), ಆಜ್ಞಾನ (ಆಳುವನೆಂದು ಭಾವಿಸುವದು), ವಿಜ್ಞಾನ (ಕಲೆಗಳೇ ಮುಂತಾದವುಗಳ ತಿಳಿವಳಿಕೆ), ಪ್ರಜ್ಞಾನ (ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವದು), ಮೇಧಾ (ಮರೆಯದಿರುವದು), ದೃಷ್ಟಿ (ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ನೋಡುವದು), ಧೃತಿ (ಶರೀರೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಕುಸಿಯದಂತೆ ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುವ ವೃತ್ತಿ), ಮತಿ (ಯೋಚಿಸುವದು), ಮನೀಷಾ (ಸ್ವತಂತ್ರವಿಚಾರ), ಜೂತಿ (ನರಳುವದು), ಸ್ಮೃತಿ (ನೆನಪಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವದು), ಸಂಕಲ್ಪ (ವಿಷಯವನ್ನು ವಿಕಲ್ಪಿಸುವದು), ಕ್ರತು (ನಿಶ್ಚಯಿಸುವದು), ಅಸು (ಬದುಕಿರುವದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ವೃತ್ತಿ), ಕಾಮ (ಆಶೆ), ವಶ (ಬೆದೆ)-'ಸರ್ವಾಣ್ಯೈವೈತಾನಿ ಪ್ರಜ್ಞಾನಸ್ಯ ನಾಮಧೇಯಾನಿ ಭವಂತಿ'ಇವೆಲ್ಲ ಈ ಪ್ರಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಆತ್ಮನಿಗೆ ವೃತ್ತಿಭೇದದಿಂದ ಆಗುವ ಬೇರೆಬೇರೆಯ ಹೆಸರುಗಳು. ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುವ ಆತ್ಮನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳು; ಆತ್ಮನು ಮಾತ್ರ ಒಬ್ಬನೇ ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಆಧಾರ.

ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಜೀವರುಗಳ ಅಂತಃಕರಣವು ಸತ್ತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳ ತಾರತಮ್ಯದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿರುತ್ತದೆಯಷ್ಟೆ? ಎಲ್ಲರ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಫಲಿಸಿರುವದೂ ಒಂದೇ ಪ್ರಜ್ಞೆ. ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿರುವ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವೈರಾಗ್ಯಾದಿಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತವೆ; ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ತೀರಕಡಿಮೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸ್ಥಾವರಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವೈರಾಗ್ಯಸುಖಾದಿಗಳು ಅತ್ಯಂತಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಅವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳ ಅಂತಃಕರಣದ ವಿಕಾಸವು ತಾರತಮ್ಯದಿಂದ ಕಂಡುಬಂದರೂ, ಅವುಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಆಧಾರವಾಗಿರುವ 'ಪ್ರಜ್ಞೆ' ಎಂಬ ಆತ್ಮನು ಒಬ್ಬನೇ; ಪ್ರಜ್ಞಾರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನೇ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿಸುವ ಮುಂದಾಳು, ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಜ್ಞಾರೂಪವಾದ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ; ಇದೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಲಯವಾಗುತ್ತಿರುವದು. ಜನರಿಗೆಲ್ಲ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೇ ಕಣ್ಣು, ಪ್ರಜ್ಞೆಯೇ ನಿಲುಗಡೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಜ್ಞಾನವೇ ಬ್ರಹ್ಮವು—ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಸಾರುತ್ತಿದೆ.

ಈವರೆಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಎಂದರೇನೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾಯಿತು. ಈ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಆಧಾರವಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಕಾರವಾಗಲಿ, ಚಲನೆಯಾಗಲಿ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಸ್ಥಿತಿ (ನಿಲುಗಡೆ) ಎಂದರೇನು? ಜ್ಞಾನಿಗಳು 'ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರು' ಎಂದರೆ ಮಿಕ್ಕವರ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಚಲಿತವಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆಯೇ?—ಎಂಬ ಶಂಕೆ ಏಳುತ್ತದೆಯಷ್ಟೆ? ಇದಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರವೇನೆಂದರೆ, ಸಾಮಾನ್ಯಜನರಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಯಾವದೆಂಬುದು ತಿಳಿದಿರುವದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಜ್ಞೆ ಎಂಬುದು ಚೈತನ್ಯರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಹೇಳುವ ಮಾತು ಎಂಬುದಾಗಲಿ, ಆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಯಾವ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನೂ ಕಾಣದೆ ತಾನು ಇದ್ದಂತೆಯೇ ಇರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಾಗಲಿ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು ಹೇಗೆ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ, ನೋಡಿರಿ. 'ನನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿಹೋಗಿತ್ತು, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬಂತು' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆಷ್ಟೆ ? ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೆಂದರೆ ಎಚ್ಚರದರಿವು ಇರುವ ಬುದ್ಧಿ 'ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಎಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದೀರಿ?' ಎಂದು ಕೇಳುವದುಂಟು; ಅಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಎಂದರೆ ಬುದ್ಧಿಯೆಂದೇ ಅರ್ಥ. ಜನರ ಬುದ್ಧಿಯು ಬಹಳ ಚಂಚಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಅತ್ತಿತ್ತ ಹೊಯ್ದಾಡುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು 'ಅವ್ಯವಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರು'—ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು—ಎಂದರೆ ಬುದ್ಧಿಯು—ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಾವು ಹೇಳಿದರೆ ನಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ, ಅದು ಮಿಕ್ಕವರ ಬುದ್ಧಿಯಂತೆ ಅತಿಚಂಚಲವಾಗಿ ಹರಿದಾಡುವದಿಲ್ಲ ಎಂದು. ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೇ ನೆಟ್ಟ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರ ಬುದ್ಧಿಯು ಹೇಗೆ ತಾನೆ ನೆಲೆನಿಂತೀತು? ಜಾತಿಯ

ಕುದುರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿರುವಾಗ 'ಅದು ನಿಂತಿದೆ' ಎನ್ನುವೆವಷ್ಟೆ? ಆಗಲು ಅದು ತನ್ನ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಅಲುಗಾಡಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ; ಚಡಪಡಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸವಾರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟರೇ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷ. ಅಲ್ಲವೆ? ಇದರಂತೆ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಬುದ್ಧಿಯು ಒಂದಿಷ್ಟು ನಿಂತಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಚಾಂಚಲ್ಯವೇ ಇಷ್ಟ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ಥಿತವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ಅವರ ಬುದ್ಧಿಯು ನಾವು ಮೇಲೆ ಶ್ರುತಿಯ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ವರ್ಣಿಸಿರುವ 'ಪ್ರಜ್ಞೆ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಆತ್ಮನೇ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು; ಬುದ್ಧಿಯು ಆತ್ಮನ ಪ್ರತಿಚ್ಛಾಯೆಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವದರಿಂದ ಅದೂ ಗೌಣಾರ್ಥದಿಂದ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಎನಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಮುಖ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಯಾದ ಆತ್ಮನು ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ಥಿತನೇ. 'ಕಲ್ಲುಕುದುರೆಯು ನಿಂತಿದೆ' ಎಂದರೆ ಅದು ಓಡಾಡುವ ಸಂಭವವಿದೆ ಎಂದು ಯಾರೂ ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲವಲ್ಲವೆ? ಹೀಗೆಯೇ ಎಲ್ಲರ ಆತ್ಮರೂಪನಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಸ್ಥಿತವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಒಂದು ವಿಶೇಷ. ಬುದ್ಧಿರೂಪವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಶಾಂತವಾಗಿ ನಿಲುಗಡೆಗೆ ಬಂದಿರುವದಿಲ್ಲ. ಯಾರ ಬುದ್ಧಿಯು ಹೊರಮುಖವಾಗಿ ವಿಷಯಗಳ ಕಡೆಗೇ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವದೋ, ಅವರಿಗೆ ವಿಷಯೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಚಾಂಚಲ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಹಾರಾಡುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅವರು ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರಲ್ಲ. ಆದರೆ ಯಾರ ಬುದ್ಧಿಯು ನಿರ್ವಿಕಾರನಾದ ಪ್ರಜ್ಞಾತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿರುವದೋ ಅವರ ಬುದ್ಧಿಯು ಚಂಚಲವಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರನ್ನು 'ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರು' ಎಂದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸಿದ್ಧರಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಕರಾದ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳು ಅಂಥವರನ್ನು ಅನುಕರಣೆಮಾಡಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಸಾಧನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವರಂತೆಯೇ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರಾಗಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯೇ ಮುಂತಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುತ್ತದೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯಜನರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಜ್ಞಾನಿಗಳು 'ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರು' ಎನಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡದ್ದಾಯಿತಷ್ಟೆ. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಿಜವಾಗಿ ಪ್ರಜ್ಞಾತ್ಮನಾದ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪರೇ ಆಗಿರುತ್ತೇವೆ ; ಆದರೂ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಲುದೂರಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುತ್ತೇವೆ. ಹೊರಗಿನ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನೆಟ್ಟ ಇಂದ್ರಿಯಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವದೇ ಹೀಗೆ ಆತ್ಮನನ್ನಗಲುವದಕ್ಕೆ

ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈಗ ನಾವು ಮತ್ತೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ನಮ್ಮ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ನಾವು ನಿಲುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಒಳಕ್ಕೆ ಸರಿದು ನಮ್ಮ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲುಗಡೆ ಹೊಂದಬೇಕಾಗಿದೆ; ನಾವು ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಮಗೆ ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವದಕ್ಕೆ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರು ಬೇಕು. ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರು ಪ್ರಜ್ಞಾತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿರುವದು ಏತರ ಬಲದಿಂದ? ಅವರ ಬುದ್ಧಿಯು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿರುವದರಿಂದ ಅವರ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೂ ನಮ್ಮ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೂ ಯಾವ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ? ಇದನ್ನು ನಾವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನದಟ್ಟುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅವರನ್ನು ಅನುಕರಿಸಿ ನಾವೂ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಬೇಕು.

ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞನ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಯಾವವು? ಇವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದಾಗಲಿ, ತರ್ಕದಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಾಗಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊರಳಿಸಬೇಕು, ಇವುಗಳ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ವಭಾವವೇ ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕು; ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ನಮ್ಮ ನಡೆನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾಗಬೇಕು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಬಹು ಮುಖ್ಯವಾದ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ನಮ್ಮೊಳಗೆ ನಾವೇ ಮೆಲುಕುಹಾಕುವದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸೋಣ.

(1) ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೆಯ ಶ್ಲೋಕದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಭಾವನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ: “ಪ್ರಜಹಾತಿ ಯದಾ ಕಾಮಾನ್ ಸರ್ವಾನ್ ಪಾರ್ಥ ಮನೋಗತಾನ್ | ಆತ್ಮನೈವಾಽಽತ್ಮನಾ ತುಷ್ಠಃ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞಸ್ತದೋಚ್ಯತೇ ||” ಕಾಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ (ಪ್ರ=ತೀರ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟವನು ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞನು. ಈ ಕಾಮಗಳು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆ, ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿರುವದಿಲ್ಲ. ಯಾರು ಮನಸ್ಸನ್ನೇ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಅದೇ ತಾವೆಂದುಕೊಂಡಿರುವರೋ, ಅವರಿಗೆ ಕಾಮಗಳು ತಪ್ಪವು. ಆದರೆ ಯಾರು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವರೋ, ಅವರು ಕಾಮಗಳ ಹಿಡಿತದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದಂತೆ. ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಡುವದು ಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ ಆ ಮನಸ್ಸು ನಿಜವಾಗಿ ಆತ್ಮನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿರುವದೇ ಇಲ್ಲ ; ಮನಸ್ಸಿನ ತಿರುಳು ಆತ್ಮನೇ. ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿಹೋದರೆ, ಆತ್ಮನೇ ಆಗಿಬಿಟ್ಟರೆ, ಆಗ ಕಾಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆತ್ಮನೇ ಆಗಿಬಿಡುತ್ತವೆ. ‘ಆಪ್ತಕಾಮ ಆತ್ಮಕಾಮಃ’(ಬೃ. 4-4-6) ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿದೆ; ಯಾವನಿಗೆ ಕಾಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆತ್ಮನೇ ಆಗಿಬಿಡುವವೋ ಅವನು ಆಪ್ತಕಾಮನು; ಎಲ್ಲಾ ಕಾಮಗಳನ್ನೂ ಒಮ್ಮೆಗೇ ಪಡೆದುಕೊಂಡವನು. ಆಗ ಅವನು

‘ಆತ್ಮನೈವಾಽಽತ್ಮನಾ ತುಷ್ಟಃ’ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಆತ್ಮರೂಪದಿಂದಲೇ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನನ್ನು ‘ಆತ್ಮರತಿ, ಆತ್ಮಕ್ರೀಡ, ಆತ್ಮಾರಾಮ’ ಎಂದು ಶ್ರುತಿ ಹೊಗಳುತ್ತದೆ. ಈಗ ನಾವು ನಿಂತಿರುವದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಿಕೊಂಡರೆ ಆಗ ಈ ವರ್ಣನೆಯ ಬೆಲೆ ತಿಳಿದೀತು.

ಇನ್ನೊಂದು ಲಕ್ಷಣವಾಕ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ: “ದುಃಖೇಷ್ಟನುದ್ವಿಗ್ನಮನಾಃ ಸುಖೇಷು ವಿಗತಸ್ಪೃಹಃ | ವೀತರಾಗಭಯಕ್ರೋಧಃ ಸ್ಥಿತಧೀರ್ಮುನಿರುಚ್ಯತೇ ||” ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವೇದನೆಗಳ ಜಯವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ದುಃಖಗಳುಂಟಾದರೆ ತಳಮಳವಿಲ್ಲದೆ, ಸುಖಗಳಿಗಾಗಿ ತಹತಹವನ್ನು ತೋರಿಸದೆ, ರಾಗ, ಭಯ, ಕ್ರೋಧ-ಇವುಗಳು ಯಾವವೂ ಇಲ್ಲದವನು ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞನು-ಎಂಬುದು ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ. ಸಾಧುಗಳ ವೇಷವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ಮೋಸಪಡಿಸಬಹುದು; ಆದರೆ ಒಳಗೆ ಆಗುತ್ತಿರುವ ರಾಗ, ಭಯ, ಕ್ರೋಧ-ಇವುಗಳಿಂದಾಗುವ ಬೇಗೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿರುತ್ತೇವೆಂಬುದು ನಮಗಂತೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತದೆಯಲ್ಲವೇ?

(2) ಇದುವರೆಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಷಯ. ಇನ್ನು ಹೊರಗಿನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗೋಣ. “ಯಃ ಸರ್ವತ್ರಾನಭಿಸ್ಸೇಹಸ್ತತ್ತ್ವಾಪ್ಯ ಶುಭಾಶುಭಮ್ | ನಾಭಿನಂದತಿ ನ ದ್ವೇಷ್ಟಿ ತಸ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾ ||” ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿರುವ ವಸ್ತುಗಳೊಳಗೆ ಕೆಲವನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯವೆಂದೂ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವನ್ನು ಕೆಟ್ಟವೆಂದೂ ನಾವು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದೆ. ಒಳ್ಳೆಯದು ನಮಗೆ ಬಂದೊದಗಿದರೆ ಹಿಗ್ಗುವೆವು; ಕೆಟ್ಟದ್ದು ಬಂದೊದಗಿದರೆ ಅವುಗಳ ಮೇಲಿನ ದ್ವೇಷದಿಂದ ಕುಸಿಯುವೆವು. ಅಲ್ಲವೇ? ಈ ಏರುಪೇರುಗಳು ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರಿಗೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ.

ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಒಳ್ಳೆಯ ವಿಷಯಗಳು ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತರೆ ನಮ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ನಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುವದೇ ಇಲ್ಲ; ಹುಡುಗರು ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಬರುವ ಬ್ಯಾಂಡುಧ್ವನಿಯು ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆ ಹೊರಕ್ಕೆ ಓಡುವಂತೆ, ಅವು ವಿಷಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ಹೇಳದೆ ಕೇಳದೆ ಧಾವಿಸಿಬಿಡುವವು; ಆದರೆ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞನಾದವನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆಂದರೆ “ಯದಾ ಸಂಹರತೇ ಚಾಯಂ ಕೂರ್ಮೋಽಜ್ಞಾನೀವ ಸರ್ವಶಃ | ಇಂದ್ರಿಯಾಣೀಂದ್ರಿಯಾರ್ಥೇಭ್ಯಸ್ತಸ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾ ||” ಆಮೆಗೆ ಏನಾದರು ಅಂಜಿಕೆಯಾಯಿತೆಂದರೆ ಸರಕ್ಕನೆ ಅದು ತನ್ನ ಕಾಲುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಳಕ್ಕೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡುಬಿಡುತ್ತದೆ ; ಅದರಂತೆ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞನೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು

ತನ್ನ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಸಂಕಲ್ಪದಂತೆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ ; ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಾರದೆಂದು ಇಚ್ಛೆಯುಂಟಾದಾಗ ಅವುಗಳನ್ನು ಆಮೆಯು ಕಾಲುಗಳನ್ನೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡುಬಿಡುತ್ತಾನೆ.

ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ಜನರಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳ ಬೇಕೆಂಬ ಯೋಚನೆಯೇ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಿರುವದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಹೊರಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗುತ್ತಿರುವದೇನೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ , ಆದರೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಹಿಂಜಗಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ ಸಾಧಕರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳದೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಅವರನ್ನೂ ಹೊರಕ್ಕೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವವು ! 'ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಸಂಯಮ್ಯ ಯುಕ್ತ ಆಸೀತ ಮತ್ಪರಃ' ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞನಾದವನು ಅಂಥ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪರಮಾತ್ಮಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡಿರುವ ವ್ಯಾಪಾರವೇ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರವೆನಿಸುವದು.

(3) ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಮವು ಇಲ್ಲದಂತೆ ಆಗುವ ಮೊದಲೇ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಬೇಕಾಯಿತಷ್ಟೆ . ಆದರೆ ಈ ಎರಡು ಸಾಧನಗಳೂ ಜನರಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಳವಡದೆ ಇರುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಎಂದರೆ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಈ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಜನರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಿಷಯಗಳ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ವಿಷಯಗಳ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸಂಗದಿಂದ ಕಾಮ, ಕಾಮದಿಂದ ಕ್ರೋಧ, ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಸಂಮೋಹ, ಸಂಮೋಹದಿಂದ ಸ್ಮೃತಿಭ್ರಂಶ, ಅದರಿಂದ ಬುದ್ಧಿನಾಶ- ಇವುಗಳು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಆಗುತ್ತಿರುವವು. ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರಾದವರು ವಿಷಯಧ್ಯಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವರು, ರಾಗದ್ವೇಷಗಳಿಲ್ಲದೆ ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಗಳ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವರು. ಇದರಿಂದ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಕಾಮಾದಿಗಳ ಕಾಲುಷ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಬುದ್ಧಿಯು ನಿಲುಗಡೆಗೆ ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಇಚ್ಛೆಗಳು ನುಗ್ಗಿ ಅವರನ್ನು ವಿಕಾರಗೊಳಿಸಲಾರದೆ ಇರುತ್ತವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ನಿತ್ಯನಿರ್ವಿಕಾರನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತಿರುತ್ತಾರೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಪರಮಾರ್ಥತತ್ತ್ವದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನುವವರು ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರನ್ನು ಮೇಲುಪಂಕ್ತಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ದಾಟುವದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು.

೫.

ಸಂಚಿಕೆ 12 ಆಗಸ್ಟ್ 1957

(31-1-57)

ಆತ್ಮಯಾಜೀ ಶ್ರೇಯಾನ್ ದೇವಯಾಜೀಃ ಇತಿ ||

-ಶ. ಬ್ರಾ. 11-2-2-13

ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಬಲ್ಲವರು 'ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞ'ರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಕಾಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ; ದುಃಖದಿಂದ ತಳಮಳಗೊಳ್ಳದೆ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ತಹತಹಪಡದೆ ಇರುತ್ತಾರೆ; ವಿಷಯಗಳು ಒಳ್ಳೆಯವು ಕೆಟ್ಟವು ಎಂದು ಬಗೆಯುವ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಏರುಪೇರನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಳವಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ; ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಷಯಧ್ಯಾನವಿಲ್ಲದೆ, ಯಾವ ಕಾಮಗಳಿಂದಲೂ ಮನಸ್ಸು ಚಲಿಸದಂತೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ-ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡದ್ದಾಯಿತು.

ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಈ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ ಮೇಲೂ ನಮಗೆ ಅವರನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವದಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಇರಬಹುದು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಿಟೀಲನ್ನು ಬಾರಿಸುವವರನ್ನು ನೋಡಿದವರಿಗೆ ತಾವು ಹಾಗೆಯೇ ಬಾರಿಸಬಹುದು ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಬಾರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಪಿಟೀಲಿನಿಂದ ಅಪಸ್ವರವೇ ಹೊರಡುತ್ತದೆ. ಇದರಂತೆ ದೊಡ್ಡವರನ್ನು ನೋಡಿದ ಮೇಲೂ ಅವರ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವದಕ್ಕೆ ಆಗದೆ ಇರುವವರು ಏನು ಮಾಡಬೇಕು-ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಹುಟ್ಟುವದು ಸಹಜವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಧಕರೂ ಒಂದೇ ಅಂತಸ್ತಿನ ಮನಸ್ಸಿನವರಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ.

ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಉತ್ತರವೇನೆಂದರೆ, ಇದಕ್ಕೆ ಯೋಗವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವದೇ ಉಪಾಯ. ಭಗವಂತನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲು ಜ್ಞಾನವನ್ನೇ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾನೆ; ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅರ್ಜುನನು ಕೇಳಬಹುದೆಂದು ಆಮೇಲೆ ಯೋಗವನ್ನೂ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾನೆ: "ಏಷ ತೇಽಭಿಹಿತಾ ಸಾಂಖ್ಯೇ ಬುದ್ಧಿಯೋಗೇ ತ್ವಿಮಾಂ ಶೃಣು | ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಯಕ್ಶೋ ಯಯಾ ಪಾರ್ಥ ಕರ್ಮಬಂಧಂ ಪ್ರಹಾಸ್ಯಸಿ ||" ಇದು ಸಾಂಖ್ಯದ ವಿಷಯದ ಬುದ್ಧಿಯು, ಇನ್ನು ಯೋಗ ವಿಷಯದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೇಳು; ಅದರಿಂದ ನೀನು ಕರ್ಮಬಂಧವನ್ನು ತೊಲಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು-ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ನೋಡಿದರೆ 'ಸಾಂಖ್ಯಬುದ್ಧಿಯಾದರೂ ಆಗುತ್ತದೆ, ಯೋಗಬುದ್ಧಿಯಾದರೂ ಆಗುತ್ತದೆ; ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದದ್ದನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊ' ಎಂದು ಭಗವಂತನು ಉಪದೇಶಿಸಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ನಿಜವು ಹೀಗಿಲ್ಲ . ಸಾಂಖ್ಯವೆಂದರೆ ಪರಮಾರ್ಥವಸ್ತುವನ್ನು ವಿವೇಚನೆಮಾಡಿ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಜ್ಞಾನ; ಆ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತವರನ್ನೇ ನಾವು ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಆದರೆ ಯಾರು ಆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವರೋ ಅವರಿಗೆ ಆ ಜ್ಞಾನದ ಸಂಪಾದನೆಗೆ ಸಾಧನವಾಗಿ 'ಯೋಗ'ವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಭಗವಂತನ ಮುಂದಿನ ಉಪದೇಶದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು.

ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿನೇಕರು ಗೀತೋಕ್ತವಾದ ಸಾಂಖ್ಯಬುದ್ಧಿಯವರೂ ಅಲ್ಲ , ಯೋಗಬುದ್ಧಿಯವರೂ ಅಲ್ಲ ; ಆದರೂ ಗೀತೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ನಮಗೇ ತಿಳಿದೇ ಇದೆಯೆಂದೋ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿರುವ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನಾವೇ ಎಂದೋ ಭಾವಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುತ್ತೇವೆ ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೋದವರು ಅಲ್ಲಿರುವ ಸಾಮಾನುಗಳೆಲ್ಲ ವನ್ನೂ ಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ ; ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ತಮವಾದದ್ದೇ ಬೇಕೆಂದು ಆಗ್ರಹವನ್ನು ತೊಡುವದಿಲ್ಲ . ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆ, ಶಕ್ತಿ-ಇವುಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ವ್ಯಾಪಾರಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದರಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ, ಮಧ್ಯಮ, ಅಧಮ - ಎಂದು ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಮೂರು ತರಗತಿಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಉತ್ತಮಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಜ್ಞಾನ, ಮಧ್ಯಮಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಉಪಾಸನೆ, ಅಧಮಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಕರ್ಮ-ಹೀಗೆ ಸಾಧನವನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ನಾವು ಈ ಯಾವ ತರಗತಿಗೂ ಸೇರದೆ ಇದ್ದರೂ ನಮಗೆ ಉತ್ತಮಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಜ್ಞಾನವೇ ಬೇಕು ಎಂದು ಹಠಹಿಡಿಯುವುದು ಯಾವ ನ್ಯಾಯ?

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವ ಯೋಗವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಕರ್ಮವೇ ತಳಹದಿ. ಅದನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯರಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ತಮತಮಗೆ ವಿಧಿಸಿರುವ ಕರ್ಮವನ್ನು ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಆದರೆ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳು ಅದೇ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕರ್ಮಯೋಗವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡಬೇಕು. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಕರ್ಮಯೋಗಕ್ಕೆ ವೇದದ ಆಧಾರವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಶತಪಥಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಾಕ್ಯವಿದೆ : “ಆತ್ಮಯಾಜಿಯು ಹೆಚ್ಚಿನವನೋ, ದೇವಯಾಜಿಯು ಹೆಚ್ಚಿನವನೋ? ಎಂದರೆ ಆತ್ಮಯಾಜಿಯೇ ಹೆಚ್ಚಿನವನು ಎನ್ನಬೇಕು”. ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಲಿ, ಅವರು ಇದರಿಂದ ತೃಪ್ತರಾಗಿ ನನಗೆ ಪರಲೋಕದ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡಲಿ !- ಎಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತಾನಲ್ಲ , ಅವನು ದೇವಯಾಜಿಯು. ಆದರೆ ಯಾವನು ಆತ್ಮಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ ಅವನು ಆತ್ಮಯಾಜಿಯು-ಎಂಬುದು ಆ ವಾಕ್ಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಆತ್ಮಯಾಜಿಯ ಕರ್ಮವನ್ನೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಯೋಗ ಎಂದು ಕರೆದಿರುತ್ತದೆ.

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾರ್ಮ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ನಿಂದೆ ಮಾಡಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಂತರಾಜನು ತನ್ನ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ರಾಜನಿಗೆ ಪೊಗದಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವಂತೆಯೂ ವೈಶ್ಯನು ರಾಜನಿಗೆ ಕಂದಾಯವನ್ನು ಕೊಡುವಂತೆಯೂ ದೇವಯಾಜಿಯು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕರ್ಮವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾನೆ- ಎಂದು ಶತಪಥಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವನ್ನು ಹಳಿದಿರುತ್ತದೆ. 'ವೇದವಾದರತರಾದವರಿಗೆ ವ್ಯವಸಾಯಾತ್ತಿಕಬುದ್ಧಿಯು ದಕ್ಕಲಾರದು; ಕಾಮಕಾಮರಾಗಿ ವೈದಿಕಧರ್ಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದವರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದೂ ಬರುವುದೂ -ಇಂಥ ಅಲ್ಪಫಲವು ದೊರಕುವದು'(2-42, 43; 9-21) ಎಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನಿಂದಿಸಿದೆ. ಹೀಗೆ ಕರ್ಮವನ್ನು ನಿಂದಿಸಿರುವುದು ಏತಕ್ಕೆ? -ಎಂಬ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಅರಿಯದೆ, 'ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕರ್ಮವನ್ನು ನಿಂದಿಸಿರುತ್ತದೆ, ಗೌತಮ ಬುದ್ಧನೂ ನಿಂದಿಸಿರುತ್ತಾನೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಎರಡು ಮತಗಳೂ ಒಂದೇ' ಎಂದು ಕೆಲವರು ವಾದಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಮೋಕ್ಷಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವನ್ನು ನಿಂದಿಸಿರುವುದು ಕರ್ಮವನ್ನು ನಿಂದಿಸುವದಕ್ಕಲ್ಲ; ಮತ್ತೇನೆಂದರೆ ಕರ್ಮಯೋಗವನ್ನು ಹೊಗಳುವದಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು. ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವದರಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಫಲಗಳು ಸಿಕ್ಕುವದು ನಿಜವಾದರೂ ಮೋಕ್ಷಫಲದಂಥ ನಿತ್ಯಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವ ಯೋಗ್ಯತೆ ಅದಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಅದೇ ಕರ್ಮವನ್ನು ಕರ್ಮಯೋಗವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಆಗ ಅದು ಇನ್ನೂ ಉತ್ತಮಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ನಿಂದೆಯ ತಾತ್ಪರ್ಯ. 'ಇವರೆಲ್ಲವಂಥ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು? ಯಾವನು ವಿದ್ಯೆಗಾಗಿ ಸುಖವನ್ನೂ ನಿದ್ರೆಯನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಇರಬಲ್ಲನೋ ಅವನೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ' -ಎಂದರೆ ನಿಜವಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಹೀಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ಹೊಗಳುವದೇ ಉದ್ದೇಶ್ಯವಲ್ಲವೇ? ಅದರಂತೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಈ ಕರ್ಮಯೋಗದ ಸ್ವರೂಪವು ಯಾವದು? ಕೆಲವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರನ್ನು 'ಕರ್ಮಯೋಗಿಗಳು' ಎಂದು ಹೊಗಳುವುದುಂಟು. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಕರ್ಮಯೋಗವಂತೂ ಅದಲ್ಲ. 'ದ್ವಂದ್ವಪ್ರಹಾಣ ಪೂರ್ವಕಮೀಶ್ವರಾರಾಧನಾರ್ಥೇ ಕರ್ಮಯೋಗೇ'(ಗೀ.ಭಾ. 2-39) ಎಂದು ಆಚಾರ್ಯರು ಅದನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಅದರಿಂದಾಗುವ ಆಯಾಸದಿಂದಲೂ, ಫಲವು ಉಂಟಾಗುವದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಯೋಚನೆಯಿಂದಲೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ದುಃಖವಾಗಬಹುದು; ಉತ್ತಮರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನಾದ್ದರಿಂದ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಈ ಕರ್ಮದಿಂದ ನನಗೆ ಉತ್ತಮ ಫಲವೇ ಆಗುವದೆಂಬ ಹಿಗ್ಗೂ ಆಗಬಹುದು. ಈ ಎರಡೂ ಇಲ್ಲದೆ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ನನ್ನದೆಂಬ

ಸಂಗವಾಗಲಿ ಅದರಿಂದಾಗುವ ಫಲದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯಾಗಲಿ ಇಲ್ಲದೆ ಇರಬೇಕು. ಈ ಕರ್ಮದಿಂದ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಾದರೆ ಸಾಕು ಎಂಬ ಭಾವವು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಫಲದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯಿದ್ದರೆ ಆಗುವ ವಿಕ್ಷೇಪವು ಇದರಿಂದ ತಪ್ಪಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ; ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವದರಿಂದ ಅದರ ಸಂಗವೂ ತಪ್ಪಿ, ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿರೂಪವಾದ ಫಲವೇ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ಮಯೋಗ.

‘ಯೋಗ’ವೆಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ‘ಇಮಂ ವಿವಸ್ವತೇ ಯೋಗಮ್’ ಈ ಅವ್ಯಯವಾದ ಯೋಗವನ್ನು ನಾನು ವಿವಸ್ವಂತನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದೆನು-ಎಂದು ಭಗವಂತನು ಹೇಳಿರುವದು ಯಾವ ಯೋಗ? ಇದೇ ಜ್ಞಾನನಿಷ್ಕಾರೂಪವಾದ ಯೋಗವು. ಅದನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕೇ ವೇದವೆಲ್ಲವೂ ಹೊರಟಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆಯುವದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಕರ್ಮಯೋಗವೂ ಯೋಗವೆನಿಸುವದು; ‘ನೇಗಿಲೇ ನನ್ನ ಜೀವನವು’ ಎನ್ನುವಾಗ ಅದು ನನ್ನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಾಧನವು ಎಂದರ್ಥವಷ್ಟೆ ? ಹಾಗೆಯೇ ಕರ್ಮಯೋಗವು ಮುಖ್ಯ. ಯೋಗಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಯೋಗವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ‘ಯೋಗೇ ತ್ವಿಮಾಂ ಶೃಣು’ಯೋಗ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳು-ಎಂದು ಭಗವಂತನು ಹೇಳಿರುವದು ಮುಖ್ಯಯೋಗಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವಾದ ಯೋಗವನ್ನು . ಈ ಉಪಾಯವಾದ ಯೋಗವು ಎರಡು ಬಗೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ಈಗ ವರ್ಣಿಸಿ ಆಗಿರುವ ಕರ್ಮಯೋಗವು. ಈ ಕರ್ಮಯೋಗವು ಜ್ಞಾನಿನಿಷ್ಠೆಗೆ ಬಹಿರಂಗ ಸಾಧನವು. ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಇನ್ನೂ ಒಳಗಿನ ಸಾಧನವೊಂದುಂಟು. ಕರ್ಮಯೋಗವು ಅಳವಡವೇಲೆ ಮಾಡತಕ್ಕ ಯೋಗವದು. ಆ ಯೋಗವನ್ನು ಧ್ಯಾನಯೋಗ ಎಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆದಿದೆ. ಧ್ಯಾನಯೋಗ ಎಂದರೆ ಪಾತಂಜಲಯೋಗವಲ್ಲ. ಈಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅನೇಕರಿಗೆ ಯೋಗವೆಂದರೆ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೆಲವು ಆಸನಗಳನ್ನು ಹಾಕುವ ಕರ್ಮವೆಂಬ ಭಾವನೆ ಬಂದಿದೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವರಿಗೆ ಹಠಯೋಗವೇ-ಬಂಧ, ಲಕ್ಷ್ಯ, ಮುದ್ರೆ-ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುವದೇ-ಯೋಗವು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಪಾತಂಜಲಯೋಗವನ್ನು-ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಡೆಗಟ್ಟಿ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವದನ್ನು-ಯೋಗವೆಂದು ಭಾವಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಗೀತೋಕ್ತವಾದ ಧ್ಯಾನಯೋಗವು ಈ ಯಾವದಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟದ್ದಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ಆಸನ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ-ಮುಂತಾದ ಕೆಲವು ಅಭ್ಯಾಸಗಳೂ ಇರಬಹುದು; ಆದರೆ ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅದಕ್ಕೂ ಪಾತಂಜಲಾದಿಯೋಗಗಳಿಗೂ ಗಂಟುಹಾಕುವದು ಸರ್ವಥಾ

ಸರಿಯಲ್ಲ. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಧ್ಯಾನಯೋಗವು 'ನಿದಿಧ್ಯಾಸನ' ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ವೇದಾಂತೋಕ್ತಸಾಧನವು. ಅದು ಕರ್ಮಯೋಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯೋಗವು. ಏಕೆಂದರೆ ಅದರಿಂದ ಮುಖ್ಯಯೋಗವಾದ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನವು ದೊರಕಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಯೋಗವನ್ನೂ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಯೋಗವದು. "ಅಭ್ಯಾಸ ಯೋಗಯುಕ್ತೇನ ಚೇತಸಾ ನಾನ್ಯಗಾಮಿನಾ | ಪರಮಂ ಪುರುಷಂ ದಿವ್ಯಂ ಯಾತಿ ಪಾರ್ಥಾನುಚಿಂತಯನ್ ||" (8-8) ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವಂತೆ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಅವನಲ್ಲಿಯೇ ಮತ್ತೊಂದರ ಭಾವನೆಯು ನಡುವೆ ಬಾರದಂತೆ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಭಾವನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಆ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನೇ ಮರಣಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಸೇರುವನು-ಎಂದು ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಯೋಗಕ್ಕೆ ಉಪಾಸನೆ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಈಗ ನಾವು ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿರುವ ಧ್ಯಾನಯೋಗವು ಅದಲ್ಲ. ಉಪಾಸನೆಯು ಕರ್ತೃತಂತ್ರ, ಎಂದರೆ ಭಾವನೆಮಾಡುವವನ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಈ ಧ್ಯಾನವು ವಸ್ತುತಂತ್ರ, ಆತ್ಮನು ಇದ್ದಂತೆಯೇ ಅವನನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ, ನಾವೇ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಲ್ಲ. ಭೌತಿಕವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ವಸ್ತುಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ನೆಟ್ಟಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹಿಂಜಗ್ಗಿ ಒಳಗೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆತ್ಮನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಆತ್ಮನನ್ನು ಕಾಣುವದಕ್ಕೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನವೇ ಈ ಧ್ಯಾನಯೋಗವು. ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ 'ಯಾವದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಚಿಂತಿಸುವದಕ್ಕೆ ಆಗಲಾರದೋ, ಯಾವದು ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ವಿಷಯೀಕರಿಸುವದೋ ಅದೇ ಬ್ರಹ್ಮವು' ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಯಾವದರ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಮನಸ್ಸೂ ಬೆಳಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅರಿಯುವದಕ್ಕೆ ಮಾಡುವದೇ ಇಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಾಸಯೋಗ. ಗುರೂಪದೇಶ, ಶಾಸ್ತ್ರೋಪದೇಶ-ಇವುಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಮಾಡುವ ಈ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ಮತ್ತೆಲ್ಲದರ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಈ ಧ್ಯಾನಯೋಗದಿಂದ ಯಾವ ಫಲವಾಗುತ್ತದೆ? ಎಂದರೆ "ಸರ್ವಭೂತಸ್ಥಮಾತ್ಮಾನಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ಚಾತ್ಮನಿ | ಈಕ್ಷತೇಯೋಗಯುಕ್ತಾತ್ಮಾ ಸರ್ವತ್ರ ಸಮದರ್ಶನಃ" (6-29). ಈ ನನ್ನ ಆತ್ಮನೇ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆತ್ಮನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಎಂದೂ ಈ ಆತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಸ್ಥಾವರಾಂತವಾದ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಶರೀರೇಂದ್ರಿಯಸಂಘಾತಗಳೂ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಈ ಯೋಗದಿಂದ

ಅರಿವಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಸಾತ್ತ್ವಿಕರಾಜಸತಾಮಸಭೇದದಿಂದ ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿರುವ ಜೀವರುಗಳೊಳಗೆಲ್ಲ ಒಬ್ಬ ಪರಮಾತ್ಮನೇ, ಒಂದಿಷ್ಟೂ ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಸಮರೂಪದಿಂದ ಇದ್ದುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದೂ ಈ ಯೋಗದಿಂದ ಕಂಡುಬರುವದು.

ಈವರೆಗೆ ನಾವು ಮಾಡಿರುವ ವಿಚಾರದಿಂದ ಏನು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದರೆ, ಉತ್ತಮಾಧಿಕಾರಿಗಳಾದವರು ಸಾಂಖ್ಯಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನೇರಾಗಿಯೇ ತಮ್ಮ ಆತ್ಮನನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ಆತ್ಮನು ಜನ್ಮಮರಣಾದಿಗಳಿಲ್ಲದೆ ಕೂಟಸ್ಥನಾಗಿರುವ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕನಾಗಿರುವ ಸರ್ವಾತ್ಮರೂಪನೆಂಬುದನ್ನೂ ಕಂಡುಕೊಂಡುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅನಾತ್ಮವೆಂಬುದೊಂದೂ ಪರಮಾರ್ಥವಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ. ಆದರೆ ಯಾರಿಗೆ ಇದು ಒಮ್ಮೆಗೇ ಹೊಳೆಯುವದಿಲ್ಲವೋ ಅವರು ಯೋಗದಿಂದ ಎಂದರೆ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅರ್ಪಣೆಮಾಡುವ ಕರ್ಮಾಚರಣೆಯಿಂದಲೂ ಅದರಿಂದುಂಟಾದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಚಿಂತಿಸಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಧ್ಯಾನಯೋಗದಿಂದಲೂ ಅದೇ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆ ಮಾಡಲಿ, ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನೇ ಪರಮಾರ್ಥವು, ಅವನೇ ನಮ್ಮಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಆತ್ಮನು-ಎಂಬುದೇ ಶಾಸ್ತ್ರೋಪದೇಶ.

೬ .

ಸಂಚಿಕೆ-1 ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 1957

(1-2-57)

ಅಧ್ಯಾತ್ಮಯೋಗಾಧಿಗಮೇನ ದೇವಂ ಮತ್ವಾ ಧೀರೋ ಹರ್ಷಶೋಕೌ
ಜಹಾತಿ || -ಕ. 1-2-12

ನಮ್ಮಗಳೆಲ್ಲರ ಆತ್ಮನಾಗಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಸ್ವತಃಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಅದರ ಬೆಳಕಿನಿಂದಲೇ ನಮಗೆ ತೋರುತ್ತಿರುವದು. ಹೀಗೆಂಬುದು ಜ್ಞಾನಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಲೋಕದ ಜನರು ಅದನ್ನು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಅರಿಯದೆ ಇರುವರು. ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಯಾವದಾದರೊಂದು ಉಪಾಯವಿದೆಯೇ? -ಎಂದು ಅವರು ಕೇಳುತ್ತಿರುವರು. ಅವರಿಗೆ ಶರೀರೇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿನಾನು ನನ್ನದು ಎಂಬ ಬುದ್ಧಿಯು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಕಾಣುವ ವಸ್ತುವೇ ಅವರಿಗೆ

ನಿಜವಾಗಿ ಇರತಕ್ಕದ್ದು; ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗುವ ಹೆಗ್ಗುರುತುಗಳ ಬಲದಿಂದ ಊಹಿಸುವ ವಸ್ತುವನ್ನೂ ಅವರು ಇರುವದೆಂದು ನಂಬುತ್ತಾರೆ. ಇಂದ್ರಿಯ ಗೋಚರವೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಅನುಮಾನಾದಿಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಊಹಿಸಿ ಅರಿಯುವದಕ್ಕೂ ಆಗದ ಪರಮಾರ್ಥತತ್ತ್ವವೊಂದು ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಕು? - ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಶಂಕೆಯುಂಟಾಗುತ್ತಿರುವದು.

ಆದ್ದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಸ್ತುವನ್ನು ನೇರಾಗಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಂಖ್ಯ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಶರೀರೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಸತ್ಯವೆಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವವರಿಗಾಗಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಯೋಗಬುದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ.

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದು ಕರೆಯುವರಷ್ಟೆ ; ಅಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಒಪ್ಪಾಗಿರುವ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥದ ಯೋಗವೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠೆಯೇ. ಯಾವದು ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆಯೋ ಅದನ್ನೇ ಯೋಗವೆಂದು ಕರೆಯುವದು ಯುಕ್ತವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಕರ್ಮಯೋಗ, ಧ್ಯಾನಯೋಗ- ಇವುಗಳನ್ನೂ ಯೋಗವೆಂದೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸಿರುವದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಅವು ಮುಖ್ಯಾರ್ಥದ ಯೋಗವಾದ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ. 'ನೇಗಿಲೇ ನನ್ನ ಜೀವನವು' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಜೀವನಸಾಧನವು ಎಂದು ಹೇಗೆ ಜೀವನಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೋ ಹಾಗೆಯೇ ಯೋಗಸಾಧನವಾಗಿರುವ ಕರ್ಮಯೋಗ ಧ್ಯಾನಯೋಗಗಳನ್ನೂ ಯೋಗವೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದ್ವಿತೀಯಾತ್ಮ ದರ್ಶನವು ಮತ್ತೆ ಯಾವದೊಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಸಂಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲದ್ದು; ಅದು ನಿಜವಾಗಿ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು 'ಅಸ್ಪರ್ಶಯೋಗ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಗೌಡಪಾದರು ಕರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಬರೆದಿರುವದೇನೆಂದರೆ : “ಅಸ್ಪರ್ಶಯೋಗೋ ವೈ ನಾಮ ದುರ್ದರ್ಶಃ ಸರ್ವಯೋಗಿಭಿಃ | ಯೋಗಿನೋ ಬಿಭೃತಿ ಹ್ಯಸ್ಮಾದಭಯೇ ಭಯದರ್ಶಿನಃ” (ಗೌ. ಕ. 3-39) ಈ ಅಸ್ಪರ್ಶಯೋಗವು ಯಾವ ಯೋಗಿಗಳಿಗೂ ಸಿಕ್ಕತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ; ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಈ ಅಭಯದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೆದರುತ್ತಾರೆ-ಎಂಬುದು ಶ್ಲೋಕದ ಅರ್ಥ. ಎರಡನೆಯದಿದ್ದರೆ ಅದರಿಂದ ಭಯವಾದರೂ ಆಗಬಹುದು; ಆದರೆ ತನಗೆರಡನೆಯದೇ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಅದ್ವೈತ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಏಕೆ ಹೆದರಬೇಕು? ಈ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಅಂಜುವ ಕಾರಣವು ಯಾವದೂ ನಿಜವಾಗಿರುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ 'ಅದ್ವೈತಜ್ಞಾನವು ಬಂದರೆ ನಾವೇ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಆಗಿಬಿಡಬಹುದು; ಏಕೆಂದರೆ ಅದ್ವೈತವೆಂದರೆ ಪ್ರಪಂಚವೇ ಇಲ್ಲದ ಸ್ಥಿತಿಯು. ನಾನು,

ಪ್ರಪಂಚ-ಇವೆರಡೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇರತಕ್ಕವು; ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಪಂಚವು ಮಿಥ್ಯೆಯಾದರೆ ನಾನೂ ಮಿಥ್ಯೆಯಾಗುವೆನು, ಇಲ್ಲವಾಗುವೆನು' ಎಂದು ಯೋಗಿಗಳು ಈ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಹೆದರಿ ನಡುಗುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ಗೌಡಪಾದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಎದ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಕರ್ಮಯೋಗ, ಧ್ಯಾನಯೋಗ-ಇವೆರಡೂ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವೆಂದು ಹೇಳುವವರ ಮತದಲ್ಲಿ ಉಪಾಯಗಳು ಸತ್ಯವಾಗಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಸತ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಅದ್ವೈತದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸಹಾಯವು ಆದೀತು? ಸತ್ಯವಾಗಿರುವ ಪ್ರಪಂಚವಿರುವವರೆಗೂ ಅದ್ವೈತಜ್ಞಾನವು ಉಂಟಾಗಲಾರದಲ್ಲವೆ? ಇನ್ನು ಅವು ಅಸತ್ಯವೇ ಎನ್ನುವದಾದರೆ, ಆಗಲೂ ಇವುಗಳಿಂದ ಅದ್ವೈತದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸಹಾಯವು ತಾನೆ ಆದೀತು? ಬಂಜೆಯ ಮಕ್ಕಳು ಎಂದಿಗಾದರು ಶಿಪಾಯಿಗಳಾಗಿ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದುಂಟೇನು? ಹೀಗೆ ಅದ್ವೈತ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಒಪ್ಪಿರುವವರು ಕರ್ಮಯೋಗವೇ ಮುಂತಾದ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಹೇಳುವದು ಹೇಗೂ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗಿ ತೋರುವದಿಲ್ಲವಲ್ಲ!

ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವೇನೆಂದರೆ, ಅದ್ವೈತಿಗಳು ಇದನ್ನು ಪರಮಾರ್ಥಸತ್ಯವೆಂದೇನೂ ಒಪ್ಪಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಉಪಾಯವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವದಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯಜನರು ತಮಗೆ ಶರೀರೇಂದ್ರಿಯಗಳು ನಿಜವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡಿರುವವೆಂದೂ ಅವುಗಳನ್ನುಪಯೋಗಿಸಿ ಕೊಂಡು ತಾವು ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಅಥವಾ ಕೆಟ್ಟ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವೆವೆಂದೂ ನಂಬಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ಈ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇವು ಸತ್ಯವೇ ಸರಿ. ಕನಸುಕಾಣುತ್ತಿರುವವನು ಹುಲಿಯ ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಹುಲಿ ಬಿದ್ದಿತೆಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡು ಎಚ್ಚತ್ತರೆ, ಆಗ ಬೇಟೆ, ಹುಲಿ, ಅದು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದದ್ದು, ತಾನು ಕಿರಿಚಿಕೊಂಡದ್ದು - ಎಲ್ಲವೂ ಕನಸಿಗೇ ಸೇರಿದ್ದಾದ್ದರಿಂದ ಹುಸಿಯೇ ಎಂದು ಎಚ್ಚರದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನಲ್ಲವೆ? ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವುಗಳ ಫಲವಾಗಿ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡರೆ ಆ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಎಚ್ಚರದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಕಾರಕಫಲಗಳೂ ಧ್ಯಾತ್ಯ, ಧ್ಯಾನ, ಧ್ಯೇಯ-ಎಂಬ ಭೇದಗಳೂ ಎಲ್ಲವೂ ಅಜ್ಞಾನದ ಕನಸಿಗೇ ಸೇರಿತ್ತೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಾಧಕನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸತ್ಯವಾಗಿರುವ ಸಾಧನವು ತತ್ತ್ವದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹುಸಿಯಾದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಫಲವುಂಟಾಗಲಾರದೆಂದು ಶಂಕಿಸುವದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಕಾರಣವೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಪರಮಹಂಸರು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ: ಒಬ್ಬನು ಅಟ್ಟದ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು

ಹತ್ತುವಾಗ ಇವು ಅಟ್ಟವಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏರುತ್ತಾನೆ; ಅಟ್ಟವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ಬಳಿಕ ನೋಡುವಲ್ಲಿ ಅಟ್ಟವೂ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳೂ ಎಲ್ಲವೂ ಇಟ್ಟಿಗೆಗಾರಗಳಿಂದಲೇ ಆಗಿವೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ವಸ್ತುವೆಂದು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇದರಂತೆ ಸಾಧನೆಯ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಧಕ, ಸಾಧನ, ಸಾಧ್ಯ-ಎಂಬ ವಿಂಗಡನೆ ಮಾಡಬಹುದು.; ಆದರೆ ಸಿದ್ಧಿಯಾದ ಬಳಿಕ ನೋಡಿದರೆ ಮನಸ್ಸು , ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿರುವ ಮಲವಿಕ್ಷೇಪಗಳು, ಮನಶ್ಶುದ್ಧಿ, ಫಲ-ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ಪರಮಾತ್ಮವಸ್ತು; ಅದರಲ್ಲಿ ಸಾಧಕಸಾಧ್ಯಾದಿಯಾದ ಯಾವದೊಂದು ವಿಭಾಗವೂ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕುತರ್ಕವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾ ಕೂರಬಾರದು. ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಾದವರು ಶಾಸ್ತ್ರಾಚಾರ್ಯವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಸಾಧನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಬೇಕು.

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಕರ್ಮಯೋಗವನ್ನು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿಯೂ ಧ್ಯಾನಯೋಗವನ್ನು ಅಂತರಂಗವಾಗಿಯೂ ಸಾಧನವೆಂದು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕರ್ಮಯೋಗಕ್ಕೂ ಧ್ಯಾನಯೋಗಕ್ಕೂ ಯಾವ ಸಾಮ್ಯವಿದೆ? ಧ್ಯಾನಯೋಗವು ಕರ್ಮವನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ಮಾಡುವ ಮನಃಪ್ರಧಾನವಾದ ಸಾಧನ; ಕರ್ಮವೆಂಬುದು ಬಹಿರ್ಮುಖರಾಗಿರುವವರು ಮಾಡುವ ಶರೀರಪ್ರಧಾನವಾದ ಸಾಧನ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಇವೆರಡೂ ಒಂದೇ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವ ಸಾಧನಗಳು ಹೇಗಾದಾವು?— ಎಂಬ ಶಂಕೆಯೊಂದು ಎದ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಶ್ಲೋಕವು ಪರಿಹಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ : “ಅನಾಶ್ರಿತಃ ಕರ್ಮಫಲಂ ಕಾರ್ಯಂ ಕರ್ಮ ಕರೋತಿ ಯಃ | ಸ ಸಂನ್ಯಾಸೀ ಚ ಯೋಗೀ ಚ ನ ನಿರಗ್ನಿರ್ನ ಚಾಕ್ರಿಯಃ ||” ಇದು ಕರ್ಮಯೋಗವನ್ನು ಹೊಗಳಿರುವ ಶ್ಲೋಕ. ಯಾವನು ಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ಬಯಸದೆ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನೋ ಅವನೂ ಸಂನ್ಯಾಸಿ, ಅವನೂ ಯೋಗಿ; ಏಕೆಂದರೆ ಕರ್ಮಯೋಗಿಯು ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಂಗವನ್ನೂ ಅದರ ಫಲದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನೂ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿರುತ್ತಾನಾದ್ದರಿಂದ ಅವನೂ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ತಾನು ಮಾಡುವ ಕರ್ಮವನ್ನು ಈಶ್ವರಾರ್ಪಣಮಾಡಿರುವದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಚಿತ್ತವಿಕ್ಷೇಪವೂ ಆಗುವಂತಿಲ್ಲವಾಗಿ ಅವನೂ ಯೋಗಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ— ಎಂಬುದು ಶ್ಲೋಕದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು .

ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಕರ್ಮವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿರುವ ಯತಿಯೇ ಧ್ಯಾನಯೋಗಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಿಯೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಯಾವನಿಗೆ ಯಾವದು ಅತ್ಯಂತವಾಗಿ ಬೇಕಾಗಿರುವದೋ ಅವನಿಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಿಲ್ಲದಿರುವದನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವದು ಒಳ್ಳೆಯದೆಂಬುದೇ ನ್ಯಾಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಶ್ರುತಿಯು

‘ಏತಮೇವ ಪ್ರವ್ರಾಜಿನೋ ಲೋಕಮಿಚ್ಛಂತಃ ಪ್ರವ್ರಜಂತಿ’ (ಬೃ. 4-4-22) ಎಂದಿರುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯಲೋಕ, ಪಿತೃಲೋಕ, ದೇವಲೋಕ-ಎಂಬ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಬಯಸುವವರು ಕರ್ಮೋಪಾಸನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಯಾರಿಗೆ ಆತ್ಮನೆಂಬ ಈ ಉತ್ತಮಲೋಕವೇ ಬೇಕಾಗಿರುವದೋ ಅವರು ಕರ್ಮವನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಪರಿವ್ರಾಜಕರಾಗುತ್ತಾರೆ-ಎಂಬುದು ಶ್ರುತಿಯ ಅರ್ಥ. ಮತ್ತೊಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿದೆ: “ತಮೇವ ಧೀರೋ ವಿಜ್ಞಾಯ ಪ್ರಜ್ಞಾಂ ಕುರ್ವೀತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ” (ಬೃ. 4-4-21) ವಿವೇಕಿಯಾದವನು ಈ ಆತ್ಮನನ್ನೇ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಜ್ಞಾಸಾಧನಗಳಾದ ಸಂನ್ಯಾಸ, ಶಮ, ದಮ, ಉಪರತಿ, ತಿತಿಕ್ಷಾ, ಸಮಾಧಾನಗಳೆಂಬ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡಬೇಕು-ಎಂಬುದು ಶ್ರುತಿಯ ಅರ್ಥ. ಈ ಶ್ರುತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಯೂ “ಆರುರುಕ್ಷೋರ್ಮುನೇ ಯೋಗಂ ಕರ್ಮ ಕಾರಣಮುಚ್ಯತೇ | ಯೋಗಾರೂಢಸ್ಯ ತಸ್ಯೈವ ಶಮಃ ಕಾರಣಮುಚ್ಯತೇ ||” ಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದಿರುವವನಿಗೆ ಕರ್ಮವು ಸಾಧನ ವೆನಿಸುವದು, ಆದರೆ ಧ್ಯಾನಯೋಗವನ್ನೇರಿರುವವನಿಗೆ ಶಮವೇ ಸಾಧನವೆನಿಸುವದು-ಎಂದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಶಮವೆಂದರೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಸಂನ್ಯಾಸಾದಿ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

ಈ ಯೋಗವನ್ನು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಆಸನಾದಿಬಹಿರಂಗಗಳೊಡನೆ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವ ಶ್ಲೋಕವೊಂದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು : ‘ಶನೈಃ ಶನೈರುಪರಮೇದ್ವುದ್ವಾ ಧೃತಿಗೃಹೀತಯಾ | ಆತ್ಮಸಂಸ್ಥಂ ಮನಃ ಕೃತ್ವಾ ನ ಕಿಂಚಿದಪಿ ಚಿಂತಯೇತ್ ||’ (ಗೀ. 6-25) ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಇಂದ್ರಿಯ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಹಿಂಜಗ್ಗಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೇನನ್ನೂ ಚಿಂತಿಸದೆ ಇದ್ದು ಬಿಡಬೇಕು-ಎಂಬುದು ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವು. ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಕ್ರಮವು ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವ ಮಾನಸಪ್ರಯತ್ನವಿಶೇಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು . ಈ ಧ್ಯಾನಯೋಗದಿಂದ ನಾವು ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಭಾವನೆಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ; ಆತ್ಮನು ಹೇಗೆ ಇರುತ್ತಾನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಅವನನ್ನು ಮನವರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನವಿದು.

ಇದೇ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕರೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಂದು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ : “ಯಚ್ಛೇದ್ವಾಜ್ಞಾನಸೀ ಪ್ರಾಜ್ಞಸ್ತದ್ಯಚ್ಛೇಜ್ಞಾನ ಆತ್ಮನಿ | ಜ್ಞಾನಮಾತ್ಮನಿ ಮಹತಿ ನಿಯಚ್ಛೇತ್ತದ್ಯಚ್ಛೇಜ್ಞಾನ ಆತ್ಮನಿ ||” (ಕ. 1-3-13) ಈ ಉಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯದ

ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿಷ್ಟು : (1) ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ವಿವೇಕಿಯಾದ ಸಾಧಕನು ವಾಗಾದಿ ಬಾಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮನೋಮಾತ್ರರೂಪನಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕು. ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬವುಗಳು ನಿಜವಾಗಿ ಮನಸ್ಸೇ ಆಗಿರುತ್ತವೆ. ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ನಿಜವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮನಸ್ಸೇ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ರೂಪದಿಂದಲೂ ವಿಷಯಗಳ ರೂಪದಿಂದಲೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವದಿಲ್ಲವೆ? ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕೇಳುವ ವ್ಯಾಪಾರವುಂಟಾದಾಗ ಅದು ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯವಾಗುತ್ತದೆ ; ಹೀಗೆಯೇ ನೋಡುವ ವ್ಯಾಪಾರವುಂಟಾದಾಗ ಅದೇ ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಿಕ್ಕ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ಹೀಗೆಯೇ ಅರಿಯಬೇಕು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಮನಸ್ಸಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೇ ಇರುವದಿಲ್ಲ . ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲದರ ತತ್ತ್ವವು ಮನಸ್ಸೇ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. (2) ಆ ಬಳಿಕ ಈ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ಎಂದರೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿವಿಧವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿರುವ ದೋಷವನ್ನು ಮನದಂದು ನಿಶ್ಚಯರೂಪವಾದ ಬುದ್ಧಿರೂಪನಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕು. ಮನಸ್ಸು ಬಗೆಬಗೆಯ ವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದರಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲವೆ, ಮೇಲೆ ವರ್ಣಿಸಿರುವಂತೆ ಬೇರೆಬೇರೆಯ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತದೆ? ಧೃತಿಯಿಂದ ಈ ವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಿಕೊಂಡರೆ ಆಗ ಮನಸ್ಸು ಬುದ್ಧಿರೂಪಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. (3) ಇದಾದ ಮೇಲೆ ಈ ನಿಶ್ಚಯಾತ್ಮಕವಾದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಹಾ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಆತ್ಮನೆಂದರೆ ಜೀವ ಎಂದಾಗಲಿ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನ ಬುದ್ಧಿಯೆಂದಾಗಲಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಜೀವ ಎಂಬರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ, ಬುದ್ಧಿವೃತ್ತಿ ಎಂಬುದು ಜೀವನಿಗಿಂತ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ಸೂರ್ಯನಿಗಿಂತ ಅವನ ಕಿರಣಗಳು ಬೇರೆಯಾಗಿರುವದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ? ಹೀಗೆಯೇ ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿ ಎಂಬುದು ನನಗಿಂತ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಗೂ ಇರಲಾರದು ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಗಾಣಬೇಕು. ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನ ಬುದ್ಧಿ ಎಂಬರ್ಥವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗ ಅದರಂತೆ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದರ್ಥ. ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೆಂದರೆ ಒಂದೊಂದು ಕಲ್ಪದ ಒಡೆಯನು. ಆತನ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ, ಜ್ಞಾನ, ವೈರಾಗ್ಯ , ಐಶ್ವರ್ಯ-ಇವುಗಳು ಮಿಗಿಲಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಪರಿಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ; ಏಕೆಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ರಜಸ್ಸಿನ ಅಥವಾ ಯಾವ ತಮಸ್ಸಿನ ಕಲಂಕವೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ . ಹೀಗೆಯೇ ಸಾಧಕನು ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಸಾತ್ತ್ವಿಕವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಅದನ್ನು ಮಹಾ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಆಯಿತು. (4) ಇದೂ ಆದ ಬಳಿಕ ಈ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಶಾಂತಾತ್ಮನ ರೂಪಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಜೀವಾತ್ಮನು ದ್ರಷ್ಟೃ , ಶ್ರೋತೃ , ಮಂತ್ರ-ಮುಂತಾದ

ವಿಶೇಷಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಕರ್ತೃವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಸಾಧಕನ ಚಿತ್ತವು ಅತ್ಯಂತವಾಗಿ ಸ್ವಚ್ಛವಾದಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವು ತಾನು ಇದ್ದದ್ದು ಇದ್ದಂತೆಯೇ, ಎಂದರೆ ದ್ರಷ್ಟೃತ್ವವೇ ಮುಂತಾದ ಯಾವ ವಿಶೇಷರೂಪವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವ, ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ 'ನೇತಿ ನೇತಿ' ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿರುವ ನಿಷ್ಪ್ರಪಂಚರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುವದು. ಇದೇ ಕೊನೆಯ ಮೆಟ್ಟಿಲು, ಈ ಸಾಧನಕ್ರಮವನ್ನೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಯೋಗವೆಂದು ಕರೆದಿರುತ್ತದೆ. ಯಾವನಿಗೆ ಈ ಯೋಗವು ದಕ್ಕುವದೋ ಅವನಿಗೆ ಈ ನಮ್ಮ ದ್ರಷ್ಟೃ ಶ್ರೋತ್ರಾದಿರೂಪದ ಜೀವನ ಸ್ವರೂಪವು ನಿಜವಾಗಿ ಪ್ರಪಂಚೋಪಶಮನೂ ಶಿವನೂ ಶಾಂತನೂ ಆದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಿಂತ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಮನದಟ್ಟಾಗುವದು. ಆಗ್ಗೆ ಸಾಂಖ್ಯವೂ ಯೋಗವೂ ಒಂದಾದಂತೆ ಆಗುವದು.

೭ .

ಸಂಚಿಕೆ 2 ಅಕ್ಟೋಬರ್ 1957

(2-2-57)

ತತ್ಕಾರಣಂ ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗಾಧಿಗಮ್ಯಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ದೇವಂ ಮುಚ್ಯತೇ

ಸರ್ವಪಾಶೈಃ ||

—ಶ್ವೇ. 6-13.

ಪುರುಷಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾಂಖ್ಯಬುದ್ಧಿ, ಯೋಗಬುದ್ಧಿ— ಎಂದು ಎರಡು ಬಗೆಯಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಂಖ್ಯವೆಂದರೆ ತತ್ತ್ವವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟದ್ದು . ಈ ವಿಚಾರವು ಯಾವಾಗಲೂ ಅನುಭವಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವಿಚಾರವು ಯುಕ್ತಿರೂಪವಾಗಿರುವಾಗಲೂ ಅದು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡೇ ಇರುವದು. ಗ್ರಂಥಗಳ ವಾಕ್ಯಗಳೂ ದೊಡ್ಡವರ ಉಕ್ತಿಗಳೂ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಪರ್ಯವಸಾನವಾದ ಮೇಲೆಯೇ ಸಾಂಖ್ಯಬುದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ 'ವೇದಾಹಮೇತಂ ಪುರುಷಂ ಮಹಾನ್ತಮ್' ನಾನು ಈ ಮಹಾಪುರುಷನನ್ನು ಬಲ್ಲೆನು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಋಷಿವಾಕ್ಯವು ಅನುಭವವನ್ನೇ ಪರಾಮರ್ಶಿಸುತ್ತದೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ 'ಅವ್ಯಕ್ತೋಽಯಮಚಿನ್ನೋಽಯಮವಿಕಾರ್ಯೋಽಯ ಮುಚ್ಯತೇ' ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೂ ಇದರಲ್ಲಿಯೇ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ. ಆತ್ಮನು ಅವ್ಯಕ್ತನು ಎಂದರೆ ವಾಗಾದೀಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ವಿಷಯನಲ್ಲ ಎಂದರ್ಥ ; ಅಚಿಂತ್ಯನು ಎಂದರೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ

ಗೋಚರನಲ್ಲ ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅನುಭವದಿಂದಲೇ ಆತ್ಮನನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದಾಯಿತು. ಇದೇ ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗ, ಇದೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಮುಖ್ಯಯೋಗ.

ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗಕ್ಕೆ ಹೇಳಿರುವ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಯೋಗವೆಂದು ಗೌಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕರೆದಿರುತ್ತದೆ. ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಉಪಾಯಗಳಾಗಿ ಕರ್ಮಯೋಗ, ಧ್ಯಾನಯೋಗ-ಈ ಎರಡನ್ನೂ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಕರ್ಮಯೋಗವು ನಿಯಮಪ್ರಧಾನವಾಗಿದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಬಹಿರಂಗ; ಧ್ಯಾನಯೋಗವು ಯಮಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಅಂತರಂಗವೆನಿಸಿರುತ್ತದೆ.

ಕರ್ಮಯೋಗವು ಮಂದಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು ಎಂದು ಅದನ್ನು ಅಸಡ್ಡೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಪರಮೇಶ್ವರನ ಆರಾಧನೆಯೆಂದು ಮಾಡುವದೇ ನಿಜವಾದ ಕರ್ಮಯೋಗವು. ಈಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸವೂ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಯೋಗವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವದು ಕಷ್ಟ. ಆದರೂ ನಮನಮಗೆ ಬಂದೊದಗಿರುವ ಲೌಕಿಕಕರ್ಮವನ್ನು ಪರಮೇಶ್ವರನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಉತ್ತಮರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದರೆ ಅದೂ ಗೌಣಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಯೋಗವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅದುಕೂಡ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ದಕ್ಕುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಮೈಗಳ್ಳರಾಗಿ ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಕಾಲ ಹಾಕುವವರು ಅನೇಕರಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಂಥವರಿಗೆ ಕರ್ಮವನ್ನು ಸಂಗತ್ಯಾಗಫಲತ್ಯಾಗಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಈಶ್ವರಾರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವದೆಂಬುದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಾದವರು ಕರ್ಮಯೋಗವನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯಾದ ಬಳಿಕ ಅವರು ಧ್ಯಾನಯೋಗಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆ ಧ್ಯಾನದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮಜ್ಞಾನವು ಉಂಟಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇನ್ನೊಂದು ಯೋಗವನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಉಪಾಸನೆ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರು ಇರುತ್ತದೆ ; ಅದನ್ನೂ ಧ್ಯಾನವೆಂದು ಕರೆಯುವದೂ ಉಂಟು. ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಉಂಟಾಗಬೇಕಾದ ಜ್ಞಾನಕ್ಕಿಂದು ಮಾಡುವ ಧ್ಯಾನಯೋಗಕ್ಕೂ ಇದಕ್ಕೂ ಇರುವ ಮುಖ್ಯವಾದ ತಾರತಮ್ಯವೇನೆಂದರೆ ಧ್ಯಾನಯೋಗವು ವಸ್ತುತಂತ್ರವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಉಪಾಸನೆಯು ಪುರುಷತಂತ್ರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನೋಡುವಾಗ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು

ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮದರ್ಶಕ ಯಂತ್ರಗಳೇ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಕ್ರಮವೂ ಇದ್ದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಇದ್ದಂತೆ ಕಾಣುವದಕ್ಕೆ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆತ್ಮನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರನಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಆದ ಕಾರಣ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಹಿಂಜಗ್ಗಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊರಗಿನ ವಸ್ತುಗಳ ಚಿಂತನೆಗೆ ಹರಿಯಬಿಡದೆ ಏಕಾಗ್ರತೆಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಬಹುಕಾಲ ಆತ್ಮನ ಕಡೆಗೇ ಅದನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದು ಹೇಗೋ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡುಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆತ್ಮನನ್ನು ಕಾಣುವದೆಂದರೆ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿಂದ ವಿಷಯೀಕರಿಸಿ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವದಲ್ಲ ; ಏಕೆಂದರೆ ಆತ್ಮನು ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿಗೂ ಒಳಗಿನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಆಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಅದರ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆಲ್ಲ ಉತ್ತೇಜನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಮೂಲರೂಪವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಬಹುಕಾಲ ಧ್ಯಾನಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವದರಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತನಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿರುವ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ಒಂದು ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಅನುಭವದಿಂದ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಧ್ಯಾನಯೋಗಕ್ರಮವನ್ನು ಆಗಲೇ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಆ ಕ್ರಮವನ್ನು ಸತತವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮನಸ್ಸು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಲಯವಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆಗ ಸಾಧಕನಿಗೆ ಆಗುವ ಜ್ಞಾನವು ಯಾವ ರೂಪವಾಗಿರುವದೆಂಬುದನ್ನು 'ಸರ್ವಭೂತಸ್ಥಮಾತ್ಮಾನಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ಚಾತ್ಮನಿ | ಈಕ್ಷತೇಯೋಗಯುಕ್ತಾತ್ಮಾ ಸರ್ವತ್ರ ಸಮದರ್ಶನಃ||' ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತದೆ. ನಾನು ಈ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಿರುತ್ತೇನೆ, ನನ್ನಂತೆಯೇ ಒಂದೊಂದು ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಗುಂಪಿಗೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಬೇರೆಯ ಆತ್ಮನಿರುತ್ತಾನೆ-ಎಂದು ಈಗ ನಮ್ಮಗಳ ಭಾವನೆ ಇರುವದಷ್ಟೆ ? ಧ್ಯಾನಯೋಗವು ಪಕ್ಕವಾದಾಗ ಈ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯು ತಪ್ಪೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮನು ಮೊದಲಾಗಿ ಸ್ಥಾವರಾಂತವಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ನನ್ನ ಆತ್ಮನೇ ಆತ್ಮನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ-ಎಂದು ನೇರಾಗಿ ಅನುಭವವಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗ ದಿಂದಲೂ ಇದೇ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಾಂಖ್ಯವೂ ಧ್ಯಾನಯೋಗವೂ ಒಂದೇ ಆಗಿರುತ್ತವೆ ಎನ್ನಬಹುದು.

ಆದರೆ ಉಪಾಸನೆ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆದಿರುವ ಯೋಗವು ಈ ಬಗೆಯದಲ್ಲ. ಆದರಲ್ಲಿ ಭಾವನೆಯೇ ಮುಖ್ಯ. 'ಯೋ ಯಚ್ಛ್ರದ್ಧಃ ಸ ಏವ ಸಃ' ಯಾವನಿಗೆ ಯಾವದರಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿರುವದೋ ಅವನು ಅದೇ ಆಗುವನು ಎಂಬ ತತ್ತ್ವವು ಇಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿಯೂ ನಾವು ಧನ, ಕೀರ್ತಿ, ಅಧಿಕಾರ, ದೇಹಾರೋಗ್ಯ-ಮುಂತಾದ

ಧ್ಯೇಯಗಳನ್ನು ಗುರಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಶ್ರಮ ಪಡುತ್ತಿರುವದೂ ಶ್ರದ್ಧಾಪ್ರೇರಿತವಾದ ಆ ಪ್ರಯತ್ನವೇ ಅವರನ್ನು ಆಯಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ತರುತ್ತಿರುವದೂ ನಮಗೆ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಂತೆ ಅದೃಷ್ಟಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವ ಉಪಾಸನೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನವು ಸಾರ್ಥಕವಾಗುವದೆಂದು ನಾವು ನಂಬಬಹುದಾಗಿದೆ. 'ಯಥಾ ಕ್ರತುರಸ್ಮಿಲ್ಲೋಕೇ ಪುರುಷೋ ಭವತಿ ತಥೇತಃ ಪ್ರೇತ್ಯ ಭವತಿ' ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಂದು ಹೇಳಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಉಪಾಸನೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವೇದೋಕ್ತವಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅಂಗವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಉಪಾಸನೆಗಳು; ಅವುಗಳಿಂದ ಆಯಾ ಕರ್ಮಗಳು ವೀರ್ಯವತ್ತರವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಫಲವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಪ್ರಜೆ, ಪಶು, ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸ್ಸು-ಮುಂತಾದ ಫಲಗಳನ್ನೂ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುವ ಉಪಾಸನೆಗಳು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಅಹಂಗ್ರಹೋಪಾಸನೆಗಳು; ಪರಮಾತ್ಮನೇ ತಾನೆಂದು ಮಾಡುವ ಉಪಾಸನೆಗಳು. ಅವುಗಳಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಕಲ್ಪಾಂತರದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮಮುಕ್ತಿಯೂ ಆಗುವವೆಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಉಪಾಸನೆಗಳು ವೇದೋಕ್ತಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿರುವವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಈಗ ಅವನ್ನು ಆಚರಿಸುವವರು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ, ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದರೂ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಗೀತೆಯ ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಅಕ್ಷರಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸನೆಯೂ ಈ ಬಗೆಯದೇ. ಯಾರು ಸರ್ವಕರ್ಮಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ, ವೇದಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರಣವ ದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಇರುವರೋ ಅಂಥವರು ಓಂಕಾರವನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಜಪಿಸುತ್ತಾ ಅದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಓಂಕಾರವನ್ನೇ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ- ಸಾಲಗ್ರಾಮವನ್ನು ವಿಷ್ಣುವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ- ಭಾವನೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಸುಷುಮ್ನಾನಾಡೀದ್ವಾರದಿಂದ ಉತ್ಕ್ರಾಂತಿಯಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು; ಕೊನೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಸಾಯುಜ್ಯವೂ ದೊರೆಯುವದು- ಎಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಸತ್ಸಂಕಲ್ಪವು ಹೊರಗಿನ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ರೂಪಗೊಳ್ಳುವದು ಸಾಧಕರ ಅನುಭವದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ; ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞರಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಈ ಧಾರಣಾಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡುವದರಿಂದ ಉತ್ತಮಫಲವು ದೊರಕುವದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇದೂ ಒಂದು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಯುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಭಾವನೆಯಿರುತ್ತದೆಯೋ, ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ಲೋಕಾಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಫಲವಾಗುವದೆಂಬ ತತ್ತ್ವವೊಂದನ್ನು ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ.

ಈ ಉಪಾಸನೆಗಳೆಲ್ಲ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವೂ ಕೆಲವರು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ದೊರಕುವಂಥವೂ ಆಗಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸುಲಭವಾದ, ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೆ ಸರ್ವರಿಗೂ ಅಳವಡಬಹುದಾದ, ಮತ್ತೊಂದು ಯೋಗವನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ವಿಭೂತಿಯೋಗ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ, ಆಧಿಭೌತಿಕ, ಆಧಿದೈವಿಕ-ಎಂದು ವಿಂಗಡವಾಗಿರುವ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಯಾವಯಾವದು ಮೆಚ್ಚತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನಮಗೆ ಕಾಣುವದೋ ಅದೆಲ್ಲವೂ ಭಗವಂತನ ತೇಜಸ್ಸಿನ ಅಂಶದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದೆಂದು ಭಾವಿಸುವದೇ ಆ ಯೋಗವು. “ಯದ್ಯದ್ವಿಭೂತಿಮತ್ಸತ್ತ್ವಂ ಶ್ರೀಮದೂರ್ಜಿತಮೇವವಾ | ತತ್ತದೇವಾವಗಚ್ಛತ್ತ್ವಂ ಮಮ ತೇಜೋಽಂಶಸಂಭವಮ್||” ಯಾವದು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನದೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ, ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತವಾಗಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣತರವಾಗಿ ಕಾಣುವದರಿಂದ, ಅಥವಾ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಉತ್ಸಾಹಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ, ನಮ್ಮ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವದೋ ಅದೆಲ್ಲವೂ ಭಗವಂತನ ಅಂಶವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಅಚೇತನಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ, ಸ್ಥಾವರಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ, ಜಂಗಮ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ, ಮನುಷ್ಯರು ದೇವತೆಗಳು ಮುಂತಾದ ಉಚ್ಚವರ್ಗದ ಜೀವರುಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ-ಎಲ್ಲಿನೋಡಿದರೂ ಸಾತ್ತ್ವಿಕ, ರಾಜಸ, ತಾಮಸ-ಎಂಬ ಮೂರು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡವಾಗಿರುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು ನಮಗೆ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಸಾತ್ತ್ವಿಕಾದಿಭಾವಗಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ನಮಗೆ ಕೆಲವು ಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯೂ ಕೆಲವು ಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವೂ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಔದಾಸೀನ್ಯವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುವದು. ಸಾಮಾನ್ಯಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿರೂಪವಾದ ಮೋಹಕ್ಕೆ ವಶರಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿರುತ್ತೇವೆ; ಈ ದ್ವಂದ್ವಮೋಹಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡೇ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವದರಿಂದ ಅವು ಇದ್ದಂತೆ ನಮಗೆ ತೋರುವದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಒಳ್ಳೆಯವು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಕೆಟ್ಟವು, ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದವು-ಎಂಬ ಬಯಲುಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವವು. ಕೇವಲ ಹೊರಗೆ ಇರುವ ದೃಶ್ಯಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ, ನಮ್ಮೊಳಗೆ ಇರುವ ಬುದ್ಧಿ, ಜ್ಞಾನ, ಕ್ಷಮೆ, ಸತ್ಯ, ದಮ, ಶಮ, ಸುಖ, ಅಹಿಂಸೆ, ಸಮತೆ, ತುಷ್ಟಿ, ತಪಸ್ಸು, ಔದಾರ್ಯ, ಮೌಢ್ಯ, ಅಜ್ಞಾನ, ಅಸಹಿಷ್ಣುತೆ, ಅನ್ಯತ, ಇಂದ್ರಿಯಲೋಲುಪತೆ, ಅಶಾಂತಿ, ದುಃಖ, ಹಿಂಸೆ, ತಾರತಮ್ಯಬುದ್ಧಿ, ಅತ್ಯಪ್ಪಿ ಜಿಪುಣತನ, ಮಂಕು, ನಿದ್ರೆ, ಆಲಸ್ಯ-ಮುಂತಾದ ಭಾವಗಳು ಕೂಡ ನಮಗೆ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾಗಿಯೇ ಇರುವದರಿಂದ ಶುಭಾಶುಭೋದಾಸೀನರೂಪವಾಗಿಯೇ

ತೋರುವವು. ಇವಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ನಮಗೆ ಬೇಕಾಗಿರುವವು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಬೇಡವಾಗಿರುವವು; ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಭಾವಗಳ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಅನಾದರವಿರುವವು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಈ ಹೊರಗೂ ಒಳಗೂ ಇರುವ ಭಾವಗಳು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೂ ಒಂದೊಂದು ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯವಾಗಿ ಕಂಡರೂ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ವೇಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಅದೇ ನಮಗೆ ಕೆಟ್ಟವೆಂದು ತೋರುತ್ತಿರುವವು. ಹೀಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಮರುಳುಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಭಾವಗಳ ತೋರಿಕೆಗೆ ಮಾಯೆ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಗುಣಮಯವಾದ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತರಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿರುವದೇ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಧಕರಾದವರು ಇದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ಹೊರಗಿನ ಒಳಗಿನ ದೃಶ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭಗವಂತನಿಂದಲೇ ಬಂದವುಗಳು ಎಂಬ ಉತ್ತಮಭಾವನೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಹಾಗಾದರೆ, ನಾವು ಈ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಗೆದ್ದು ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಾಗುವೆವು.

ಈ ಸಾಧನಕ್ಕೆ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲು ವಿಭೂತ್ಯುಪಾಸನೆಯು ಬಹಳ ಸಹಾಯಕ ವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಅನಿಮಿತ್ತವಾಗಿಯೇ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯುವ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವಾದ ದೃಶ್ಯಗಳಿರುವವೋ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಅಂಶವು ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸುಂದರವಾದ ಚಿತ್ರ, ಇಂಪಾದ ಗಾನ, ಮುದ್ದಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಕವಾದ ಗಿಡಮರಗಳು, ವಿಶಾಲವಾದ ನಿರ್ಮಲಾಕಾಶ, ಧರ್ಮಿಷ್ಠರು, ವೀರಪುರುಷರು, ನೀತಿವಂತರಾದ ಮಹಾತ್ಮರು-ಇವರುಗಳು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಹಲವು ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಏಳು, ಒಂಬತ್ತು ಮತ್ತು ಹತ್ತು-ಈ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತದೆ: ಭಗವಂತನು ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನು ಎಂದು ಉಪಾಸನೆಮಾಡಬೇಕು. ಭಗವಂತನೇ ಭೂತಗಳಿಗೆ ಆದಿಯು, ಮಧ್ಯ, ಅಂತ-ಎಂದು ಭಾವಿಸುವೇಕು. ಬೆಳಕುಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು, ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನು, ಮಹರ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೃಗು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇತ್ಯಾದಿ, ಇತ್ಯಾದಿ. ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡು ಆಯಾ ವಿಭೂತಿಗಳ ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಳಾಡಿಸ ಬೇಕು. ಆ ಉಪಾಸನೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ನಿರ್ಮಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಾಹ್ಯಾಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ರೂಪವಾದ ಇಡೀ ಜಗತ್ತೇ ಭಗವಂತನ ಒಂದಂಶವೆಂಬುದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂಚುತ್ತದೆ. ಮಾಯೆಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಪರಮೋಪಾಯವು.

೮.

ಸಂಚಿಕೆ 4 ನವೆಂಬರ್ 1957

(3-2-57)

ಅಗ್ನಿಮೂರ್ಧಾ ಚಕ್ಷುಷೀ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯೌ

ದಿಶಃ ಶ್ರೋತ್ರೇ ವಾಗ್ವಿವೃತಾಶ್ಚ ವೇದಾಃ |

ವಾಯುಃ ಪ್ರಾಣೋ ಹೃದಯಂ ವಿಶ್ವಮಸ್ಯ

ಪದ್ಭ್ಯಾಂ ಪೃಥಿವೀ ಹ್ಯೇಷ ಸರ್ವಭೂತಾಂತರಾತ್ಮಾ || -ಮುಂ. 2-1-4.

ವಿಭೂತಿಯೋಗದ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ತಿಳಿದದ್ದಾಗಿದೆ. ಆ ಯೋಗದಿಂದ ಒಂದು ಮುಖ್ಯಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ನಾವು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮಾಡಬಹುದಾದ, ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವ, ಒಂದು ಭಾವನೆಯಿದೆ. ಅದನ್ನು ಸ್ಮೃತಿಕಾರರು ಹೀಗೆಂದು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ: 'ಮಮೇತಿ ಬದ್ಧತೇ ಜನ್ತುರ್ನ ಮಮೇತಿ ವಿಮುಚ್ಯತೇ' ನನ್ನದು ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದಲೇ ಜೀವನಿಗೆ ಬಂಧ ; ನನ್ನದಲ್ಲ ಎಂಬುದರಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಿ. ಗೀತೆಯ ಉಪದೇಶದಂತೆ ವಿಭೂತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ತೇಜೋಂಶವೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಮಮತ್ವವು-ನನ್ನದೆಂಬ ಭಾವನೆಯು-ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುವದು. ಪರಮಾತ್ಮನ ತೇಜಸ್ಸಿನ ಅಂಶವನ್ನೇ ವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬೇಕು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಅಶ್ವತ್ಥದಲ್ಲಿ ಅಶ್ವತ್ಥಬುದ್ಧಿ ಹೋಗಬೇಕು, ಅಶ್ವತ್ಥನಾರಾಯಣನೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗಬೇಕು; ಹೀಗೆಯೇ ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಬುದ್ಧಿ ಹೋಗಬೇಕು, ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣ ಬುದ್ಧಿ ಉಂಟಾಗಬೇಕು, ಇತ್ಯಾದಿ. ಹೀಗೆ ಈಶ್ವರೀಕರಣವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಾನೆ ಮಮತಾ ಬುದ್ಧಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡೀತು? ಜ್ಞಾನವು ವಸ್ತುತಂತ್ರ , ಅದನ್ನು ವಸ್ತುವಿನ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಂಡೇ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದವರು ಭಾವನೆಯನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಕಾಲಾನುಕಾಲಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನವೇ ಆಗುವದು. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಭಾವನೆಯೇ ಬಹುಜನರಿಗೆ ಸುಲಭ, ಅದೇ ಈಗ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮನಸ್ಸು ತಾನು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿದೆಯೋ, ಭಾವನೆಯಿಂದ ಅದೇ ತಾನಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ವಿಭೂತಿಯೋಗವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದಂತೆಲ್ಲ ಎಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ತೇಜೋಂಶಗಳು ಕಾಣಿಸುವವು. ಆಮೇಲೆ ಭಗವಂತನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಈ ಪರಮೋಪದೇಶವು ಮನದಟ್ಟಾಗುವದು. "ಅಥವಾ ಬಹುನೈತೇನ ಕಿಂ ಜ್ಞಾತೇನ ತವಾರ್ಜುನ | ವಿಷ್ಣುಭ್ಯಾಹಮಿದಂ ಕೃತ್ಸ್ನಮೇಕಾಂಶೇನ

ಸ್ಥಿತೋ ಜಗತ್ ||” ‘ಅರ್ಜುನನೇ, ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಾದರೂ ನಿನಗೆ ಆಗಬೇಕಾದದ್ದೇನು? ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾನೇ ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವೆನು, ನನ್ನ ಒಂದಂಶದಿಂದ ಈ ಇಡೀ ಜಗತ್ತೇ ಆಗಿರುವೆನು’.

ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಈ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಒಂದು ಕುತೂಹಲ ವುಂಟಾಯಿತು. ಭಕ್ತವರ್ಯನಾದ ಅವನು ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಾಣುವದೇ ನನ್ನ ಜನ್ಮದ ಸಾರ್ಥಕ್ಯ ಎಂದುಕೊಂಡನು. “ಭಗವಂತನೇ, ಈ ನಿನ್ನ ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನು ನಾನು ನೋಡಬೇಕು. ಜ್ಞಾನ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ಶಕ್ತಿ, ಬಲ, ವೀರ್ಯ, ತೇಜಸ್ಸು-ಇವುಗಳಿಂದ ನೀನು ನಿತ್ಯವೂ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಆ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡುವದು ನನಗೆ ಶಕ್ಯವೆಂದು ನಿನಗೆ ತೋರಿದರೆ ದಯವಿಟ್ಟು ಆ ರೂಪವನ್ನು ನನಗೆ ತೋರಿಸು” ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಆ ರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದು , ಅದರಿಂದ ಅರ್ಜುನನ ಮೇಲೆ ಆದ ಪರಿಣಾಮ, ಅವನು ಮಾಡಿದ ಸ್ತೋತ್ರ , ಭಗವಂತನ ಸಮಾಧಾನೋಕ್ತಿ-ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಮಹತ್ತ್ವದ ಅಂಶವೊಂದಿದೆ. ಅರ್ಜುನನು ಭಗವಂತನ ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದೇ ತಡ, ‘ಪಶ್ಯ ಮೇ ಪಾರ್ಥ ರೂಪಾಣಿ’ ಪಾರ್ಥನೇ, ನನ್ನ ನೂರಾರು ಸಾವಿರಾರು ರೂಪಗಳನ್ನು ನೋಡು ಎಂದು ಕೂಡಲೇ ತೋರಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಭಗವಂತನು ಮೊದಲು ಸಂಕಲ್ಪಮಾಡಿ ಆ ಬಳಿಕ ಜಗದ್ರೂಪನಾಗಲಿಲ್ಲ , ಸಂಕಲ್ಪಸಮಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಜಗದ್ರೂಪನಾದನು ! ಅಂಥ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾತನು. ಭಗವಂತನಿಗೆ ಜಗದ್ರೂಪವಾಗುವದು ಲೀಲಾಮಾತ್ರವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಬೇಕಾಗಲಿಲ್ಲ . ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ ‘ಅವಿದ್ಯಾಕಲ್ಪಿತ’ ಎಂದು ವೇದಾಂತಿಗಳು ಹೇಳುವದುಂಟು. ಆ ಮಾತಿಗೆ ಅರ್ಥವೇನು? ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಹಾಗೆ ತೋರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ; ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಹಾಗೆ ಮಾಯೆಯಿಂದ ತೋರಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯಿದೆ ಎಂದರ್ಥ.

ಅರ್ಜುನನು ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸಿದ್ದೇ ತಡ, ಭಗವಂತನು “ಪಶ್ಯ ಮೇ ಪಾರ್ಥ ರೂಪಾಣಿ” ಎಂದು ತನ್ನ ಆ ಮಹಾರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿಬಿಟ್ಟನೆಂಬುದಕ್ಕಿಂತ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಆ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡುವಂಥ ದಿವ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟನೆಂಬುದೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅದ್ಭುತವೆನ್ನಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಭಗವಂತನು ಈಗಲೂ ತನ್ನ ವಿಶ್ವರೂಪದಿಂದ ಕಾಣಿಸುವದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ; ಆದರೆ ಆ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡುವ ಯೋಗ್ಯತೆ ನಮ್ಮಂಥವರಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು? ಅದಕ್ಕೆ

ಆತನ ಅನುಗ್ರಹವೇ ಬೇಕು. ಅರ್ಜುನನಂಥ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಆ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು ಸಾಧ್ಯ . ಭಗವಂತನ ಆ ದಿವ್ಯರೂಪವು ಸಾವಿರ ಸೂರ್ಯರ ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿತ್ತಂತೆ! ಅದರಲ್ಲಿ ಈ ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ವಿಂಗಡವಾಗಿರುವ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡಿತ್ತಂತೆ ! ಅರ್ಜುನನು ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಬೆರಗಾಗಿ ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿ ಅದನ್ನು ಕೊನೆಗೆ ನೋಡಲಾರದೆ ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮೊದಲಿನ ಮಾನುಷರೂಪವನ್ನೇ ಧರಿಸಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಭಗವಂತನು “ಅರ್ಜುನ, ಈ ನನ್ನ ಘೋರರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿ ಅಂಜದಿರು, ಇಗೋ ಮತ್ತೆ ಆ ಮುನ್ನಿನ ರೂಪವನ್ನೇ ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ, ನೋಡು. ಈ ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ತೋರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅನನ್ಯಭಕ್ತಿಯಿಂದಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆ ಹೇಗೂ ಇದನ್ನು ಯಾರಿಂದಲೂ ನೋಡಲಾಗದು. ಇಗೋ, ಅತ್ಯಂತಸಾರಭೂತವಾದ ಸಾಧನವನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳು. ನನ್ನ ಕರ್ಮವನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಾ ನಾನೇ ಪರಮಗತಿಯೆಂದು ತಿಳಿದು, ನನ್ನ ಭಕ್ತನಾಗಿ, ಧನಪುತ್ರಮಿತ್ರಕಲತ್ರಬಂಧುವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂಗವೂ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿ, ಸರ್ವಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವುಳ್ಳ ಭಕ್ತನೇ ನನ್ನನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾನೆ” ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿದನು.

ಈಗ ಅರ್ಜುನನು ಕೃಷ್ಣಭಗವಂತನನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಭಗವಂತನೆ, ಈಗ ನೀನು ತೋರಿಸಿದ ಸರ್ವಜ್ಞನೂ ಸರ್ವಶಕ್ತನೂ ಆದ ಈ ನಿನ್ನ ವಿಶ್ವರೂಪದ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಭಕ್ತರು, ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ನಿರ್ವಿಶೇಷವಾದ ನಿರುಪಾಧಿಕರೂಪವಾದ ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡುವವರು—ಈ ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಯಾರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಯೋಗಿಗಳು? ಇದಕ್ಕೆ ಭಗವಂತನು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಉತ್ತರದ ಆಧಾರದಿಂದಲೂ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಎರಡೆರಡು ವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ‘ಯಾವದು ಹೆಚ್ಚಿನದು?’ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಿರುವ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸುವದರಿಂದಲೂ ಪ್ರಕೃತವಿಚಾರವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ‘ಕರ್ಮಯೋಗವು ಹೆಚ್ಚೋ, ಕರ್ಮಸಂನ್ಯಾಸವು ಹೆಚ್ಚೋ?’ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ, ‘ಕರ್ಮಯೋಗವೇ ಹೆಚ್ಚು ; ಏಕೆಂದರೆ ಯೋಗವಿಲ್ಲದೆ ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವದು ಕಷ್ಟ’ ಈ ಮಾತಿನಿಂದ ಕರ್ಮಯೋಗವು ಉಪಾಯವಾಗಿರುವದರಿಂದಲೂ ಅದನ್ನು ಮಾಡುವದು ಸುಕರವಾಗಿರುವದರಿಂದಲೂ ಕರ್ಮಯೋಗವು ಹೆಚ್ಚೆಂದು ಭಗವಂತನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವಂತನ ಉತ್ತರವನ್ನು ಮನದಂದುಕೊಂಡರೆ ಅವನ

ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವಂತಿದೆ. ಭಗವಂತನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದೇನು? “ಯಾರು ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೆಟ್ಟು, ನಿತ್ಯಯುಕ್ತರಾಗಿ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರೋ ಅವರೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಯೋಗಿಗಳು. ಏಕೆಂದರೆ ಹೀಗೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ತಿಳಿಸಲಾಗದ, ಅವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಸರ್ವಗತವಾದ ಅಚಿಂತ್ಯವಾದ, ನಿರ್ವಿಕಾರವಾದ, ನಿಷ್ಕ್ರಿಯವಾದ, ಅಕ್ಷರಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ಯಾರು ಉಪಾಸನೆಮಾಡುತ್ತಿರುವರೋ ಅವರು ನನ್ನನ್ನೇ ಸೇರುವರೆಂಬುದು ನಿಜ ; ಆದರೆ ಅವರ ಕ್ರಮವು ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಾದದ್ದು . ಯಾರು ದೇಹಿಗಳೋ ಅವರಿಗೆ ಆ ಕ್ರಮವು ಬಹಳ ಕ್ಲೇಶದಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ದಕ್ಕುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಯಾರು ಸರ್ವಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ನನಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ಅನನ್ಯಯೋಗದಿಂದಲೇ ನನ್ನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರುವರೋ ಅವರನ್ನು ನಾನೇ ಈ ಮೃತ್ಯುಯುಕ್ತವಾದ ಸಂಸಾರಸಾಗರದಿಂದ ಉದ್ಧಾರಮಾಡುವೆನು.”

ಇಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರೋಪಾಸನೆಯು ದೇಹವಂತರಿಗೆ ಕಷ್ಟತಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದಿರುವದನ್ನು ನಾವು ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಸರಿಯಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡದೆ ಇರುವವರಿಗೆ ‘ಎಲ್ಲರೂ ದೇಹವಂತರೇ ಅಲ್ಲವೆ? ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರೋಪಾಸನೆಯು ದೇಹವಂತರಿಗೆ ಕಷ್ಟ ಎಂದಿರುವದರ ಭಾವವೇನು?—ಎಂಬ ಶಂಕೆ ಹುಟ್ಟಬಹುದು. ಆದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಶರೀರಿಗಳೇ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವದಕ್ಕಿಂತ ಎಲ್ಲರೂ ಅಶರೀರರೇ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದೇ ಪರಮಾರ್ಥವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಶರೀರವೆಂಬುದು ನಮಗೆ ಇದೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯು ಮಿಥ್ಯಾಭಿಮಾನದಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಯಾವ ದೇಹವೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವದೋ ಒಂದು ದೇಹವು ನಮಗೆ ಗಂಟುಬಿದ್ದಿದೆಯೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ನಾವು ಅದರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಡೆದಾಡುತ್ತಿರುವೆವಲ್ಲವೆ? ಅದರಂತೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ನಮಗೆ ಶರೀರವಿದೆಯೆಂಬುದು ಬರಿಯ ಮಿಥ್ಯಾಭಿಮಾನವೇ ಎಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ನಮಗೆ ಶರೀರವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಮಾತೇ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದೆ, ನಮ್ಮ ಶರೀರಾಭಿಮಾನ ! ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವರಿಗೂ ಒಬ್ಬನೇ ಆತ್ಮನೇ ಇರುತ್ತಾನೆ, ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಗುಣಗಳೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ ; ಅವನ ಸ್ವರೂಪವು ಮನಸ್ಸಿಗೂ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೂ ಅಗೋಚರವಾದದ್ದು ; ಅವನು ಸರ್ವಗತನು, ಯಾವ ವಿಕಾರವೂ ಇಲ್ಲದವನು, ಯಾವ ಕ್ರಿಯೆಯೂ ಇಲ್ಲದವನು—ಎಂದು ತಿಳಿಯಲು ನಾವು ಶರೀರಿಗಳು ಎಂದುಕೊಂಡಿರುವ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಾನೆ ಸಾಧ್ಯವಾದೀತು? ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ನಾವು ಹೊರಗಿನ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ನೋಡಿ, ಮುಟ್ಟಿ, ಮೂಸಿ, ಸವಿಯುತ್ತಾ ‘ಇದು

ನಮಗೆ ಬೇಕು, ಇದು ಬೇಡ' ಎಂಬ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ನಮ್ಮಂತೆ ಅನೇಕ ಜೀವರನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾ ಶತ್ರು, ಮಿತ್ರ, ಉದಾಸೀನ, ನೆಂಟ, ಇಷ್ಟ - ಎಂದು ಮುಂತಾದ ಭಿನ್ನಭಾವನೆಗಳಿಂದ ತೊಳಲುತ್ತಿರುವ ದೇಹಾಭಿಮಾನಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯರಹಿತ ವಾಗಿರುವ ಅಚಿಂತ್ಯಾನಿರ್ದೇಶ್ಯವಾದ ಅಕ್ಷರವೇ ನಾನು-ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಹೇಗೆ ತಾನೆ ಆಳವಟ್ಟಿತು? ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು ದೇಹಿಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಕ್ಲೇಶಕರ ಎಂದು ಭಗವಂತನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ.

ಹೀಗೆಂದಮಾತ್ರದಿಂದ ವಿಶ್ವರೂಪೋಪಾಸನೆಯು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ದೊರಕುವ, ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ, ಗಂಟು ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಯಾರೂ ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಅಕ್ಷರೋಪಾಸನೆಗಿಂತ ಈ ಉಪಾಸನೆಯು ಸುಲಭವೆಂಬುದೇನೋ ನಿಜ; ಆದರೂ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು, ನನ್ನದು-ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನವು ಬಲವಾಗಿರುವವರಿಗೆ ಇಡೀ ಜಗತ್ತೇ ಭಗವಂತನ ಒಂದಂಶವಾದ ವಿಭೂತಿಯು ಎಂಬ ಭಾವನೆಯು ಸುಲಭವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಭಗವಂತನು “ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಚಿತ್ತವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು ನಿನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಾಗದಿದ್ದರೆ ಅಭ್ಯಾಸಯೋಗದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸು” ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಚಿತ್ತವು ಚಂಚಲವಾದ್ದರಿಂದ ದೈಯವಾದ ಭಗವನ್ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲುವದು ಅದಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವಾದ ವ್ಯಷ್ಟಿಶರೀರದಲ್ಲಿ ನಿಂತುನಿಂತು ಅದಕ್ಕೆ ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಉಪಾಸಕನಾದವನು ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಿರಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಈ ಅಭ್ಯಾಸವೆಂಬುದಾದರೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೂಲಕ ಹೊರಗೆ ಹರಿಯುವದೇ ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾರಿಗೆ ತಟ್ಟನೆ ಅದು ಒಳಕ್ಕೆ ಹರಿಯುವದಕ್ಕೆ ತಂಟೆ ಮಾಡುವದೋ ಅಂಥವರು ಭಗವಂತನಿಗಾಗಿ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಕಾಯದಿಂದಲಾಗಲಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದಲಾಗಲಿ ಮನೋವಾಕ್ಯಗಳಿಂದಲಾಗಲಿ ಮಾಡುವ ಕರ್ಮವನ್ನು ಭಗವದರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಮಾಡುವೆನೆಂಬ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವದು ಬಹಿರ್ಮುಖರಾದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿದ್ದೇಬಿಟ್ಟಿದೆಯಷ್ಟೆ ? ‘ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನನಗಾಗಿ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಭಗವಂತನಿಗಾಗಿಯೇ ಮಾಡುವೆನು’ ಎಂಬ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡರೂ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು.

ಭಗವಂತನು ಕರುಣಾಳು. ಸಾಮಾನ್ಯಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಈ ಭಗವದರ್ಥಕರ್ಮವು ಕೂಡ ಬೇಗನೆ ಸ್ವಾಧೀನವಾಗಲಾರದೆಂದು ಬಲ್ಲವನಾದ್ದರಿಂದಲೇ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ನಿಮಿತ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೀಗೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾನೆ: “ಅರ್ಜುನ, ಈ ಭಗವದರ್ಥಕರ್ಮವನ್ನು ಕೂಡ ನೀನು ಮಾಡಲಾರೆಯಾದರೆ, ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಒಂದು ಸುಲಭಸಾಧನವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು, ನೀನು ಯಾವ ಕರ್ಮವನ್ನೇ ಮಾಡಲಿ, ಅದರ ಫಲವನ್ನು ಕೋರುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ಅದರಿಂದಲೇ ನಿನಗೆ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡುವ ಮಾರ್ಗವು ದಕ್ಕುವದು.”

ಭಗವಂತನು ಅರ್ಜುನನ ದ್ವಾರದಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವ ಈ ಸಾಧನ ಸೋಪಾನವನ್ನು ನಾವು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ವಿಶ್ವರೂಪದ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡು ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಭಗವಂತನು ‘ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸಿಡು, ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಗಿಸಿಕೊ, ಆ ಬಳಿಕ ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತುಬಿಡುವೆ’ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರ ಮರ್ಮವನ್ನು ಮನದಂದರೆ ಒಂದು ತತ್ತ್ವವು ಹೊರಡುತ್ತದೆ. ನಿಜವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ನಾವು ಯಾವಾಗಲೂ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತೇವೆ. ಯಾರಿಗೇ ಆಗಲಿ, ಆತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಇರುವದಾದರೂ ಹೇಗೆ ಆದೀತು? ಆದರೂ ವಿಷಯಭಾವನೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನೋಭಾವನೆಗಳು ಭಗವಂತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಉಪಾಸನೆಯಿಂದ ಮತ್ತೆ ಆತನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಬೇಕು ಎಂಬುದು ಉಪದೇಶದ ತಿರುಳು.

ಇನ್ನು ಬಹಿರ್ಮುಖವಾಗಿರುವ ಮನೋಬುದ್ಧಿಗಳು ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಹಿಂದಿನ ವಾಸನೆಯಿಂದ ವಿಷಯದ ಕಡೆಗೇ ಎಳೆಯುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಗೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು ಶಕ್ಯವಾಗಲಾರದು. ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಇಟ್ಟು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ನಾವು ಅದೇ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನಾದರೂ ಭಗವಂತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಏತಕ್ಕೆ ಮಾಡಬಾರದು? ಆದ್ದರಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸಯೋಗವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡು ಎಂದು ಭಗವಂತನು ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಭಗವಂತನ ವಿಗ್ರಹವೊಂದನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಸಮರ್ಪಣೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೂರ್ತಿಯ ತಲೆಯ ಮೇಲಿರುವ ಕಿರೀಟವನ್ನು ಕಂಡು ಒಬ್ಬರು ‘ಇದು ನಿಜವಾದ ಬೆಳ್ಳಿಯದೋ?’ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು ! ಆಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಹಾರಿ ಹೋಗಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಭಾವನೆ ತಟ್ಟನೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿತು ! ಹೀಗಿರುತ್ತದೆ, ವಿಷಯವಾಸನೆಯ ಪ್ರಭಾವ ! ‘ಅದೂ ಆಗದಿದ್ದರೋ?’ ಎಂದು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಕೇಳುತ್ತಲೇ

ಇರುವದು. ಹೀಗೆ ಚೌಕಾಶಿಯನ್ನು ಮಾಡುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು. ಯಾವದಾದರೊಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹತ್ತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. 'ಭಗವಂತನ ಭೃತ್ಯನು ನಾನು' ಎಂದುಕೊಂಡು ಕರ್ಮಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬೇಕು. ಅದೂ ಆಗದಿದ್ದರೆ, ಮಾಡುವ ಕರ್ಮವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿ 'ಇದರ ಫಲವು ನನಗೆ ಬೇಡ! ಭಗವಂತನೆ, ಇದನ್ನು ನಿನಗೇ ಅರ್ಪಿಸಿದೇನೆ!' ಎನ್ನುವ ಭಾವನೆಯನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಕರ್ಮಫಲತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಹವಣಿಸಿದರೂ ಭಗವಂತನು ನಮ್ಮನ್ನು ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಮೇಲಿನ ಸಾಧನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಭಗವಂತನ ದಯೆ ಅಪರಿಮಿತವಾಗಿದೆ. ನಾವು ಮಾತ್ರ ಆತನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗುವದಕ್ಕೆ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಅಷ್ಟೆ .

೯.

ಸಂಚಿಕೆ 4 ಡಿಸೆಂಬರ್ 1957

(4-2-57)

ನ ದೃಷ್ಟೇದ್ರ್ಯಷ್ಟಾರಂ ಪಶ್ಯೇರ್ನ ಶೃತೇಃ ಶ್ರೋತಾರಗ್ಂ ಶೃಣುಯಾ ನ ಮತೇರ್ಮನ್ತಾರಂ ಮನ್ವೀಥಾ ನ ವಿಜ್ಞಾತೇರ್ವಿಜ್ಞಾತಾರಂ ವಿಜಾನೀಯಾಃ | ಏಷ ತ ಆತ್ಮಾ ಸರ್ವಾನ್ತರೋಽತೋಽನ್ಯದಾರ್ತಂ ||
-ಬೃ. 3-4-2

ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗ, ಧ್ಯಾನಯೋಗ, ಉಪಾಸನಾಯೋಗ-ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಈವರೆಗೆ ಮೂರು ಯೋಗಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳೊಳಗೆ ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗ ಅಥವಾ ಜ್ಞಾನಯೋಗವೇ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯೋಗ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ಜ್ಞಾನಯೋಗವು ಅಳವಡುವದು ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಹಳ ಕಷ್ಟ ; ಇನ್ನೊಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಸುಲಭವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡರೆ ಸಾಕು, ಕೂಡಲೆ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥವು ದೊರಕಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶಂಕರಭಗವತ್ಪಾದರವರು ಒಂದು ಕಡೆ ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ: "ಅವಿದ್ಯಾಕಲ್ಪಿತ ನಾಮರೂಪವಿಶೇಷಾಕಾರಾಪಹೃತಬುದ್ಧೀನಾಮ್ ಅತ್ಯಂತಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಸುವಿಜ್ಞೇಯಂ ಆಸನ್ನತರಮ್ ಆತ್ಮಭೂತಮಪಿ, ಅಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ದುರ್ವಿಜ್ಞೇಯಮ್, ಅತಿದೂರಮ್, ಅನ್ಯದಿವ ಚ ಪ್ರತಿಭಾತ್ಯ ವಿವೇಕಿನಾಮ್ ||" ಈ ಪರಮಾರ್ಥತತ್ತ್ವವೆಂಬುದು ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡುವವರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಅದನ್ನು ತಿಳಿಯುವದು

ಬಹಳ ಸುಲಭವಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಅದು ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹತ್ತಿರವಿರುತ್ತದೆ; ಅದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಆತ್ಮನೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ವಿವೇಕವಿಲ್ಲದೆ ಅವಿದ್ಯಾಕಲ್ಪಿತವಾದ ನಾಮ ರೂಪವಿಶೇಷಗಳಾದ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವವರಿಗೆ ಅದು ಅಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೇ ತೋರುತ್ತದೆ ; ಅದನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವದು ಬಲು ಕಷ್ಟವೆಂದೇ ಅವರಿಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ; ಅದು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಬಲುದೂರದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ; ಅದು ತಮಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಹುಡುಕಿ ದೊರಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದದ್ದೆಂದೂ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಈ ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವದು ಹೇಗೆ? ಅದು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಇಂಥದ್ದೆಂದು ಹೊಸದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಡ ಬೇಕಾದದ್ದೇನೂ ಇಲ್ಲ . ನಾವುಗಳೆಲ್ಲ ನಮಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿರುವ ತಪ್ಪುತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುಗಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವ ಹುಸಿತೋರಿಕೆಗಳನ್ನು ಆಚೆಗೆ ತಳ್ಳಿ ತೋರಿಸಿದರೆ ಆಯಿತು. ಅಷ್ಟೆ. ಈ ಉಪಾಯವು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ; ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಕರಾದ ಗುರುಗಳೂ ಅದನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ಉಪದೇಶದ ಕ್ರಮವನ್ನರಿತುಕೊಂಡು ಅಧಿಕಾರಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಹೇಳಲಿ, ಗುರುಗಳೇ ಹೇಳಲಿ, ಕೊನೆಗೂ ನಾವುನಾವೇ ನಮ್ಮ ಆತ್ಮರೂಪದಿಂದ ಆ ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಒಳಹೊಕ್ಕು ನೋಡಿದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನೇ ಪರಮಾರ್ಥವು, ಆತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮತ್ತೆ ಯಾವದೊಂದೂ ನಿಜವಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಗುರು-ಎಂಬ ವೇಷದಿಂದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಮಗೆ ಉಪದೇಶಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಮನಗಂಡಾಗ ಎಲ್ಲವೂ ಪರಮಾತ್ಮನೇ, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಏನೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರಲೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ತತ್ತ್ವವು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂಚುವದು.

ಶಾಸ್ತ್ರವೂ ಗುರುಗಳೂ ಮಾಡುವ ಉಪದೇಶವು ಒಂದು ವಿಲಕ್ಷಣದ ಜಾತಿಯದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಲೋಕದ ಜನರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊರಮುಖವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ, ಆ ಇಂದ್ರಿಯಾನುಭವಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿರುವ ತರ್ಕವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ವಸ್ತುತತ್ತ್ವನಿರ್ಧಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರಷ್ಟೆ ? ಇದು ಪ್ರಮಾಣಬುದ್ಧಿ, ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರಿಯಾದ ತರ್ಕಬುದ್ಧಿ ; ಆದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಹೇಳುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಅನಾದರಮಾಡಿ ನಮ್ಮನಮ್ಮೊಳಗೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. “ಪ್ರಮಾಣಬುದ್ಧಿಯೇ ನಿಮ್ಮನ್ನು ತಪ್ಪು ಹಾದಿಗೆ ಎಳೆದಿರುತ್ತದೆ. ನೀವು ಪ್ರಮಾತ್ಯಗಳಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ‘ನಾವು ಪ್ರಮಾತ್ಯರೂಪರು,

ಪ್ರಮಾಣಗಳ ನೆರವಿನಿಂದ ಪ್ರಮೇಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಭಾವದವರು' ಎಂದು ತಪ್ಪಾಗಿ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತೀರಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮೊದಲು ಈ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿರಿ. ಒಳಕ್ಕೆ ಸರಿದು, ಇರುವ ನಿಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಇದ್ದಂತೆ ಅನುಭವದಿಂದಲೇ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಿರಿ" ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಅಂತ್ಯಪ್ರಮಾಣ, ಪ್ರಮಾಣಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೊನೆಗೊಳಿಸುವ ಸಾಧನ, ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ.

ಶಾಸ್ತ್ರವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಅದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವುದು ಹೇಗೆ?—ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಮೊದಲು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಶಬ್ದಪ್ರಮಾಣದ ವಿಷಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿರುವವರು ಮೀಮಾಂಸಕರು. ಅವರು ವೇದವಾಕ್ಯದ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ವಾಕ್ಯಧರ್ಮವನ್ನೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷೆಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ; ವಾಕ್ಯವು ಪುರುಷಮತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬೇರೆಬೇರೆಯ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದಿಲ್ಲ ; ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಇಂಥ ಅರ್ಥವೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಯಾವದಾದರೊಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವೇದವಾಕ್ಯವು ಏನು ಹೇಳುತ್ತದೆ?—ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಬೇಕು? (1) ಉಪಕ್ರಮ (ಮೊದಲು ಹೇಳಿರುವ ವಿಷಯ), ಉಪಸಂಹಾರ (ಕೊನೆಗೆ ಹೇಳಿರುವ ವಿಷಯ)—ಇವೆರಡೂ ಹೊಂದುಗಡೆಯಾಗಿರಬೇಕು. (2) ಹೇಳುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಹೇಳಬೇಕು. (3) ಪ್ರಮಾಣಾಂತರದಿಂದ ತಿಳಿಯದ ಅಪೂರ್ವವಿಷಯವನ್ನು ಅದು ಹೇಳಬೇಕು. (4) ಇದಕ್ಕೆ ಇಂಥ ಫಲವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಬೇಕು. (5) ಹೇಳಿದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಉಪಪತ್ತಿಯನ್ನು , ಯುಕ್ತಿಯನ್ನು , ಹೇಳಿರಬೇಕು. (6) ವಿಧಿಸಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೊಗಳುವ, ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದದ್ದನ್ನು ನಿಂದಿಸುವ, ಅರ್ಥವಾದವಿರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಆರು ತಾತ್ಪರ್ಯಲಿಂಗಗಳಿಂದ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಇದೇ ಅರ್ಥವೆಂಬುದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸ ಬೇಕು ಎಂಬ ನಿಯಮವನ್ನು ಮೀಮಾಂಸಕರು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವದಕ್ಕೆ ಬರಿಯ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅದೇ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿರುವ ಅರ್ಥವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವೆಂಬುದು ಈಗಲೇ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುವ ವಸ್ತುವನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರು ಹೀಗೆಂದಿರುತ್ತಾರೆ: “ಶ್ರುತ್ಯಾದಯೋಽನುಭವಾದಯಶ್ಚ ಯಥಾ ಸಂಭವಮಿಹ ಪ್ರಮಾಣಮ್, ಅನುಭವಾವಸಾನತ್ವಾತ್, ಭೂತವಸ್ತು ವಿಷಯತ್ವಾಚ್ಚ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಸ್ಯ” ಈಗಲೇ

ಇದ್ದುಕೊಂಡೇ ಇರುವ ವಸ್ತುವನ್ನು ತಿಳಿಸುವದರಿಂದಲೂ ಅನುಭವದಲ್ಲಿಯೇ ಅದು ಕೊನೆಗಾಣಬೇಕಾಗಿರುವದರಿಂದಲೂ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಗಳೂ ಅನುಭವ, ತರ್ಕ-ಮುಂತಾದವುಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಗೆ ಹೊಂದುವಂತೆ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿರುತ್ತವೆ-ಎಂದು ಆಚಾರ್ಯರ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ .

ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವಾಗ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಬಳಸಬೇಕು. ಶಾಸ್ತ್ರವಾಕ್ಯವು ಇದೆಯೆಂದು ಎತ್ತೆತ್ತಲಾದರೂ ತಿರಿಚಿ ಅದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಾರದು. ಊಟಮಾಡುವವನಿಗೆ ಅನ್ನವು ಅವಶ್ಯವಾದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳು ಇರುವದು ಹೇಗೆ ಅನಿಷ್ಟವೋ ಹಾಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕಂಡಕಂಡ ಹಾಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವದೂ ಅನಿಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಶಾಸ್ತ್ರವು ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗಾಣಬೇಕಾಗಿರುವದರಿಂದ, ತರ್ಕವೂ ಇಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆಯಷ್ಟೆ ? ತರ್ಕವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು ಅವಶ್ಯ . ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ದುಸ್ತರ್ಕವು ನಮ್ಮನ್ನು ಮರುಳುಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತದೆ ; ತತ್ತ್ವವು ನಮಗೆ ಸಿಕ್ಕದಂತೆ ಮೋಸಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತರ್ಕವು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಇರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯದೆ ಇರಬೇಕು. ಅನುಭವಾನುಸಾರಿಯಾದ ತರ್ಕವನ್ನು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಕರಾದ ಗುರುಗಳು ಆ ತರ್ಕದ ಜಾಡನ್ನು ಬಲ್ಲವರಾದ್ದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ತರ್ಕವನ್ನು ಲೋಕದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಿಗೂ ಹೊಂದಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೇ ಆಗಲಿ, ತರ್ಕವು ಕೊನೆಗೂ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಹೇಳಬೇಕು; ಶಾಸ್ತ್ರವು ವಿಷಯವನ್ನು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸಿಯೇ ತೋರಿಸಬೇಕು-ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯದೆ ಇರಬೇಕು. ಇದೇ ಜ್ಞಾನಯೋಗದಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸುವ ಸದ್ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಒರೆಗಲ್ಲಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರುತ್ಯನುಗ್ರಹಿತವಾದ ತರ್ಕಕ್ಕೆ ಎರಡು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಕಾರ್ಯಕಾರಣಭಾವದ ತರ್ಕ , ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯವಿಚಾರದ ತರ್ಕ-ಇವೇ ಆ ಎರಡು ಉದಾಹರಣೆಗಳು. ಈಗ ನಾನು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಭಾವದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಇಡುವೆನು. ಇನ್ನೊಂದು ತರ್ಕವನ್ನು ಹಿಂದಿನಿಂದ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳೋಣ.

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮೊದಲನೆಯ ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳು ಹೀಗಿವೆ : “ಇದಂ ತು ತೇ ಗುಹ್ಯತಮಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮ್ಯನಸೂಯವೇ | ಜ್ಞಾನಂ ವಿಜ್ಞಾನಸಹಿತಂ ಯಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮೋಕ್ಷಸೇಽಶುಭಾತ್ || ರಾಜವಿದ್ಯಾರಾಜಗುಹ್ಯಂ ಪವಿತ್ರಮಿದಮುತ್ತಮಮ್ | ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾವಗಮಂ ಧರ್ಮ್ಯಂ ಸುಸುಖಂ ಕರ್ತುಮವ್ಯಯಮ್ ||” ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಪಾಸನೆಯ ರೂಪವಾದ ಯೋಗವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ನಾಡಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಧಾರಣಾಯೋಗದಿಂದ ಲೋಕಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪಡೆಯಬೇಕಾದ ಫಲವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ; ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದು ಅದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಈಗಲೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬರತಕ್ಕದ್ದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಮಾಡುವದು ಸುಲಭ, ಫಲವು ಅವ್ಯಯ. ಇದನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡಮಾತ್ರದಿಂದ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಗವಂತನು ನುಡಿದಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ನಾವು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಂಡಬೇಕು ಎಂದಾಯಿತು. ಹಾಗಾದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಅಂಥ ನೇರಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರಬಹುದಾದ ತತ್ತ್ವವು ಯಾವದು? ಭಗವಂತನು ಹೀಗೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದಾನೆ: “ಮಯಾ ತತಮಿದಂ ಸರ್ವಂ ಜಗದವ್ಯಕ್ತ ಮೂರ್ತಿನಾ | ಮತ್ಸಾಧ್ವನಿ ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ನ ಚಾಹಂ ತೇಷ್ಟವಸ್ಥಿತಃ ||” ಪರಮಾತ್ಮನು ಅವ್ಯಕ್ತವಾದ-ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗದ- ರೂಪದಿಂದ ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲಾ ಭೂತಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸ್ಥಾವರಪ್ರಾಣಿಗಳವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ, ಆ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆ; ಆ ಆತ್ಮನು ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವದಿಲ್ಲ-ಎಂಬುದು ಈ ವಾಕ್ಯದ ಅರ್ಥ. ಇದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ನಾವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನವರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಆತ್ಮನು ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಶರೀರದ ಒಳಗೆ ಇರುತ್ತಾನೆ ಎಂದಲ್ಲವೆ, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾವು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡಿರುವದು? ಆದರೆ ನಿಜವೇನೆಂದರೆ, ಆತ್ಮನೆಂಬುದು ನಮ್ಮಗಳ ನಿಜವಾದ ಸ್ವರೂಪವು. ಆ ಆತ್ಮನ ಚೈತನ್ಯದ ಆಧಾರದಿಂದಲೇ ಈ ಶರೀರವು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾ ಜಗತ್ತೂ ತೋರಿಕೊಂಡು ಇರುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಆ ಆತ್ಮಚೈತನ್ಯವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮುಗಿಯಿತು, ಇಲ್ಲಿಂದ ಅನಾತ್ಮವಾದ ಈ ಜಗತ್ತುಮೊದಲಾಯಿತು ಎಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕೇ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಆತ್ಮಚೈತನ್ಯದ ಬೆಳಕು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ-ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪದಾರ್ಥದ ಒಳಗೆ, ಹೊರಗೆ, ನಡುವೆ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ-ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ನಾವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯು ನಿಜಸ್ಥಿತಿಗೆ ಎಷ್ಟು ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಈ ಉಪದೇಶದಿಂದ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ನಾವು ಶರೀರವುಳ್ಳವರೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನೇ ಮೊದಲು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿದೆವೆ. ಆದರೆ

ಶರೀರ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಮನಸ್ಸು-ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬೆಳಗುವ ಚೈತನ್ಯದ ಅರಿವಿನ ಸ್ವರೂಪವೇ ನಮ್ಮದು ಎಂಬುದನ್ನು ಒಳಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಸಾಕು, ಕೂಡಲೆ ಅದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಭೂತಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ, ನನ್ನಲ್ಲಿದೆ; ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವಾದ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆತ್ಮನಾದ, ಚೈತನ್ಯದ ಆಧಾರದಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವದರಿಂದಲೇ ಭಗವಂತನು ತೃಪ್ತನಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದರೆ 'ನ ಚ ಮತ್ಸಾಧಿ ಭೂತಾನಿ ಪಶ್ಯ ಮೇ ಯೋಗಮೈಶ್ವರಮ್' ಈ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ನನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲವೂ ಇಲ್ಲ; ಏಕೆಂದರೆ ಅವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾನೇ ಹೊರಗೂ ಒಳಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಭಗವಂತನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಮಾತು. ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಆಧಾರಮಾಡಿಕೊಂಡೇ ಎಲ್ಲಾ ಭೂತಗಳೂ-ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಶರೀರಗಳೂ-ಇದ್ದುಕೊಂಡಿವೆ ಎಂದು ತೋರುವಾಗಲೂ ಅವು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನಿಂತಿವೆ? 'ಯಥಾಽಽಕಾಶಸ್ಥಿತೋ ನಿತ್ಯಂ ವಾಯುಃ ಸರ್ವತ್ರಗೋ ಮಹಾನ್' ವಾಯುವು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದೆಯಷ್ಟೆ? ಅದು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ ಎಂದರೆ ಆಕಾಶವು ಅದನ್ನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅದರ ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಇರುವಂತೆ, ವಾಯುವು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅದರ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿರುವದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಆಕಾಶವು ಅಸಂಸರ್ಗಿ- ಯಾವದಕ್ಕೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇರುವ- ತತ್ತ್ವವಾಗಿದೆ. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮೋಡಗಳಿರುವದರಿಂದ ಆಕಾಶವು ಒದ್ದೆಯಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ; ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಧೂಳು ತುಂಬಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಧೂಳು ಹತ್ತಿಕೊಂಡು ಕಶ್ಮಲವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲವೇ? ಇದರಂತೆ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಭೂತಗಳೂ ಇವೆ. ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸ್ಥಾವರ ಪ್ರಾಣಿಗಳವರೆಗಿನ-ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ತಮತರದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಕೀಳುಪ್ರಾಣಿಗಳವರೆಗಿನ-ಎಲ್ಲವೂ ಇದ್ದರೂ ಆ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಗುಣದೋಷಗಳ ಅಂಟು ಆತ್ಮನಿಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿದೆ, ಆತ್ಮನ ಅದ್ಭುತಯೋಗಸಾಮರ್ಥ್ಯ ! ನಮ್ಮಗಳೆಲ್ಲರ ಆತ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಎಂದೂ ಅವನಿಗೆ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳ ಸಂಬಂಧವು ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ, ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ವಾಯುವಿನ ಗುಣದೋಷಗಳು ಅಂಟದೆ ಇರುವಂತೆ-ಆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅಂಟದೆ ಇದು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ನಿತ್ಯಶುದ್ಧನೇ ಆಗಿರುವನೆಂದೂ ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡವರಿಗೆ ಕೂಡಲೆ ಅಶುಭ ವಾದ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದಂತೆಯೇ ಅಲ್ಲವೇ? ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಭಗವಂತನು 'ಯಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮೋಕ್ಷ್ಯಸೇಽಶುಭಾತ್' ಇದನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅಶುಭದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವೆ ಎಂದಿರುತ್ತಾನೆ.

ಈಗ ಗೀತೆಯ ಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಕಡೆಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊರಳಿಸೋಣ. ಅದರಲ್ಲಿ , ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಹರಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಪ್ರಪಂಚದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಈ ಸಂಸಾರಪ್ರಪಂಚವು ಒಂದು ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷವು. ಇದರ ಬೇರು ಮೇಲುಗಡೆ ಇದೆ; ಎಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಇದಕ್ಕೆ ಮೂಲವು. ಮಾಯಾಶಕ್ತಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮ ನಿಂದಲೇ ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಇದರ ಕೊಂಬೆರೆಂಬೆಗಳು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಹರಡಿಕೊಂಡಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿರುವ ಶರೀರಿಗಳ ದೇಹಾದಿಗಳ ಸಂತತಿಯು ಅವ್ಯಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವೇದಗಳೇ ಇದರ ಎಲೆಗಳು; ವೇದವಿಹಿತನಿಷಿದ್ಧಕರ್ಮಗಳು ಈ ಸಂಸಾರವೃಕ್ಷವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುತ್ತವೆ. ಅದರ ಕೊಂಬೆರೆಂಬೆಗಳೂ ಟಿಸಿಲುಗಳೂ ಸತ್ತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳಿಂದ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡುಬಂದಿವೆ. ಈ ಮನುಷ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅವಕ್ಕೆ ಕರ್ಮಗಳು ಗಂಟುಬಿದ್ದಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಸಂಸಾರವೃಕ್ಷದ ರೂಪವು ಯಾವದು? ಇದರ ಆದಿ ಯಾವದು? ಕೊನೆ ಯಾವದು? ನಡುವೆ ಯಾವದು?—ಎಂಬಿದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯುವಂತಿರುವದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಈ ಸಂಸಾರವೃಕ್ಷವನ್ನು 'ಅಸಂಗ' ಎಂಬ ಶಸ್ತ್ರದಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕಿ ಇದು ಎಲ್ಲಿಂದ ಹರಡಿಕೊಂಡುಬಂದಿದೆಯೋ ಆ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕು—ಎಂದು ಅಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಆಧಾರದಿಂದ ಇದ್ದುಕೊಂಡಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದನ್ನು ನಾವು ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಾವು ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿ ಫಲವನ್ನನುಭವಿಸುವವರು ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವೆವೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಈ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಆದಿಮಧ್ಯಾಂತಗಳು ಯಾವವೂ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿರುವದನ್ನು ನಾವು ಮನದಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಇದು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಹಬ್ಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಇದು ಮಾಯಾಮಯವೇ ; ಏಕೆಂದರೆ ಇದನ್ನು ಅಸಂಗಶಸ್ತ್ರದಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿಹಾಕಬಹುದು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದನ್ನೂ ನಾವು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹತ್ತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ, ಇಲ್ಲಿಯೂ ಆತ್ಮನಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿಯೇ ಈ ಮಾಯಾಮಯ ಪ್ರಪಂಚವು ತೋರಿಕೊಂಡಿದೆಯೆಂದೂ ಅಸಂಗದಿಂದ ಇದನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಹಾಕಿದರೆ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ಕಾಣಬಹುದೆಂದೂ ವರ್ಣಿಸಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ನಮಗೆ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥವು ದೊರಕುವದೆಂಬ ಸೂಚನೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲವೂ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವೇ ಆಗಿ ಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ಅಜ್ಞರಾದ ಜನರು ಮಾತ್ರ ತಾವು ಅನಾತ್ಮಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿದೇವೆಂದು ಮಾಡಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಯಾರಿಗೆ ಅಭಿಮಾನ, ಮೋಹ, ಸಂಗ, ಕಾಮ—ಮುಂತಾದ ದೋಷಗಳಿಲ್ಲವೋ, 'ಯಾರಿಗೆ ಸುಖದುಃಖರೂಪವಾದ ದ್ವಂದ್ವಗಳ ಕಾಟವು ಇಲ್ಲವೋ,

ಅಂಥ ವಿವೇಕಿಗಳು ಆ ಅವ್ಯಯವಾದ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ಥಾನವನ್ನೇ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ' ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದನ್ನು ಮನದಂದರೆ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ-ಎಂಬುದು ಮನದಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಇದುವರೆಗೆ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಸಂಬಂಧವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಾತನಾಡಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯತರ್ಕವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ವಿಚಾರಮಾಡುವದು ನಿಂತಿದೆ. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹಾಕೋಣ.

೧೦.

ಸಂಚಿಕೆ 5 ಜನವರಿ 1958

(5-2-57)

ತಸ್ಮೋಪನಿಷತ್ ಸತ್ಯಸ್ಯ ಸತ್ಯಮಿತಿ ಪ್ರಾಣಾ ವೈ ಸತ್ಯಂ ತೇಷಾಮೇಷ ಸತ್ಯಮ್||

-ಬೃ. 2-1-20

ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದ್ಯೆಗೆಲ್ಲ ಆತ್ಮನೇ ಕೇಂದ್ರವು. ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಂದೇ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಉಪೇಯವಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಆ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಜನರು ಮರೆತುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಉಪಾಯಗಳನ್ನೇ ಸತ್ಯವೆಂದು ನಂಬಿಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಆತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಲುದೂರಕ್ಕೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಅವರ ಆತ್ಮನನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸುವದೇ ಶಾಸ್ತ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಗುರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಅವಲಂಬಿಸದೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಾವು ನೆಲೆ ನಿಂತರೆ ಆಯಿತು, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಆತ್ಮನನ್ನೇ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಸಾಧನಗಳು, ತರ್ಕ-ಎಲ್ಲವೂ ಆತ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ. ಈ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಮೊದಲು ಮನದಂದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೇ ಪಟ್ಟಿನಿಂದ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಹಿರ್ಮುಖರಾಗಿ ನರಳಬಾರದು.

‘ಮಯಾ ತತಮಿದಂ ಸರ್ವಂ ಜಗದವ್ಯಕ್ತಮೂರ್ತಿನಾ | ಮತ್ಸಾಕ್ಷಿ ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ನ ಚಾಹಂ ತೇಷ್ಟವಸ್ಥಿತಃ ||’(ಗೀ. 9-4) ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ನಾವು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ

ಭಗವಂತನೇ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ; ಅವನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಭೂತಗಳೂ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತವೆ. ಆತ್ಮನಲ್ಲಿರುವಂತೆ ತೋರುವ ಜಗತ್ತನ್ನು ಉಪಾಯವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಉಪೇಯವಾಗಿರುವ ಆತ್ಮನನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆಗ 'ನ ಚ ಮತ್ಸಾ ಧ್ವಿ ಭೂತಾನಿ' (ಗೀ. 9-5) ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನೇ ನಿಜವಾಗಿರುವವನು, ಆತನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಜಗತ್ತೂ ಇರುವದೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಂತೆ ಆಗುವದು. ಇದು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಭಾವವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸುವ ತರ್ಕ .

ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ನಗಾರಿಯ ಶಬ್ದಗಳು ಬಗೆಬಗೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿಕೇಳಬರಬಹುದು; ಆದರೆ ಆ ಶಬ್ದವಿಶೇಷಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಗಾರಿಯ ಶಬ್ದ ಎಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆಯೇ ನಗಾರಿಯ ಶಬ್ದ, ವೀಣೆಯ ಶಬ್ದ , ಶಂಖದ ಶಬ್ದ-ಮುಂತಾದ ವಿಶೇಷಗಳೆಲ್ಲ 'ಶಬ್ದ' ಎಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯವು ಹೊಂದಿಕೊಂಡುಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಯಾವದು ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವದೋ ಅದು ಸಾಮಾನ್ಯವು; ಯಾವ ಬೇರೆಬೇರೆಯ ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವದೋ, ಯಾವವು ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಕಾಣುವವೋ ಅವು ವಿಶೇಷಗಳು. ವಿಶೇಷಗಳೆಲ್ಲ ಸಾಮಾನ್ಯವು ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದರಂತೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ದೃಶ್ಯಗಳು ಕಾಣುತ್ತಿರುವವು ; ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ಸತ್ತೆ (ಇರವು), ಸ್ಫುರತೆ (ಬೆಳಗಿ ತೋರುವಿಕೆ)-ಮುಂತಾದ ರೂಪದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಇರವೂ ಅರಿವೂ ಅನುವರ್ತಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ನಮಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿಶೇಷದೃಶ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಪರಮಾತ್ಮನ ಈ ಸಚ್ಚಿದ್ರೂಪಗಳು ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಕಾಣುವವು-ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಇದೂ ಉಪೇಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಗುರುತಿಸುವದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವೇ ಹೊರತು ಪರಮಾತ್ಮನಂತೆ ಜಗತ್ತಿನ ವಿಶೇಷಗಳೂ ಸತ್ಯವಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡಿರುವವೆಂದೇನೂ ಇಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿಲ್ಲ . ಪರಮಾತ್ಮನು ನಿಜವಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯನೂ ಅಲ್ಲ, ವಿಶೇಷವೂ ಅಲ್ಲ; ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಶೇಷಗಳೂ ಅವನಿಗಿಂತ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಇರುವದೇ ಇಲ್ಲ, ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯವಿಶೇಷಭಾವವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಆತ್ಮನನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸುವ ತರ್ಕ .

ಪರಮಾತ್ಮನು ಒಬ್ಬನೇ ಮೊದಲಿದ್ದನು; ಅವನು ನಾನು ಬಹುವಾಗುವೆನು, ಹುಟ್ಟುವೆನು-ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡು ಹುಟ್ಟಿದನು ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿಯೂ ಉಪಾಯವೂ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ , ಉಪೇಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಜ್ಞಾನವೇ ಮುಖ್ಯ . ಈ ಜಗತ್ತು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಇದೆಲ್ಲವೂ ಪರಮಾತ್ಮನೇ. ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು 'ಪರಮಾತ್ಮನ ವಿಭೂತಿ' ಎಂದು ವರ್ಣಿಸುವದು ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಎಲ್ಲವೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆಂಬ ನಿಜವನ್ನು ತೋರಿಸುವದಕ್ಕೇ ಆಗಿದೆ. ತೋರುವ ಬಹುತ್ವವು ನಿಜವಾದ ಬಹುತ್ವವಲ್ಲ, ಆತ್ಮನ ಏಕತ್ವವು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಏಕತ್ವವಲ್ಲ; ಆತ್ಮನು ಮೊದಲು ಒಬ್ಬನೇ ಇದ್ದನು ಎಂದರೆ ಮೊದಲು ಒಬ್ಬನು, ಆಮೇಲೆ ಅನೇಕ- ಎಂಬ ಭೂತಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲಗಳ ವಿವಕ್ಷೆಯೇನೂ ಇಲ್ಲ . ಒಬ್ಬ ಆತ್ಮನೇ ಬಹುವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವದೇ ಇಲ್ಲಿ ಗುರಿ. ಕಾಲ, ದೇಶ, ಕಾರ್ಯ, ಕಾರಣ, ಎಲ್ಲವೂ ನಿಜವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನೇ.

ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಪ್ರಲಯ- ಎಂಬ ಮೂರು ತುಂಡಿನಿಂದ ಜಗತ್ತನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡು ಜನರು ಭ್ರಾಂತರಾಗುತ್ತಾರೆ. 'ಭೂತ್ವಾ ಭೂತ್ವಾ ಪ್ರಲೀಯತೇ' ಈ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ತಲೆದೋರಿಕೊಂಡು ಅವ್ಯಾಕೃತಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಪ್ರಲಯವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ; 'ಸತಿ ಸಂಪದ್ಯ ನ ವಿದುಃ ಸತಿ ಸಂಪದ್ಯಾಮಹ ಇತಿ' ಸದ್ರೂಪನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿಯೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಸೇರಿದೇವೆಂದು ಅರಿಯದೆ ಇರುವರು; 'ಸತ ಆಗಮ್ಯ ನ ವಿದುಃ ಸತ ಆಗಚ್ಛಾಮಹ ಇತಿ | ತ ಇಹ ವ್ಯಾಘ್ರೋ ವಾ ಸಿಂಹೋ ವಾ ವೃಕೋ ವಾ.....ಯದ್ಯದ್ಭವಂತಿ ತದಾ ಭವಂತಿ' ಸದ್ರೂಪಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆಯೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿರುವೆವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ಇರುವವು. ಹುಲಿ, ಸಿಂಹ, ತೋಳ, ಹಂದಿ, ಹುಳು, ಜಿಟ್ಟಿ , ಕಣಜ, ಸೊಳ್ಳೆ- ಹೀಗೆ ಮೊದಲು ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಾಗಿದ್ದವೋ ಅವೇ ಆಗುವವು ಎಂದು ಛಾಂದೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸುಷುಪ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಲಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಜೀವರು ಒಂದಾಗುವರು ಎಂದು ಹೇಳುವದರಲ್ಲೇನೂ ಶ್ರುತಿಗೆ ಮುಖ್ಯತಾತ್ಪರ್ಯವಿಲ್ಲ; ನಿಜವಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜೀವರುಗಳೂ ಒಂದಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕೇ ಹೀಗೆ ಸುಷುಪ್ತಿಪ್ರಲಯಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತದೆ. ಹಸುವಿಗೆ ಹಸುರುಹುಲ್ಲನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅದರ ಗೊಂತಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಹಾಕುವ ಜಾಣರಂತೆ, ಶ್ರುತಿಯೂ ಸ್ಫುತಿಯೂ 'ಎಲ್ಲರೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ, ಎಲ್ಲರೂ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ, ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಲಯವಾಗುತ್ತಾರೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕೊನೆಗೂ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಅವರ ಸ್ವರೂಪವು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಇದೇ ಅವಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನ ರೂಪದಿಂದಲೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಇದ್ದುಕೊಂಡಿರುವ ಈ ಜನರಿಗೆ ಈ ತತ್ತ್ವವು ಮನದಟ್ಟಾಗದೆ ಇರುತ್ತದೆ.

ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ‘ಅನ್ಯತೇನ ಹಿ ಪ್ರತ್ಯುಥಾಃ’ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳು, ಊಟ ತಿಂಡಿ, ಬಟ್ಟೆ ಬರೆ, ಮನೆ ಮಠ-ಮುಂತಾದ ಹೊರಗಿನ ವಿಷಯಗಳ ತೃಷ್ಣೆಯೇ ಅವರನ್ನು ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆಳೆದು ತಂದಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳನ್ನು ಉಪಾಯವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸುವ ತರ್ಕ .

ನಮ್ಮ ಜಾಗ್ರತ್ ಸ್ವಪ್ನಸುಷುಪ್ತಿಗಳೇ ದೃಷ್ಟಿವಿಶೇಷದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿರುವವು. ನಿಜವಾಗಿ ನಾವು ಸುಷುಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿರುವಾಗ ಹೊರಗಿನ ಜಾಗ್ರತ್ಪ್ರಪಂಚವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲ . ಆದರೂ ಎಚ್ಚರದ ವಿಷಯಗಳ ಭೋಗದ ವಾಸನೆಯೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬಲವಾಗಿದ್ದು ಕೊಂಡಿರುವದರಿಂದ ಅದು ಯಾವಾಗಲೂ ಹೀಗೆಯೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಬಲವಾಗಿ ನಂಬಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತೇವೆ. ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆಮತ್ತೆಮುಟ್ಟಿ, ಇವು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುತ್ತವೆ ಎಂದು ಧೈರ್ಯವನ್ನು ತಂದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುತ್ತೇವೆ. ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಪರಮಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಗೌಡಪಾದರು ಒಂದು ಕಾರಿಕೆಯನ್ನು ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ : “ಅನಾದಿಮಾಯಯಾ ಸುಷೋ ಯದಾ ಜೀವಃ ಪ್ರಬುದ್ಧತೇ | ಅಜಮನಿದ್ರಮಸ್ವಪ್ನಮದ್ವೈತಂ ಬುದ್ಧತೇ ತದಾ ||” ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಎಚ್ಚರಕನಸುನಿದ್ರೆಗಳನ್ನಾಗಲಿ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟು ಬೇಕಾದದ್ದಲ್ಲ. ಅದು ಒಂದು ಉಪಾಯವು ಮಾತ್ರ . ನಾವು ದಿನದಿನವೂ ಎಚ್ಚರಕನಸುನಿದ್ರೆಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುತ್ತೇವೆ ; ಎಚ್ಚರದಿಂದ ತನಿನಿದ್ರೆಗೂ ಆ ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಕನಸಿಗೂ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತೇವೆ-ಎಂದು ಜನರು ನಂಬಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಜಗತ್ತು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಹೀಗೆ ಇದ್ದುಕೊಂಡಿದೆ; ಬಹಳ ಕಾಲವಾದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಲಯವಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ-ಎಂದು ನಂಬಿರುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರುತಿಯೂ ಗುರುಗಳೂ ಈ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನೇ ಉಪಾಯವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, “ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳಾಗಲಿ ಜಾಗ್ರತ್ ಸ್ವಪ್ನಾದಿಗಳಾಗಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಪರಮಾರ್ಥಸ್ವರೂಪಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ, ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ, ಎಂದಿಗೂ ಇರುವದೇ ಇಲ್ಲ; ನೀನು ಒಂದವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದವಸ್ಥೆಗೆ ಹೋಗುವದೂ ಇಲ್ಲ , ಒಂದವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದವಸ್ಥೆಗೆ ಬರುವದೂ ಇಲ್ಲ ; ಈ ಅವಸ್ಥೆಗಳು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ತೋರುತ್ತಿರುತ್ತವೆ; ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿದೆ. ನೀನು ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಏನನ್ನೂ ಕಾಣದೆ ಇದ್ದು ಇನ್ನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ದ್ವಿತೀಯವಾಗಿರುವ ಜಗತ್ತನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿರುವದಿಲ್ಲ . ಒಮ್ಮೆ ಏನೂ ಅರಿಯೆನೆಂಬುದೊಂದು ತಪ್ಪುತಿಳಿವಳಿಕೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೃಶ್ಯಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಕಾಣುವೆನೆಂಬುದು ಮತ್ತೊಂದು ತಪ್ಪುತಿಳಿವಳಿಕೆ”-ಎಂದು ಮಹಾಕರುಣೆಯಿಂದ

ಉಪದೇಶಿಸಿದರೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾದ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಇದ್ದಂತೆಯೇ ಇರುವ, ಜನ್ಮಾದಿವಿಕಾರಗಳಿಲ್ಲದ ಶುದ್ಧಚೈತನ್ಯಸ್ವರೂಪನು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಹಣ (ಅರಿಯದಿರುವ ನಿದ್ರೆ) ಇಲ್ಲ, ಅನ್ಯಥಾಗ್ರಹಣ (ಎರಡನೆಯ ವಸ್ತುವನ್ನು ಅರಿಯುವ ಕನಸು) - ಎರಡೂ ಇಲ್ಲ, ನಾನು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧಮುಕ್ತಸ್ವಭಾವದವನು - ಎಂಬ ಮಹಾಜ್ಞಾನದ ಎಚ್ಚರವಾಗುವದು, ಸಂಸಾರಬಂಧದ ಕನಸು ಹೋಗಿಯೇ ಬಿಡುವದು.

ನಾನು ಎಚ್ಚರವಾಗಿದೇನೆ, ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತಿದೇನೆ, ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿದ್ದು ಕೊಂಡು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವುಗಳ ಫಲಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ ಎಂಬಿದೊಂದು ಕನಸು. ನಾನು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಏನನ್ನೂ ನೋಡುವದಿಲ್ಲ, ಏನನ್ನೂ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ, ಯಾವ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುವದಿಲ್ಲ ಎಂಬಿದು ಮತ್ತೊಂದು ಕನಸು. ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಕೆಲವು ಕಾಲ ಹುಸಿತೋರಿಕೆಗಳ ಸ್ವಪ್ನವನ್ನು ಕಾಣುವೆನು ಎಂಬಿದು ಮತ್ತೊಂದು ಕನಸು. ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯವು ಸತ್ಯ ಎಂಬ ದೊಡ್ಡ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕನಸುಗಳು ಆಗುತ್ತಿರುವವು. 'ತಸ್ಯ ತ್ರಯ ಅವಸ್ಥಾಸ್ತ್ರಯಃ ಸ್ವಪ್ನಾಃ' ಆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಈ ಮೂರು ಸ್ಥಾನಗಳು ಕೂಡ ಕನಸುಗಳು - ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಎಚ್ಚರಕ್ಕೂ ಕನಸಿಗೂ ಯಾವ ಭೇದವೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ದೊಡ್ಡವರು ಬಹಳ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಂದ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಯಾವ ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ 'ಇದು ಕನಸು' ಎಂದು ತೋರುವದಿಲ್ಲ. ಇದು ಎಚ್ಚರ, ಇದು ಸತ್ಯ, ಇದರಲ್ಲಿರುವ ದೃಶ್ಯಗಳು ಸತ್ಯ, ಇಲ್ಲಿ ನಾನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕರ್ಮಗಳೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಫಲಗಳೂ ಸತ್ಯ - ಎಂಬ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯೇ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲವೆ? ಒಬ್ಬ ಚೀನದ ತತ್ತ್ವವಿಚಾರಕನಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ತಾನು ಜಿಟ್ಟೆಯಾಗಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕನಸಾಯಿತಂತೆ. ಅವನು ಎಚ್ಚತ್ತಾಗ 'ನಾನು ಜಿಟ್ಟೆಯಾಗಿದ್ದು ಈಗ ತತ್ತ್ವವಿಚಾರಕನಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿರುವೆನೋ, ಅಥವಾ ಯಾವಾಗಲೂ ತತ್ತ್ವವಿಚಾರಕನಾಗಿದ್ದು ಆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಜಿಟ್ಟೆಯಾಗಿ ಹಾರಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರಿಕೊಂಡೆನೋ? - ಎಂಬ ಸಂಶಯವು ಬಂದಿತಂತೆ. ಈ ಸಂಶಯದ ಪರಿಹಾರವು ಹೇಗೆ ಆಗಬೇಕು? ನಿಜವಾಗಿ ತತ್ತ್ವವಿಚಾರಕನಾಗಿ ತೋರಿದ್ದೂ ಕನಸೇ, ಜಿಟ್ಟೆಯಾಗಿ ತೋರಿದ್ದೂ ಕನಸೇ ; ತೋರುವದೆಲ್ಲವೂ ಕನಸೇ ಅಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು? ಎಚ್ಚರವು ಕನಸೆಂದಾಗಲಿ, ಕನಸು ಎಚ್ಚರವೆಂದಾಗಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿಲ್ಲ. ಎಚ್ಚರ, ಕನಸು - ಎರಡೂ ತೋರಿಕೆಗಳೇ; ಅವು ನಿಜವಾಗಿಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ ಅವುಗಳನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಆತ್ಮನೊಬ್ಬನೇ ನಿಜವಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ತಾನಿದ್ದಂತೆ ಇದ್ದುಕೊಂಡಿರುವವನು ಎಂಬುದೇ ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದದ್ದು. ಇದು ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯವನ್ನು ಉಪಾಯವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸುವ ತರ್ಕ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಿಶೇಷಪ್ರಕ್ರಿಯೆ, ಕಾರ್ಯಕಾರಣಪ್ರಕ್ರಿಯೆ, ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಪ್ರಲಯಗಳ ವಿವರ, ಜಾಗ್ರತ್ಸ್ವಪ್ನಸುಷುಪ್ತಿಗಳು-ಇವೆಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯದೆ ಇದ್ದರೆ ನಮಗೆ ಅವುಗಳ ವಿಚಾರದಿಂದ ಲಾಭವಾಗುವದು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳೇ ಸತ್ಯವೆಂಬ ತಪ್ಪುತಿಳಿವು ಬಲವಾಗಿ ನಾವು ತತ್ತ್ವದಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗುವೆವು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಿಶೇಷಭಾವವು ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯು ಜನರಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಮಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಶೇಷಗಳೆಂದು ತೋರಿಸಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನು ಸಾಮಾನ್ಯದಂತೆ ಅನುಗತನಾಗಿ ಎಲ್ಲವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಇರುತ್ತಾನೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ಯಾವ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಶೇಷಭಾವವೂ ಎಂದಿಗೂ ಇರುವದೇ ಇಲ್ಲ ; ಸಾಮಾನ್ಯ , ವಿಶೇಷ-ಎರಡೂ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುಗಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವ ವಿಕಲ್ಪಗಳೇ ಎಂಬುದು ಅವರ ಹೃದಯ.

ಹೀಗೆಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನು ಕಾರಣವೆಂದೂ ಜಗತ್ತು ಕಾರ್ಯವೆಂದೂ ಉಪದೇಶಿಸುವದೂ ಆತ್ಮದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವಾಗಿಯೇ. ಜಗತ್ತುಕಾರ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ, ಆತ್ಮನು ಕಾರಣವೂ ಅಲ್ಲ. ಕಾರ್ಯವು ಕಾರಣಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿಲ್ಲದಿರುವಂತೆ ಜಗತ್ತು ಆತ್ಮನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ ; ಜಗತ್ತೆಂಬುದು ನಿಜವಾಗಿ ಆತ್ಮನೇ ಎಂದು ತಿಳಿಸುವದೇ ಅವರ ಹೃದಯ.

ಇದರಂತೆ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಪ್ರಲಯಗಳಾಗಲಿ, ಜಾಗ್ರತ್ಸ್ವಪ್ನಸುಷುಪ್ತಿಗಳಾಗಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ಇರುವವೆಂದೇನೂ ಶ್ರುತಿಗಳು ಅಥವಾ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ಬೋಧಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳನ್ನು ನೆಪಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇವುಗಳಿಗೆ ಆಧಾರನಾಗಿರುವ ಆತ್ಮನು ನಿರ್ವಿಕಾರನು, ಅವಸ್ಥಾರಹಿತನು, ನಿತ್ಯಶುದ್ಧಬುದ್ಧಮುಕ್ತಸ್ವಭಾವನು ಎಂದು ತಿಳಿಸುವದೇ ಅವರ ಹೃದಯ. ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿಜವಾಗಿ ಆತ್ಮನೇ ; ಜಾಗ್ರತ್ಸ್ವಪ್ನಾದಿಗಳೂ ಆತ್ಮನೇ.

ಹೆಚ್ಚೇನು? ಯಾವಯಾವ ಉಪಾಯದಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಆತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವರೋ ಅದೆಲ್ಲವೂ ಉಪಾಯಮಾತ್ರವೇ ಹೊರತು ಸತ್ಯವಲ್ಲ . ಅದರ ಹುರುಳು ಪರಮಾತ್ಮನೇ. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ತತ್ತ್ವವು 'ಅಥಾತ ಆದೇಶೋ ನೇತಿ ನೇತಿ' ಇದಲ್ಲ, ಇದಲ್ಲ-ಎಂದು ಉಪಾಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಗಳೆದು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದದ್ದು , ಆತ್ಮನೊಬ್ಬನೇ ನಿಜವಾಗಿರುವವನು, ಆತ್ಮನು ಅದ್ವಿತೀಯನು, ಅವನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಯಾವದೊಂದೂ ಇರುವದೇ ಇಲ್ಲ .

೧೧.

ಸಂಚಿಕೆ 6 ಫೆಬ್ರವರಿ 1958

(6-2-57)

ಸರ್ವೇ ವೇದಾ ಯತ್ಪದಮಾಮನಂತಿ ತಪಾಗ್ಂಸಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಚ ಯದ್ವದಂತಿ |
ಯದಿಚ್ಛನ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಂ ಚರಂತಿ ತತ್ತೇ ಪದಗ್ಂ ಸಂಗ್ರಹೇಣ
ಬ್ರವೀಮ್ಯೋಮಿತ್ಯೇತತ್ || -ಕ. 1-2-15.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನ ನಡೆನುಡಿಬಗೆಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಿರುವದಿಲ್ಲ . ಇದನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿ ಜೀವನವನ್ನು ನೇರ್ಪಡಿಸುವದೇ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಕೆಲಸ. ಭಗವಂತನು ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದಿರುತ್ತಾನೆ : “ತಸ್ಮಾಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಂ ಪ್ರಮಾಣಂ ತೇ ಕಾರ್ಯಾಕಾರ್ಯವ್ಯವಸ್ಥಿತೌ | ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಾನೋಕ್ತಂ ಕರ್ಮ ಕರ್ತುಮಿಹಾರ್ಹಸಿ ||” (16-24) ಅರ್ಜುನನೆ, ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು-ಇವುಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಪ್ರಮಾಣವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಏನು ಹೇಳಿದೆಯೋ ಅದನ್ನರಿತುಕೊಂಡು ನೀನು ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು ಎಂದು ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ. ಯಾರು ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಡುವದಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವರೋ ಅವರೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು. ಯಾರು ತಪೋಬಲದಿಂದ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದುಕೊಂಡರೋ ಅವರೇ ಋಷಿಗಳು.

ನಿಜವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಯಾವ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದೇ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಗುರುವನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವವರೆಗೆ ಅವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಯಾವನು ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನೆಲ್ಲ ಹೀಗೆ ಗುರುಸೇವೆಗೇ ಮೀಸಲಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವನೋ ಅವನು ನೈಷ್ಠಿಕಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ. ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದವನು ಗುರುಗಳಿಗೆ ಯಥಾಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಗೃಹಸ್ಥನಾಗುವದಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ‘ಸಮಾವರ್ತನ’ ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಕರೆದಿರುತ್ತದೆ. ಶಿಷ್ಯನು ಗೃಹಸ್ಥನಾಗಿರುವದಕ್ಕೆಂದು ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುವ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಗುರುವು ಮಾಡುವ ಉಪದೇಶವನ್ನು ತೈತ್ತಿರೀಯೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ. ಅದರ ಸಾರವೇನೆಂದರೆ : “ಸತ್ಯವನ್ನು ಆಡುತ್ತಿರು, ಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರು, ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ

ಬಿಡದಿರು, ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವದನ್ನು ಮರೆಯದಿರು. ದೇವಪಿತೃಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಡಬೇಡ; ತಾಯಿಯನ್ನೂ , ತಂದೆಯನ್ನೂ , ಅಚಾರ್ಯನನ್ನೂ , ಅತಿಥಿಗಳನ್ನೂ ದೇವರೆಂದು ಭಾವಿಸು ; ನಮಗಿಂತ ದೊಡ್ಡವರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಗೌರವಿಸುತ್ತಿರು ; ದಾನಧರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರು. ನಿನಗೆ ನಡೆನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಸಂಶಯವುಂಟಾದರೆ ನಿಮ್ಮ ನೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತರಾಗಿ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗದೆ ಇರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸು.” ಈ ಉಪದೇಶ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಗೃಹಸ್ಥನಾಗುವವನೇ ನಿಜವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು.

ಗೃಹಸ್ಥನಾದವನು ಹೇಗೆ ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಮನ್ನಾದಿಸ್ತೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಯಜನ (ದೇವತೆಗಳ ಪೂಜೆ), ಯಾಜನ (ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸುವದು), ಅಧ್ಯಯನ (ವೇದವನ್ನೂ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಪಠನಮಾಡುತ್ತಿರುವದು), ಅಧ್ಯಾಪನ (ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಂದಲೂ ಪಠನಮಾಡಿಸುತ್ತಿರುವದು), ದಾನ (ಧರ್ಮದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಧನವನ್ನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಸತ್ಪಾತ್ರರಿಗೆ ಹಂಚುತ್ತಿರುವದು), ಪ್ರತಿಗ್ರಹ (ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಂದ ಧನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವದು)—ಈ ಆರೇ ಕರ್ಮಗಳು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದವನ ದೇಹವು ಬರಿಯ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲ. ಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವದು, ಸತ್ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವದು, ಪರಲೋಕದ ಸುಖಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು—ಇವೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಗುರಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ಗೃಹಸ್ಥನಾಗಿರುವಾಗಲೂ ಆದಷ್ಟು ಮಿತವಾಗಿ ತನ್ನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಷ್ಟೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಒಂದು ವರ್ಷ, ಆರು ತಿಂಗಳು, ಮೂರು ತಿಂಗಳು, ತಿಂಗಳು, ಪಕ್ಷ—ಹೀಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾದ ಅವಧಿಗೆ ಆಗುವಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಜೀವನಯಾತ್ರೆಯೆಂದು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವವನು ಮಿಕ್ಕವರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಜೀವಮಾನದ ಮೂರನೆಯ ಭಾಗವನ್ನು ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಬೇಕೆಂದು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆಗ ಶರೀರವನ್ನು ಪೋಷಿಸುವ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಇಡತಕ್ಕದ್ದೇ ಅಲ್ಲ ; ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ದೇಹವನ್ನು ಸವೆಯಿಸಬೇಕು.

ಈ ಮೂರು ಆಶ್ರಮಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವೆಂಬುದು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು. ಯಾವಾಗ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ವೈರಾಗ್ಯವು ತಲೆದೋರುವದೋ ಆಗಲೇ

ಸರ್ವಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಸಂನ್ಯಾಸಮಾಡಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಚಿಂತನೆಗೇ ಜೀವನವನ್ನೆಲ್ಲ ಧಾರೆಯೆರೆಯಬೇಕು. ಶ್ರವಣಮನನನಿದಿಧ್ಯಾಸನಗಳಿಂದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠನಾಗಿರುವದೇ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗೆ ಧೈಯವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು . ಸರ್ವಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರೇಮವನ್ನಿಟ್ಟು ಶರೀರದ ಭಾನವೇ ಇಲ್ಲದೆ ಪರಮಾತ್ಮ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ಈಗಲೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಹರಿಹರದ 'ನದಿ (ಅಥವಾ) ಗುಂಡಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಕಂಡವರು ಈ ಮಾತು ಕಲಿಯುಗಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಆತ್ಮನಿಷ್ಠರನ್ನು 'ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರು' ಎಂದು ಕರೆದಿರುತ್ತದೆ. ಅಂಥವರು ಸಾಂಖ್ಯಮಾರ್ಗದ ಕೊನೆಯ ಅಂತಸ್ತನ್ನು ಏರಿದವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. "ಯಾವನು ಆತ್ಮರತಿಯೂ ಆತ್ಮತೃಪ್ತನೂ ಆಗಿರುವನೋ, ಆತ್ಮನಿಂದಲೇ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಮಾಡತಕ್ಕ ಕಾರ್ಯವು ಯಾವದೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ" (ಗೀ. 3-17) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದು ಇಂಥ ಮಹಾತ್ಮರಿಗೇ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. "ಆತ್ಮನೇ ಕೆಳಗಡೆ, ಆತ್ಮನೇ ಮೇಲುಗಡೆ, ಆತ್ಮನೇ ಹಿಂಗಡೆ, ಆತ್ಮನೇ ಮುಂಗಡೆ, ಆತ್ಮನೇ ಬಲಕ್ಕೆ, ಆತ್ಮನೇ ಎಡಕ್ಕೆ, ಇದೆಲ್ಲವೂ ಆತ್ಮನೇ . ಯಾವನು ಹೀಗೆಂದರಿತು, ಹೀಗೆಂದೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ, ಹೀಗೆಂದೇ ಮನದಟ್ಟುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆತ್ಮರತಿಯಾಗಿ ಆತ್ಮಕ್ರೀಡನಾಗಿ ಆತ್ಮಮಿಥುನನಾಗಿ ಆತ್ಮಾನಂದನಾಗಿ ಇರುವನೋ ಅವನೇ ಸ್ವರಾಜನಾಗಿರುವನು" ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವದೂ ಇಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನಿಷ್ಠರನ್ನೇ .

ಈ ಸಾಂಖ್ಯಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವವರಿಗೆಂದು ಧ್ಯಾನಯೋಗವನ್ನು ಅಂತರಂಗಸಾಧನವನ್ನಾಗಿ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಧ್ಯಾನಯೋಗವೆಂದರೆ ಏನು? ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಗಲುಗನವರಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೂರುವದಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯಲೌಕಿಕರು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ತಾದಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಯಾವಯಾವದು ಇಂದ್ರಿಯಗೋಚರವಾಗುವದೋ ಅವುಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮಮತೆ-ನನಗೆ ಸೇರಿದ್ದು ಎಂಬ ಬುದ್ಧಿ-ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಧ್ಯಾನಯೋಗಿಯಾದವನು ಈ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮೊದಲು ಮೀರುತ್ತಾನೆ. 'ಶನೈಃ ಶನೈರುಪರಮೇದ್ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಧೃತಿಗೃಹೀತಯಾ' (ಗೀ. 6-25) ಎಂಬ ಗೀತೋಕ್ತಿಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಉಪರತರಾಗಬೇಕು ಎಂದರೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಡಬೇಕು-ಎಂದಿಷ್ಟೇ ಅರ್ಥವಲ . ಏಕೆಂದರೆ

ಇಂದ್ರಿಯವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೆ ಮನಸ್ಸು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಾನೇ ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಜನ ಮೂಢರು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬಗೆಬಗೆಯ ಇಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಾಲಹರಣಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಂಥವರನ್ನು ಮಿಥ್ಯಾಚಾರರತರು ಎಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂದಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಬಳ್ಳಿಯ ದಾಂಗುಡಿಗಳು, ಅತ್ತಿತ್ತ ಹರಿದಾಡುವ ಕುಡಿಗಳು. ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕರಗಿಸಿ ಮುಂದೆ ಆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆತ್ಮನು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ-ಎಂದು ನಮ್ಮಂಥವರಿಗೆ ಈಗ ಭಾವನೆಯಿದೆ ಯಷ್ಟೆ? ಆದರೆ ಉತ್ತಮಶ್ರೇಣಿಯ ಧ್ಯಾನಯೋಗಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸೆಂಬುದು ಆತ್ಮಜ್ಯೋತಿಯ ಕಿರಣಗಳೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಸೂರ್ಯನಿಗಿಂತ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳು ಹೇಗೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಆತ್ಮನೇ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ವೃತ್ತಿಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಶುದ್ಧಸತ್ತ್ವನಾದ ಧ್ಯಾನಯೋಗಿಯು ಈ ವೃತ್ತಿರೂಪವಾದ ಕಿರಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದುಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡುಬಿಡುತ್ತಾನೆ, ಅವನಿಗೆ ಆತ್ಮನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಮನಸ್ಸೆಂಬುದೇ ಕಾಣಿಸುವದಿಲ್ಲ. 'ಆತ್ಮನೈವ ಮನಃ ಕೃತ್ವಾ ನ ಕಿಂಚಿದಪಿ ಚಿಂತಯೇತ್' ಎಂಬ ಗೀತಾವಾಕ್ಯದ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥವು ಆ ಮಹಾತ್ಮನಿಗೊಬ್ಬನಿಗೇ ಅನುಭವದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜನರಿಗೆ ನಾನು, ನನ್ನದು ಎಂಬ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಚದರಿಕೊಂಡು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಂತಃಕರಣವು ಅವನಿಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಆತ್ಮನೇ ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅವನಿಗೆ ನಾನೂ ಇಲ್ಲ, ನನ್ನದೂ ಇಲ್ಲ.

ಧ್ಯಾನಯೋಗವನ್ನು ಯಾವನು ಏರಿರುತ್ತಾನೋ ಅವನಿಗೆ ಶಮದಮಾದಿರೂಪವಾದ ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮವೇ ಸಾಧನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಯಾರಿಗೆ ಈ ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮವು ಇನ್ನೂ ಅಳವಡವಿರುವದಿಲ್ಲವೋ, ಯಾರಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ಸಂಕಲ್ಪಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವ ಶಕ್ತಿಯು ಇನ್ನೂ ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವದಿಲ್ಲವೋ ಅವರಿಗೆ ಆ ಅಂತರಂಗಯೋಗಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗಿ ಅದರ ಹೊರಮೈಯನ್ನು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನೇ ಕರ್ಮಯೋಗವೆಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆದಿರುವದು. ಧ್ಯಾನಯೋಗಿಯು ಸಂನ್ಯಾಸಯೋಗಗಳ ತೀರ ಮೇಲಿನ ಮೆಟ್ಟಿಲನ್ನು ಏರಿರುತ್ತಾನೆ ; ಕರ್ಮಯೋಗಿಯು ಅದೇ ಸೋಪಾನದ ಮೊದಲನೆಯ ಮೆಟ್ಟಿಲನ್ನು ಹತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಕರ್ಮಯೋಗಿಯೂ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯೇ, ಅವನೂ ಯೋಗಿಯೇ ; ಆದರೆ ಅವನು ಇನ್ನೂ ಸಂನ್ಯಾಸಯೋಗಗಳ ಹಾದಿಯ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧಕನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಅಷ್ಟೆ. ಧ್ಯಾನಯೋಗಿಯಂತೆ ಅವನು ಸರ್ವಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸಂನ್ಯಾಸಮಾಡಿರುವದಿಲ್ಲ,

ಮನಸ್ಸನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಯೋಜಿಸಿರುವದೂ ಇಲ್ಲ . ಹಾಗಾದರೆ ಕರ್ಮ ಯೋಗಿಯನ್ನು ಸಂನ್ಯಾಸಿ, ಯೋಗಿ-ಎಂದು ಕರೆಯುವದು ಹೇಗೆ? -ಎಂದು ನೀವು ಕೇಳಬಹುದು. ಭಗವಂತನು ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ : 'ಅನಾಶ್ರಿತಃ ಕರ್ಮ ಫಲಂ ಕಾರ್ಯಂ ಕರ್ಮ ಕರೋತಿ ಯಃ | ಸ ಸಂನ್ಯಾಸೀ ಚ ಯೋಗೀ ಚ ನ ನಿರಗ್ನಿರ್ನ ಚಾಕ್ರಿಯಃ' || (ಗೀ. 6-1) ಅವನು ಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವದಿಲ್ಲ, ಯಾವ ಫಲವೂ ತನಗೆ ಬೇಡ ಎಂದು ಅದನ್ನು ಅವನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿರುತ್ತಾನೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು. ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ಕಾಮತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿರುವದರಿಂದಲ್ಲವೆ, ಕರ್ಮಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ? ಇದರಂತೆ ಕರ್ಮಯೋಗಿಯು ನಾನು ಇಂಥ ಕರ್ಮವನ್ನು ಇಂಥ ಇಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವೆನು ಎಂಬ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. ಸರ್ವಸಂಕಲ್ಪಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟ ಮೇಲಲ್ಲವೆ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಹಿಡಿತದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಧ್ಯಾನಯೋಗಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ? ಹೀಗೆಯೇ ಇಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಸಂಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ ಈ ಕರ್ಮಯೋಗಿಯೂ ಯೋಗಿಯೆನಿಸಿರುತ್ತಾನೆ.

ಕರ್ಮಯೋಗಿಯಾದವನು ಸಂಕಲ್ಪಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಕರ್ಮಫಲಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಏತರ ಬಲದಿಂದ ಮಾಡಿರುತ್ತಾನೆ ? ಅವಿವೇಕಿಗಳಾದ ಸಾಮಾನ್ಯರು ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟಮಾತ್ರದಿಂದ ತಾವು ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಾದೆವು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಇದರಂತೆ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಸಂಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟಮಾತ್ರದಿಂದ ನಾವು ಯೋಗಸಾಧನಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಾದೆವು ಎಂದೂ ಅವರು ಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ನಿರಗ್ನಿಗಳಾದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅಥವಾ ಲೌಕಿಕಕ್ರಿಯಾರಹಿತರಾದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅವರು ಎಂದಿಗೂ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಾಗಲಾರರು, ಯೋಗಿಗಳೂ ಆಗಲಾರರು. ಜಾಣನಾದ ಸಾಧಕನು ತಾನು ಇನ್ನೂ ಗೃಹಸ್ಥನಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಈ ಗೌಣಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಈ ಗೌಣಯೋಗವನ್ನೂ ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವದು ಸಾಧ್ಯ . 'ಸ್ವಕರ್ಮಣಾ ತಮಭ್ಯಚ್ಯುತ ಸಿದ್ಧಿಂ ವಿನ್ದತಿ ಮಾನವಃ' (ಗೀ. 18-46) ಎಂಬ ಗೀತಾವಚನದಲ್ಲಿ ಈ ಕರ್ಮಯೋಗದ ಮರ್ಮವನ್ನು ಅಡಗಿಸಿ ಭಗವಂತನು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ನಾವು ಏನು ಮಾಡುತ್ತೇವೆ, ಯಾವ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿರುತ್ತೇವೆ-ಎಂಬುದರ ಮೇಲಲ್ಲ, ಈ ಸಂನ್ಯಾಸಯೋಗಗಳ ಗುಟ್ಟು ಇರುವದು; ನಮ್ಮನಮ್ಮ ಕರ್ಮವನ್ನು ನಾವು ಹೇಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ? ಎಂಬುದನ್ನವಲಂಬಿಸುತ್ತದೆ, ಅದು. ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಯಜ್ಞ, ದಾನ, ತಪಸ್ಸು-ಎಂಬ ಮೂರು ಬಗೆಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆ,

ಬಿಡಬೇಕೆ?—ಎಂದು ದರ್ಶನಕಾರರು ವಿಚಾರಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಕರ್ಮವೆಲ್ಲ ದೋಷಯುಕ್ತವೇ ; ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು ಎಂಬುದು ಕೆಲವರ ಮತ. ಯಜ್ಞಾದಿನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕು ಎಂಬುದು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರ ಮತ. ಭಗವಂತನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಕಟ್ಟಕಡೆಯ ತೀರ್ಮಾನವೆಂದರೆ, 'ನ ತಾಜ್ಯಂ ಕಾರ್ಯಮೇವ ತತ್' (ಅದನ್ನು ಬಿಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ, ಮಾಡಲೇಬೇಕು). ಆದರೆ ಈ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದವನು ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ—ಎಂಬುದು ಭಗವಂತನ ಮತ. 'ವಿವಿಧಿಷಂತಿ ಯಜ್ಞೇನ ದಾನೇನ ತಪಸಾ' (ಬೃ. 4-4-22)—ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಅವನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಸಂಗವನ್ನೂ ಫಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಮಾಡಬೇಕು—ಎಂಬುದು ನನ್ನ ನಿಶ್ಚಿತ ಮತವು ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಕೊಡಿಸಿರುತ್ತಾನೆ.

ಭಗವಂತನ ಈ ಹಿತೋಕ್ತಿಯನ್ನು ನಾವು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ಸಾಂಖ್ಯಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಉತ್ತಮಾಧಿಕಾರಿಗಳು ನಾವು ಎಂಬ ಹಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು. ಈಗ ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಸಾಂಖ್ಯಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವರು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದೇನೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವರು ಯಾರೆಂದರೆ 'ಪ್ರಜಹಾತಿ ಯದಾ ಕಾಮಾನ್ ಸರ್ವಾನ್' ಸರ್ವಕಾಮಗಳನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು ಮನಸ್ಸಿನ ಏರುಪೇರುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಅಂತಃಕರಣವನ್ನು ನೆಲೆನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರು. ಆತ್ಮಸ್ಥಾನದಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಬಲ್ಲಿರಾದರೆ, ನಿಮಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಆತ್ಮನೇ ಆಗಿ ಕಾಣುವದು; ಆಗ ನಿಮಗೆ ಕಾಮಗಳೆಂಬವು ಮತ್ತೆ ಬೇರೆ ಎಲ್ಲಿದ್ದಾವು ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನೀವು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಸಾಂಖ್ಯಮಾರ್ಗದವರು. 'ಇನ್ನೂ ನಾವು ಆ ಮಜಲನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಲ್ಲ ; ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಮನಸ್ಸೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಹೊಯ್ದಾಡಿಸುತ್ತಿವೆ. ಚದರುತ್ತಿರುವ ಮನೋವೃತ್ತಿಗಳೂ ವಿಷಯಗಳ ಸೆಳೆತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಗೋಳುಗುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿವೆ. ಆದರೂ ನಾವು ಮಿಕ್ಕದ್ದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಪರಮಾತ್ಮಾಧ್ಯಾನವನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆವು, ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿಯೇ ಕಷ್ಟಪಡುವೆವು—ಎಂಬ ಅಂತರ್ಮುಖತ್ವದ ಒಲವು ನಿಮಗೆ ಇದ್ದರೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನೀವು ಧ್ಯಾನಯೋಗಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರು. ಆದರೆ ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೆ ನೀವು ಕರ್ಮತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಇನ್ನು ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳು ನಮಗೆ ಬೇಡ. ಅವುಗಳಿಂದಾಗುವ ಫಲಗಳು ಅಲ್ಪಕಾಲವಿದ್ದು ಕ್ಷಯವಾಗತಕ್ಕವು; ನಮಗೆ ಭಗವಂತನೇ ಬೇಕು—ಎಂಬ ಮನಸ್ಸಿನ ಒಲವು ನಿಮಗೆ ಇದ್ದರೆ ನೀವು ಕರ್ಮಯೋಗಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರು. ಆಗ ನೀವು ಏನು ಮಾಡಬೇಕು? ಎಂದರೆ, ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆಗುತ್ತಿವೆ ; ಈ

ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಯಾವವೂ ನಮ್ಮವಲ್ಲ-ಎಂಬಿದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ನೀವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಆ ಭಗವಂತನಿಗೇ ಅರ್ಪಿಸಿಬಿಡಿರಿ. ಅದರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಕರ್ಮಸಂನ್ಯಾಸದ ಮತ್ತು ಯೋಗದ ಗುಟ್ಟು ರಟ್ಟಾಗುವದು. ಕರ್ಮವು ತನ್ನ ಫಲದಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಟ್ಟಿಹಾಕುವದಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸು ಅತ್ತಿತ್ತ ಹರಿದಾಡದೆ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆನಿಲ್ಲುವದಕ್ಕೆ ಅಣಿಯಾಗುವದು.

ಭಗವಂತನು ಅಪ್ಪಣೆಕೊಡಿಸಿರುವ ಈ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಕನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಳಾಡಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು : “ಯತ್ಕರೋಷಿ ಯದಶ್ನಾಸಿ ಯಜ್ಞಹೋಷಿ ದದಾಸಿ ಯತ್ | ಯತ್ತಪಸ್ಯಸಿ ಕೌಂತೇಯ ತತ್ಕುರುಷ್ವ ಮದರ್ಪಣಮ್ ||” (ಗೀ. 9-27) ತಾನು ಮಾಡುವ ಹೋಮ, ದಾನ, ತಪಸ್ಸು-ಎಲ್ಲಾ ಕರ್ಮಗಳೂ ಆ ಭಗವಂತನ ಸಂನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಆತನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಇಂದ್ರಿಯಮನಃಪ್ರಾಣಗಳಿಂದಲೇ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವವು. ತಾನು ಯಾವ ಕರ್ಮಕ್ಕೂ ಕರ್ತೃವೂ ಅಲ್ಲ, ಭೋಕ್ತೃವೂ ಅಲ್ಲ- ಎಂಬಿದನ್ನು ಮನದಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಬೇಕು. ಹೀಗಾದರೆ ಫಲಬಂಧದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವದು, ಸಂನ್ಯಾಸಯೋಗಗಳ ಮರ್ಮವು ವಶವಾಗುವದು.

ಹೇಗೇ ಆಗಲಿ, ನಾವು ಯಾವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿ, ಇದೊಂದು ಅಮೋಘ ವಾದ ವಾಕ್ಯದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಿರುವದು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾಗಿರುತ್ತದೆ : ‘ಆಲೋಡ್ಯ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ವಿಚಾರ್ಯ ಚ ಪುನಃ ಪುನಃ | ಇದಮೇಕಂ ಸುನಿಷ್ಪನ್ನಂ ಧ್ಯೇಯೋ ನಾರಾಯಣಃ ಸದಾ ||’ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಕಡೆದು ನೋಡಿ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ವಿಚಾರಮಾಡಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಇದೊಂದೇ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು.

೧೨.

ಸಂಚಿಕೆ 4, ಡಿಸೆಂಬರ್ 1970

(ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರೋಪದೇಶಸೋಪಾನ*)

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯೆಂಬುದು ಉತ್ತಮಾಧಿಕಾರಿಯಾದ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ನಿಮಿತ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗಗಳೆಂಬ ಎರಡು ಹಂತದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನೆಲ್ಲ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅದ್ಭುತಮಹಿಮೆಯ ಅಲ್ಪಾಕಾರದ ಗ್ರಂಥವು. ಆದರೆ ಈಗಿರುವ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಓದಿದರೆ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ತತ್ಕಾಲಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮಪರಿಣಾಮವೇನೋ

ಆಗಬಹುದಾದರೂ ಆ ಮಹಾಮಹಿಮಾನ್ವಿತಗ್ರಂಥದ ಉಪದೇಶವು ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಕಾಮಕ್ರೋಧಲೋಭಗಳೆಂಬ ಆಸುರಸಂಪತ್ತಿನ ಚಿತ್ತಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕಾಗಿರುವ ಮಂದಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ದಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿರುವ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ಯಾವ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಂಡರೆ ತೀರಕಳಗಿನ ಮೆಟ್ಟಿಲಿನಿಂದ ಸರ್ವೋಚ್ಚವಾದ ಮೆಟ್ಟಿಲಿಗೆ ಏರಿಕೃತಕೃತ್ಯರಾಗಬಹುದೋ ಅದೂ ಸಹ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗದೆ ಹೋಗುವ ಸಂಭವವಿದೆ.

ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಲಿಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ತವರುಮನೆಯಂತಿರುವ ಭರತ ವರ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದ್ಯೆಯ ಪ್ರಭಾವವು ಕಾಣದಂತೆ ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ; ಮನುಷ್ಯನು ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಹೊರಮುಖವಾಗಿರುವ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಶನಾಗಿರುವನು; ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಈಗೀಗ ಭೌತಿಕವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಪವಾಡವನ್ನೇ ತೋರಿಸುವ ಬುದ್ಧಿಕೌಶಲಕ್ಕೆ ಮರುಳಾಗಿ ಮಾನವಕುಲವೆಲ್ಲವೂ ಬಾಹ್ಯವಿಜ್ಞಾನವೇ ಜ್ಞಾನದ ಸಾರಸರ್ವಸ್ವವೆಂಬ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಪೃಥ್ವಿ , ಅಪ್ಪು , ತೇಜಸ್ಸು , ವಾಯು, ಆಕಾಶ-ಎಂಬ ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ರೈಲು, ಜಹಾಜು, ವಾಯುವಿಮಾನ, ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯ ಬಳಕೆ, ಸ್ಫುಟನಿಕೆಗಳಿಂದ ಆಕಾಶಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಹಾರಿ ಸೌರವ್ಯೂಹದ ಚಂದ್ರಮಂಗಳಾದಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಶೋಧಿಸಿ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದರಲ್ಲಿ ಪೈಪೋಟಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವ ಶಿಲ್ಪಯಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರನಿಪುಣರು ಜನರನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಗ್ಧರನ್ನಾಗಿ ಬೆರಗಾಗಿಸುತ್ತಲೂ, ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ, ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ , ದಂಡನೀತಿ-ಮುಂತಾದ ವಿಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಸರಕಾರಗಳು ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿಹಿಂದೆ ಬಿದ್ದಿರುವ ಜನಾಂಗಗಳನ್ನು ಸಾಮದಾನಭೇದದಂಡಗಳೆಂಬ ಚತುರೋಪಾಯಗಳಿಂದಲೂ ಸೆರೆಹಿಡಿಯುತ್ತಿರುವವು. ಹೀಗಿರುವದರಿಂದ ಬಹಿಃಪ್ರಪಂಚದ ಜ್ಞಾನವೇ ಸರ್ವಪುರುಷಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯು ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದ್ಯೆಯೆಂಬುದೊಂದು ಇದೆ-ಎಂಬುದನ್ನು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಂಥ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದರೂ ಬಾಹ್ಯಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದ ಹೇಡಿಗಳ ಕಲ್ಪನೆಯದು ಎಂದೇ ಬಹುಜನರಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ !

ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ತ್ರೈಗುಣ್ಯಕ್ಕೆ ವಶವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಆಸುರಸಂಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಮಪ್ರಭಾವವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವ ರಾಜಸತಾಮಸ ಗುಣಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧಸತ್ತ್ವದಿಂದ ಜಯಿಸಿಕೊಂಡು ಸಕಲಜಗತ್ತಿಗೂ ಅದರ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸುವ ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳಿಗೂ ಆತ್ಮನಾಗಿರುವ ವಾಸುದೇವಪರಬ್ರಹ್ಮವೆಂಬ ತತ್ತ್ವವೊಂದಿದೆ, ಅದೇ

ಎಲ್ಲಾದೃಶ್ಯಗಳಿಗೂ ಆಧಾರವಾಗಿರುವ ಪರಮಾರ್ಥತತ್ತ್ವ- ಎಂಬ ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿರುವದು.

ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದು ತನ್ನೊಳಗೇ ಇರುವ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರಪಂಚದೊಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕೆನ್ನುವಾತನು ತನ್ನತನ್ನ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಭಗವಂತನ ಅಭ್ಯರ್ಚನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದೆಂಬುದು ಕರ್ಮಯೋಗದ ರಹಸ್ಯವು. ಈ ಕರ್ಮಯೋಗದ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಾತನು ತನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ಮನೋಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನೂ ವಶಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಂಡು ತೀರ ಒಳಗೆ ಇರುವ ತನ್ನ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತಃಕರಣವನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿ ನೋಡಿದಾಗ ಆಗುವ ಪ್ರಕೃತಿಜಯವೇ ಧ್ಯಾನಯೋಗದ ರಹಸ್ಯವು. ಈ ಧ್ಯಾನ ಯೋಗವು ಪರಿಪಕ್ವವಾದರೆ ಸಕಲದೃಶ್ಯಗಳ ವಿಕಲ್ಪಕ್ಕೂ ಆಸ್ಪದವಾಗಿರುವ ಪರಮಾರ್ಥ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಾಗ-

ಸರ್ವಭೂತಸ್ಥಮಾತ್ಮಾನಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ಚಾತ್ಮನಿ |

ಈಕ್ಷತೇಯೋಗಯುಕ್ತಾತ್ಮಾ ಸರ್ವತ್ರ ಸಮದರ್ಶನಃ || -ಗೀ. 6-29.

ಎಂದಿರುವಂತೆ ತನ್ನ ಆತ್ಮನೇ ಸರ್ವಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ಪರಮಾತ್ಮ ನೆಂದೂ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಸಕಲಭೂತಗಳೂ ನಿಂತಿರುತ್ತವೆಯೆಂದೂ ಕಂಡು ಕೊಳ್ಳುವ ಆತ್ಮದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಈ ಸಂಶೋಧನೆಯು ಭೌತಿಕಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಅದ್ಭುತ ಶಕ್ತಿಜ್ಞಾನಾದಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅದ್ಭುತತರವಾಗಿದೆ; ಅದು ಬರಿಯ ನಂಬಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿಲ್ಲ. ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಭೌತಿಕವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ತನ್ನ ಸ್ವಾನುಭವದಿಂದ ನಿಜವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಣಿಧಾನವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದ್ಯೆಯು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಂತಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಧ್ಯಾನಯೋಗ ದಿಂದಾಗುವ ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನದಿಂದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾಗುವದು.

ಈ ಧ್ಯಾನಯೋಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ತತ್ತ್ವಪರಿಶೀಲನಪ್ರಕಾರವೊಂದುಂಟು. ಅದನ್ನು ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗವೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಉತ್ತಮಾಧಿಕಾರಿಗಳು ನೇರಾಗಿಯೇ ತಮ್ಮ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ಧ್ಯಾನಯೋಗದಿಂದ ಅರಿತುಕೊಂಡು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನೇ, ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗದಿಂದಲೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಕರ್ಮಯೋಗ, ಧ್ಯಾನಯೋಗ, ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗಗಳಿಂದ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕ್ರಮವು ಬಹಿರ್ಮುಖ ರಾದವರಿಗೆ ಬೇಗನೆ ದಕ್ಕುವದಿಲ್ಲವಾದರೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೆ ಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರನಾದವನು

ತನ್ನ ಅಂತಃಕರಣವನ್ನು ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡರೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಭೌತಿಕವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿಜ್ಞಾನವು ಸುನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಯಾರು ಈ ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆಯ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಾಗಿಲ್ಲವೋ ಅವರಿಗೂ ಭಾವನೆಯ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಪರಿಶೋಧಿಸಿ ಆನಂದಪಡುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕ್ರಮಪಡಿಸಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶರೂಪರಸಗಂಧಗಳನ್ನು ಕಾಮವಶವಾಗಿರುವ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸದೆ ಅವುಗಳ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಕ್ರಮವೂ ಒಂದಿದೆ.

ಯದ್ಯದ್ ವಿಭೂತಿಮತ್ಸತ್ತ್ವಂ ಶ್ರೀಮದೂರ್ಜಿತಮೇವ ವಾ |

ತತ್ತದೇವಾವಗಚ್ಛ ತ್ವಂ ಮಮ ತೇಜೋಽಂಶಸಂಭವಮ್ || -ಗೀ. 10-41

ಎಂಬ ಗೀತೋಕ್ತಿಯಂತೆ ಯಾವಯಾವದು ಸಾತ್ತ್ವಿಕಭಾವನೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಮೆಚ್ಚತಕ್ಕದ್ದಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವದೋ, ಅದೆಲ್ಲವೂ ಭಗವಂತನ ತೇಜಸ್ಸಿನ ಅಂಶದಿಂದ ಉಂಟಾಗಿರುವದು. ಇದೇ ವಿಭೂತಿಯೋಗವು. ಹೀಗೆ ಹೊರಗಿನ ದೃಶ್ಯಗಳ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ ಮೆಚ್ಚುವ ಸಾಧನೆಯು ಬೆಳೆದರೆ ಇಡೀ ವಿಶ್ವವೇ ಭಗವಂತನ ಒಂದಂಶದಿಂದ ತೋರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಮಹಾವಿಭೂತಿಯೆಂಬ ಅರಿವು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂಚುವದು. ಇದು ಒಂದು ಸಾಧನದ ಸೋಪಾನ ಕ್ರಮ.

ಇದಲ್ಲದೆ ವೇದಾಂತೋಕ್ತವಾಗಿರುವ ನಿರ್ಗುಣಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಓಂಕಾರದ ಮೂಲಕ ಧ್ಯಾನಿಸುವ ಅಪರಬ್ರಹ್ಮಯೋಗವೊಂದುಂಟು. ಅದು ಉಪಾಸನೆಯಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ತನ್ಮಯನಾಗಿ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಶ್ರದ್ಧಾಪ್ರಧಾನವಾದ ಯೋಗವು.

* ಈ ಸಾಧನಸೋಪಾನಕ್ರಮವನ್ನು “ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರೋಪದೇಶಸೋಪಾನ ಪಂಕ್ತಿ” ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಗ್ರಂಥರೂಪವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಗಳವರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಕೈ ಬರಹವಿದೆ. ಈ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಬೆಂಗಳೂರು ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಶ್ರೀಶ್ರೀಗಳವರು ಉಪದೇಶಿಸಿಯೂ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಕರು ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಗೀತೆಯ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಚಿಂತನೆಮಾಡಿದರೆ ಗೀತೋಪದೇಶದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಇರುವ ಹಲವು ಸಂಶಯಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುವವೆಂಬ ಭರವಸೆಯಿದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥವೂ ಅತಿ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಗಳ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಲಿದೆ.

-ಸಂಪಾದಕ ಅ.ಪ್ರ

ತಾರೀಖು ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ಒಂದೊಂದು ತಲೆಬರಹವನ್ನು ಹಾಕಿರುತ್ತದೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ 700 ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಅದರ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು ಭಾಷ್ಯದ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ವಿಶದಗೊಳಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಗೀತೆಯ ಹೃದಯವನ್ನು ಮನಗಂಡು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪಥದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಸುಗಮವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿಸುವದು. ಇದನ್ನು ಓದಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಕೊಂಡಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ 1 ರಿಂದ 12 ಅಧ್ಯಾಯಗಳು, ಎರಡನೆಯ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ 13 ರಿಂದ 18ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಪೂರಾ ಒಳಗೊಂಡಿವೆ.

(V ಮುದ್ರಣ: 2011; ಪು. ಭಾಗ 1, 622; ಭಾಗ 2, 634)

6. ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥ ವಿವೇಕ : ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಸಚ್ಚಿದಾನಂದೇಂದ್ರಸರಸ್ವತೀಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವ ಸಾಂಖ್ಯ, ಯೋಗ ಎಂಬ ಎರಡು ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವ ವಾಸುದೇವತತ್ತ್ವವನ್ನೂ ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವಿವೇಕ ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿ ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಮೂಲಕ 1965ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖವಿಷಯಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ಈಗ ಗ್ರಂಥರೂಪವಾಗಿ ಹೊರತರಲಾಗಿದೆ. ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಪ್ರಸ್ತುತ.

(III ಮುದ್ರಣ: 2000; ಪು. 52)

7. ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತಾ (ಮೂಲ, ಅರ್ಥ, ಟಿಪ್ಪಣಿ, ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಸಮೇತ) : ಸಂಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಸಚ್ಚಿದಾನಂದೇಂದ್ರ ಸರಸ್ವತೀ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ಮೂಲ, ಅರ್ಥ, ಟಿಪ್ಪಣಿ, ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಗಳೊಡನೆ ಬರೆದು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುವ, ಭಕ್ತಜನಗಳ ನಿತ್ಯಪಾರಾಯಣಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಕಿರುಹೊತ್ತಿಗೆ.

(VI ಮುದ್ರಣ: 2004; ಪು. 375)

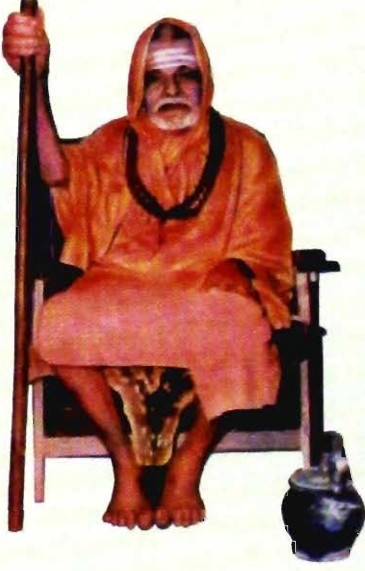
8. ಗೀತಾರ್ಥಚಂದ್ರಿಕೆ : ಹಿರಿಯತತ್ತ್ವಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳೂ, ಪ್ರಬುದ್ಧ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಲೇಖಕರೂ ಜನಪ್ರಿಯ ವಾಗಿದ್ದ 50-60 ಅಧ್ಯಾತ್ಮಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಿದವರೂ, ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಸಚ್ಚಿದಾನಂದೇಂದ್ರ ಸರಸ್ವತೀ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳವರೂ ಆಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಹೊಸಕೆರೆ ಚಿದಂಬರಯ್ಯ ನವರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಗ್ರಂಥವಿದು. ಅನ್ವಯಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಾತಿನ ಜೊತೆಗೂ ಅರ್ಥ, ಹಿತ-ಮಿತ ವಿವರಣೆ, ರಸರೂಪವಾದ ಯುಕ್ತಿ, ಅವತರಣಿಕೆ ಮತ್ತು ಅವಯವಾರ್ಥಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. 1920ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆ ಮುದ್ರಣ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಈಗ ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಮೂಲಕ ಆರನೆಯ ಬಾರಿಗೆ ಮುದ್ರಣವಾಗಿ ಹೊರಬಂದಿದೆ.

(VI ಮುದ್ರಣ: 2008; ಪು 408)

9. ಭಗವದ್ಗೀತಾಸಾರವಿಚಾರ: 1911ರಲ್ಲಿ ಕುರ್ತಕೋಟಿಯ ಶ್ರೀಮಹಾಭಾಗವತರು ಧಾರವಾಡದ ಮಹಾ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಭಗವದ್ಗೀತಾಸಾರವಿಚಾರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಲೆಯಿದು. ಭಾಗವತರೆದುರಿಗೆ ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಓದಿ ಅವರಿಂದ ಅಗತ್ಯವಾದ ತಿದ್ದುಪಾಟುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ 1917ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಬಾರಿಗೆ ಶ್ರೀ ಹೊಸಕೆರೆ ಚಿದಂಬರಯ್ಯನವರಿಂದ ವಿರಚಿತವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶನಗೊಂಡ ಗ್ರಂಥವಿದು. ಗೀತಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ತೋರಬಹುದಾದ ಎಷ್ಟೋ ಸಂಶಯದ ಗಂಟುಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಸಮಂಜಸವಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ಓದುಗರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಪರಿಹಾರಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಬಾರಿಗೆ ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಮೂಲಕ ಹೊರತರಲಾಗಿದೆ.

(IV ಮುದ್ರಣ: 2002; ಪು 224)

ಸಂನ್ಯಾಸಕರ ಸ್ಮರಣೆ

ವೇದಧರ್ಮದ ಪುನರುತ್ಥಾನ ಮತ್ತು ವೇದಾಂತಕ್ಕೊಂದು ನವಚೇತನ ತುಂಬಿದ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯ ಸರ್ವದಾ ಸ್ಮರಣೀಯರಾದ ಶ್ರೀ ಶಂಕರ ಭಗವತ್ಪಾದರು. ಬ್ರಹ್ಮೀಭೂತ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಸಚ್ಚಿದಾನಂದೇಂದ್ರಸರಸ್ವತೀ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು (ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ಶ್ರೀಯಲ್ಲಂಬಳಸೆ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಶರ್ಮರು - ವೈ. ಸುಬ್ಬರಾಯರು, ಜನನ 5.1.1880), ಶ್ರೀ ಶಂಕರ ವೇದಾಂತ ಸರಣಿಯಿಂದ ಆಕರ್ಷಿತರಾಗಿ, ಆಳವಾದ ಅಧ್ಯಯನ, ಚಿಂತನ ಮಂಥನಗಳಿಂದ, ತಮ್ಮ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಶೋಧನಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬಳಸಿ, ಶಂಕರರ ಅಮೋಘವಾದ ಪ್ರಸ್ಥಾನತ್ರಯ ಭಾಷ್ಯಗಳಿಗೆ ಹತ್ತಿದ್ದ ಕೊಳೆಯನ್ನು, ಮುತ್ತಿದ್ದ ಧೂಳನ್ನು ತೊಡೆದು ಶಾಂಕರವೇದಾಂತದ ನೈಜ ತಿರುಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡರು. ಶಾಂಕರವೇದಾಂತಕ್ಕೆ 20ನೇ ಶತಮಾನದ ಅಧಿಕೃತ ವಕ್ತಾರರಾದರು, ಪ್ರತಿಪಾದಕರಾದರು, ಅಭಿನವಶಂಕರರಾದರು.

‘ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದಾಗಿನಿಂದ ಮಲಗುವವರೆಗೂ ಹಾಗೂ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಬದುಕಿರುವವರೆಗೂ ವೇದಾಂತ ಚಿಂತನೆಯಿಂದಲೇ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕು’ ಎಂಬ ಅಭಿಯುಕ್ತರ ವಚನಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಗಳವರು ತಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯದಿಂದ 96ನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನವರೆಗೂ ವೇದಾಂತಗ್ರಂಥಪಠನ, ಚಿಂತನ, ಪ್ರವಚನ, ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ತದ್ವರಾಗಿದ್ದ ಪುರುಷ ಸರಸ್ವತಿ ಎಂಬ ಅನ್ವರ್ಥನಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಅವರ ಕನ್ನಡ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗಳ ಇನ್ನೂರಕ್ಕೂ ಮೀರಿದ ಕೃತಿಗಳು ವೇದಾಂತ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಅಮರರನ್ನಾಗಿಸಿವೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಬಾರದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿಚಾರದ ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವರಪ್ರದಾನವಾಗಿದೆ.

ಶಾಲಾ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವಾಗಲೇ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಒಲವಿನಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಲಿತು ಸಾಧಕರಾದರು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಹೊಸಕೆರೆ ಚಿದಂಬರಯ್ಯನವರ, ಶ್ರೀ ಮಹಾಭಾಗವತರಸಂಪರ್ಕ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮಬಾಂಧವ್ಯ, ಆತ್ಮೀಯತೆ, ಅನಂತರ ಶ್ರೀ ಗೋಂದಾವಳಿ ಮಹಾರಾಜರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ರಾಮತಾರಕ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶ, ಶೃಂಗೇರಿ ಜಗದ್ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಶಿವಾಭಿನವನೃಸಿಂಹ ಭಾರತೀಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳವರಿಂದ ಭಾಷ್ಯಶಾಂತಿಪಾಠಗಳು ಅವರ ಶ್ರದ್ಧಾಕಾರ್ಯತತ್ಪರತೆಗೆ ಮೆರಗನ್ನು ನೀಡಿದವು.

1937ರಲ್ಲಿ ಹೊಳೆನರಸೀಪುರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಶಾಂಕರವೇದಾಂತಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡರು. 1948ರಲ್ಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿದರು. ಶುದ್ಧತತ್ತ್ವನ್ವೇಷಣೆ, ನಿಖರವಾದ ಬರವಣಿಗೆ, ಆಚಾರನಿಷ್ಠೆ ಮತ್ತು ಕಠೋರನಿಯಮಪಾಲನೆಗೆ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಗಳವರು ಹೆಸರಾದವರು. ಅವರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ (1920) ಅಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಕಾರ್ಯಾಲಯವೂ ಈಗಲೂ ನಿಜವಾದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದ್ಯಾಪ್ರಸಾರ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದೆ.

ಪೂಜ್ಯರು 1975ನೇ ಆಗಸ್ಟ್ 5ರಂದು ಬ್ರಹ್ಮೀಭೂತರಾದರು. ಇವರ ಮಹಾಸಮಾಧಿ ಪೀಠವು ಹೊಳೆನರಸೀಪುರದಲ್ಲಿದೆ. ಇಂದಿಗೂ ಚೈತನ್ಯಸ್ವರೂಪಿಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಮೂಲ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಈಚೆಗೆ 28.07.2008ರಂದು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೊಂಡ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಗಳವರ ಅಮೃತಶಿಲಾ ವಿಗ್ರಹವು ಹೊಳೆನರಸೀಪುರದ ಸಮಾಧಿ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿದೆ.